

## OPINNÄYTETYÖ

### **Kuvataiteilijan näyttelymaksusta luopuminen ja kohti näyttelytyöpalkkiota**

Johanna Pihlajamaa

Kulttuurituotannon YAMK  
(60 op)

Arvioitavaksi jättämisaika  
(5/2021)

# TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu  
Kulttuurituotannon YAMK

---

Tekijät: Johanna Pihlajamaa  
Opinnäytetyön nimi: Kuvataiteilijan näyttelymaksusta luopuminen ja kohti näyttelytyöpalkkiota  
Sivumäärä: 121 ja 50 liitesivua  
Työn ohjaaja: Minna Hautio  
Työn tilaaja: Taiteen edistämiskeskus

---

Taiteen edistämiskeskus, Taike, on valtion taiteen edistämisen asiantuntija- ja palveluvirasto. Taike tukee kuvataiteilijoiden ammatinharjoittamista kuvataiteilijoille myönnettyin apurahoin ja kuvataideyhteisöille jaetuin erilaisin avustuksin.

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli kehittää kuvataiteilijan ansaintamalleja ja pyrkiä parantamaan kuvataiteilijan epätasa-arvoista työsuhteasemaa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa kehitysehdotuksia Taikelle ja taiteilijayhteisöjen galleriaverkostolle rakennemuutokseen kuvataiteilijoita palkkaavaksi yhteisövetoiseksi toimialaksi.

Opinnäytetyö oli konstrukttiivinen tutkimus ja toteutettiin monimenetelmäisesti. Tutkimuksessa kartoitettiin erilaisten näyttelypalkkiomallien etenemistä muissa maissa ja kuinka työ on edennyt Suomessa. Kohdennetuilla kyselytutkimuksilla kuvataiteilijoille ja yhteisöjen gallerioille kartoitettiin näyttelytoiminnan rahoituksen rakennetta ja näyttelytyön jakautumista ja kuinka paljon gallerioissa tehtiin palkatonta työtä näyttelyiden eteen ja huomioitiinko työn määrä vastaajien kesken samansuuntaisesti. Esikuva-analyysillä käytiin läpi Lukukeskuksen ja Mediankunnan toimintarakenteita hyvien työllistämismallien löytämiseksi kuvataiteilijoiden hyväksi ja taidegalleriayhteisöjen toiminnan tukemiseksi.

Tämä opinnäytetyö tuotti konkreettisia kehitysehdotuksia kuvataiteen edistämistyön tueksi. Opinnäytetyöhön koottua tietoa voivat hyödyntää kuvataiteilijat, kuvataiteilijayhteisöt ja Taike.

Tuloksien mukaan taiteilijayhteisöt kärsivät resurssipulasta ja työaika ei riitä moninasiin tehtäviin. Taiteilijayhteisöjen näyttelytoiminnan rahoitus koostuu pääosin avustuksista ja taiteilijoilta perittävistä näyttelymaksuista. Gallerioiden tavoite on luopua taiteilijoilta perittävistä näyttelymaksuista. Taiteilijat rahoittivat näyttelynsä pääsääntöisesti muiden töiden tuloilla ja erilaisilla etuisuuksilla. Gallerioiden mielestä taiteilijat tekivät palkatonta työtä näyttelyiden eteen ja taiteilijoista suurimman osan mielestä niin oli. Taiteilijat arvioivat näyttelykohtaisen palkattoman työn viisi kertaa suuremmaksi kuin galleriat. Esikuva-analyysistä nousi esiin osuuskuntamuotoinen yhdistysten rakenne, jolla yhteisöt yhdessä työllistäisivät kuvataiteilijoita saaden samalla välitysprovisioita toimintaansa.

---

Asiasanat: Kuvataiteilija, näyttelypalkkio, näyttelypolitiikka, palkkiot, palkaton työ, taidenäyttelyt

# ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences  
Master's Degree in Cultural Management

---

Author: Johanna Pihlajamaa

Title: Forgoing exhibition fees paid by visual artists towards remunerating artists for exhibitions

Number of Pages: 121 and 50 attachment pages

Supervisor: Minna Hautio

Commissioned by: The Arts Promotion Centre Finland (Taike)

---

The Art Promotion Center Finland, Taike, is a national funding agency providing expertise and services for the promotion of the arts. Taike awards grants to professional artists and subsidies to communities in the field of the arts.

The task of this thesis was to develop earning models of visual artists and to strive to improve the unequal employment position of visual artists. The aim of the thesis was to produce development proposals for structural change for Taike and the gallery network of artists' communities into a community-led industry that employs visual artists.

The thesis was a constructive study and was carried out in a multi-method manner. The study mapped the progress of various compensation models for exhibitions in other countries, and how this work has progressed in Finland. Targeted surveys of visual artists and community galleries were used to map the structure of exhibition funding and the distribution of exhibition work, and how much unpaid work for exhibitions was done in galleries, and whether the responders perceived the amount of work equally. The benchmarking analysis reviewed the operating models of The Finnish Reading Center (Lukukeskus) and the Cooperative for journalists and media professionals (Mediankunta) in order to find good employment models for visual artists and to support the work of art gallery communities.

This thesis produced concrete development proposals to support the promotion of the visual arts. The information gathered in the thesis can be utilized by visual artists, their communities, and Taike.

According to the results, artist communities suffer from a lack of resources and working time for the profusion of tasks. Funding for the exhibition activities of artists' communities mainly consists of grants and exhibition fees charged to artists. Galleries aim to waive the exhibition fees charged to artists. The artists financed their exhibitions mainly with income from other work and various benefits. All galleries thought the artists were doing unpaid work for the exhibitions and most of the artists thought that was the case. Artists estimated the unpaid work per exhibition to be five times higher than the galleries. The benchmarking analysis revealed a structure for cooperative associations, with which the communities together would employ visual artists while obtaining commissions for their own operation.

---

Keywords: Visual artist, exhibition compensation, exhibition policy, unpaid work

# SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	KUVATAITEILIJAN TYÖ JA SEN EDISTÄMINEN.....	12
	2.1 Keskeisiä käsitteitä .....	12
	2.2 Kuvataiteilijan työ.....	14
	2.3 Julkisen vallan tuki .....	16
3	KUVATAITEEN ESITTÄMINEN.....	19
	3.1 Näyttelytoiminta .....	19
	3.2 Maksuttoman näyttelytilakäytännön eteneminen Suomessa.....	22
	3.3 Palkaton työ.....	23
4	KUVATAITEEN KORVAUSKÄYTÄNNÖT .....	25
	4.1 Paying Artists-kampanja ja Englannin, Skotlannin ja Walesin palkkiomallit .....	25
	4.2 Kansainvälinen IAA palkkiokäytänteitä edistämässä.....	27
	4.3 Kanadan palkkiomallit .....	28
	4.4 Palkkiokäytäntöjen tilanne Suomessa.....	36
	4.5 Pohjoisen valokuvakeskuksen palkkiokokeilu .....	39
5	TUTKIMUSASETELMA .....	42
	5.1 Aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset .....	42
	5.2 Opinnäytetyön välineinä kyselytutkimus ja esikuva-analyysi .....	42
6	TULOKSIEN ANALYSOINTI .....	46
	6.1 Galleriakyselyn vastaukset .....	46
	6.1.1 Gallerioiden taustatiedot .....	46

6.1.2	Henkilöstö .....	47
6.1.3	Jäsenten osallistuminen toimintaan .....	47
6.1.4	Alueen näyttelytoiminta.....	47
6.1.5	Gallerioiden näyttelytilat.....	48
6.1.6	Vuosittaiset kävijämäärät .....	49
6.1.7	Näyttelyvalinta .....	49
6.1.8	Näyttelyyn liittyvät työtehtävät ja kulut .....	50
6.1.9	Gallerioiden arviot taiteilijan työtunneista näyttelyn eteen .....	56
6.1.10	Galleriatoiminnan rahoitus.....	58
6.1.11	Gallerioiden näkemyksiä palkattomasta työstä ja palkkiokäytännöistä .....	62
6.2	Kuvataiteilijakyselyn vastaukset .....	65
6.2.1	Taiteilijoiden taustatiedot.....	65
6.2.2	Työkokemus .....	66
6.2.3	Viimeisin yksityisnäyttely taiteilijavetoisessa galleriassa .....	69
6.2.4	Näyttelyyn liittyvät työtehtävät ja kulut .....	73
6.2.5	Taiteilijoiden arvioimat työtunnit.....	83
6.2.6	Näyttelytoiminnan rahoitus.....	85
6.2.7	Taiteilijoiden näkemyksiä kulujen jakautumisesta ja palkattomasta työstä.....	88
6.3	Lukukeskus.....	98
6.4	Mediakunta.....	100
7	<b>YHTEENVETO .....</b>	<b>103</b>
7.1	Päätelmät kyselytutkimuksista .....	103
7.1.1	Näyttelytoiminnan rahoittaminen.....	103
7.1.2	Näyttelytyötehtävien jako .....	105
7.1.3	Palkaton työ.....	106
7.1.4	Näyttelypalkkiokäytäntö .....	107
7.1.5	Tekijänoikeuskorvaukset .....	107

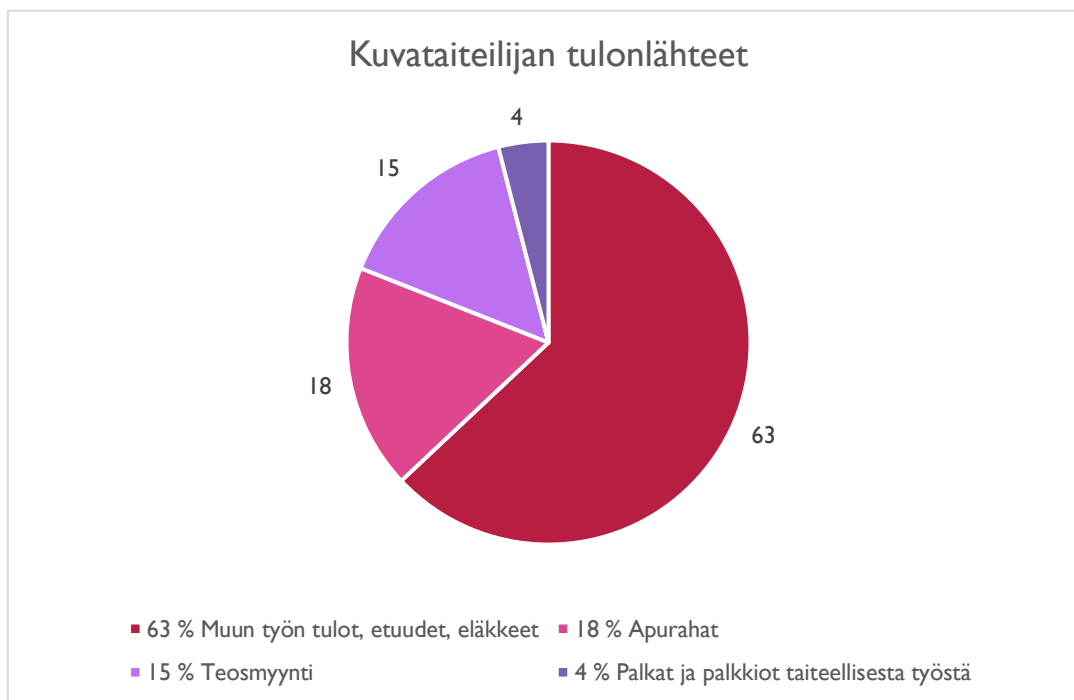
7.2 Kyselytutkimuksen arviointi .....	107
7.3 Päätelmät esikuva-analyysistä .....	108
7.4 Kehittämisehdotukset.....	109
7.4.1 Näyttelymaksuton galleria ja taiteilijoiden palkkaus näyttelytyössä.....	109
7.4.2 Korvaus näyttelyn esittämisestä, näyttelykorvaus.....	110
7.4.3 Tarkemmat nimitykset eri palkkioille.....	111
7.4.4 Yhdistyksen elinkeinotoiminta.....	112
7.4.5 Kuvataiteilijoita työllistävä verkosto .....	112
7.4.6 Tarkka selvitystyö galleriakentän palkattomasta työstä .....	113
7.5 Pohdintaa.....	114
8 LÄHTEET.....	116
9 LIITTEET .....	122

# I JOHDANTO

Rahoittaakseen ammatiaan kuvataiteilijat työskentelevät vaihtelevasti oman taiteen parissa tilaustöissä tai apurahalla työllistyen sekä vaihtelevissa prekaareissa työsuhteissa. Teoksiaan taiteilijat esittävät yleisölle eri tavoin järjestetyissä näyttelyissä. Taidegallerianäyttelyt ja museonäyttelyt ovat tavanomaisimmat kuvataiteen esityspaikat.

Kuvataiteilijoille ei ole tarjolla palkallisia työsuhteita, joten sosioekonominen asema on heillä pääsääntöisesti heikko: kun ei ole palkkatyötä, ei kerry eläkettä eikä ansiosidonnaista sosiaaliturvaa. Taiteen ja kulttuurin barometri 2019:n mukaan kuvataiteilijat työskentelevät erilaisten sosiaaliturvien varassa ja lähiomaisten rahoittamana. Kuvataiteilijoista 60 prosenttia ansaitsee alle 20 000 euroa vuosittain. (Hirvi-Ijäs, Sokka, Rensujeff, Kautio & Niiniaho 2020a, 6–8, 38.) Apurahajärjestelmä on merkittävä juuri kuvataiteilijan toimeentulon kannalta, mutta apurahoja ei riitä kaikille tarvitsijoille. Noin kahdeksan prosenttia kuvataiteilijahakijoista saa valtion työs-kentelyapurahan (Taike 2021).

Kuva 1: Kuvataiteilijan tulonlähteet (Uusikylä, Lintinen & Jaakkola 2020, 33).



Vuonna 2019 Suomessa oli 119 nykytaidetta esittävää taidegalleriaa. Taidegallerioita ylläpitävät esimerkiksi kunnat, oppilaitokset, yhdistykset, yritykset, taiteilijakollektiivit, osuuskunnat

ja säätiöt. Vuonna 2019 järjestöt ja taiteilijavetoiset taidegalleriat järjestivät 76 % kaikista gallerianäyttelyistä ollen suurin taidenäyttelyiden järjestäjä (Taidegalleriatilasto 2019, 4, 14) ja sitä kautta merkittävä taiteilijoiden työllistäjä.

Vaikka taidenäyttelyt gallerioissa ovat monipuolisia ja pääsymaksuttomina hyvin yleisön saatavissa, näyttelytoiminta ei edistä kuvataiteilijoiden toimeentuloa. Teoksia ei valmisteta ja esitetä myyntiä ajatellen. Taiteilijoiden työskentely perustuu luovaan ilmaisuun ja gallerioiden näyttelyohjelma päästää esille kiinnostaviksi koetut kokonaisuudet. On tavallista, että taiteilija toteuttaa näyttelynsä tappiolla. Teosten valmistaminen on hidasta työläiden tekniikoiden takia. Rahoituksen puute hidastaa teoksen valmistumista ja esittämistä entisestään. Kun yhdistysgallerioissa käytäntönä laajasti on ollut, että taiteilija pitääkseen näyttelyn maksaa gallerian käytöstä maksun ja teosmyyntiprovision, on kuvataiteilija merkittävä näyttelytoiminnan rahoittaja. Kuvataiteilijan toimeentulon kannalta tilanne on kestävä. Tältä pohjalta on haastavaa kehittää taiteilijavetoisten gallerioiden toimintaa taiteilijoita työllistäviksi ja heille toimeentuloa tuottaviksi toimijoiksi.

Näyttelymaksukäytäntöön ovatkin vastikään näkyvästi puuttuneet kuvataiteilijoiden kattojärjestö Suomen Taiteilijaseura (jatkossa: STS) jäsenjärjestöineen ja Opetus- ja kulttuuriministeriö (jatkossa: OKM). OKM ohjaa Taiteen edistämiskeskuksen (jatkossa: Taike) toimintaa. Taike on valtion taiteen edistämisen asiantuntija- ja palveluvirasto. Taike myöntää apurahoja taiteilijoille ammatinharjoittamiseen ja yhteisöille toiminta-avustusta ammattimaisen ja pitkäjänteisen toiminnan tukemiseen (Sokka ym. 2020, 93). Taiken tukemissa yhteisöissä on valtakunnallisia taiteilijaliittoja, alueellisia taiteilijaseuroja, paikallisia yhdistyksiä, osuuskuntia ja taiteilijakollektiiveja. STS:n jäsenjärjestöjä, taiteilijaliittoja, Taike tukee toiminta-avustuksilla. Taike on opinnäytetyöni tilaaja.

STS:n jäsenjärjestöt ovat alentaneet galleriamaksuja alkaen vuodesta 2019 (Kuosmanen 2019). Vauhdittajana on toiminut Taiken linjaus vuoden 2019 toiminta-avustusten jaossa. Avustuksia on ryhdytty suuntaamaan niille toimijoille, jotka eivät peri taiteilijoilta näyttelymaksua tai perittävä näyttelymaksu on kohtuullinen. Taike ei myöskään voi myöntää samaan tarkoitukseen kahta eri avustusta. (Sokka & Jakonen 2020, 93.) Näin on käynyt esimerkiksi silloin, kun taiteilija on saanut Taiken kohdeapurahan näyttelykuluihin galleriassa, joka saa Taiken tukea näyttelytoimintaan.



Kuvataiteilijat ovat perustaneet yhdistyksiä toteuttaakseen taidehankkeita ja hakeakseen niille rahoitusta (Herranen, Houni & Karttunen 2013, 85). Tällöin taiteilijoiden näkökulmasta voittoa tavoittelematon yhdistystyö on lähtökohdiltaan ja idealtaan mielekkäämpi ylläpitää, kuin perustaa voittoa tavoitteleva yritysmuotoinen taidegalleria tai oma yritys, jossa taidetuotantoa on keskitettävä kaupallisesti. Yhteisö voi hakea valtion avustuksia henkilöstö- ja tilakuluihin ja säätiöiden apurahoja (SKR 2015, 14–15) sekä palkkatukea. Eri puolella Suomea toimivat, niin ammattimaisesti hoidetut taiteilijaseurat kuin piennet taiteilijayhdistyksetkin, ylläpitävät koko maan kattavaa galleriaverkostoa (Skjl 2021). Tätä verkostoa kehittämällä on mahdollista luoda palkkatyötä kuvataiteilijoille.

Jäsenet pitävät näyttelytoimintaa taiteilijayhdistystensä merkittävimpänä tehtävänä (STS 2017). Näyttelyt ovat monipuolisen taiteen esille pääsyn takeena, mutta näyttelyajasta perittävät korkeat näyttelymaksut ja palkaton työ nähdään yhteisesti ongelmana (Taiteilija-lehti 2018). Viime vuosina on kuvataiteilijapiireissä voimistunut keskustelu näyttelymaksukäytännöstä ja palkattomasta työstä gallerioissa. Taiteilija-lehdessä valtakunnalliset taiteilijaliitot esittivät huolensa kuvataiteen heikosta rahoituksesta, muun muassa näyttelytoiminnan rahoittamisesta taiteilijan ilmaistyöllä ja varoin. (Taiteilija-lehti 2018.) Huomioni taiteilijoiden keskinäisestä keskustelusta on, että taiteilijat pidättäytyvät nyt usein maksullisten näyttelyaikojen hakemisesta, koska taiteilijat odottavat näyttelymaksujen poistumista. Galleriatoiminnan rahoitusta on siis kasvatettava, jotta näyttelymaksuja voidaan poistaa tai niitä voidaan madaltaa. Koska on nähtävissä, että kuvataiteilijat keskittyvät hakemaan maksuttomia näyttelyaikoja, jäävät maksulliset galleriat vähemmälle kiinnostukselle. Maksullisia gallerioita on paljon maakunnissa. Jos niiden näyttelyaikoja ei haeta, on vaarana gallerioiden toiminnan näivettyminen ja monipuolisen nykytaidetarjonnan lakoontuminen Suomessa.

Yhteisöjen galleriatoiminta ja taiteilijoiden toimeentulo eivät kehity galleriatoiminnan nykyisellä rahoitus pohjalla. Taiteilijayhdistyksiä ei myöskään nähdä houkuttelevina työpaikkoina: liiallisen työmäärän, riittämättömän palkan ja toiminnan rahoitusta kritisoivien taiteilijoiden johdosta. Olen nähnyt, miten välittäjäportaan ammattilaiset, kuten toiminnan rakenteita kehittävät kulttuurituottajat, työskentelevät jonkun ajan kuvataiteilijajärjestöissä ja hakeutuvat sitten tilaisuuden tullen muualle, vakaampiin työtehtäviin. Työnantajan velvollisuudet ja työntekijän oikeudet ovat yhdistyksissä hahmottamatta tai niistä ei osata välittää. Yhdistysten palkatut toimihenkilöt, yhdistysaktiivit ja näyttelyitä pitävät taiteilijat kokevat palkattomuuden ja taloudellisen riskin kohtuuttomana. Lopulta vapaaehtoistyökin muuttuu pakoksi, palkattomaksi työksi

ja yhdistysaktiivit jättäytyvät toiminnasta pois. Todellisen palkattoman työn määrä kuvataiteen kentällä on määrittämätön alue ja sen mittaamattomuus vääristää alan todellista rahoitustarvetta.

Oma suhteeni aiheeseen on toimintani kuvataiteen kentällä kuvataiteilijana yli kaksikymmentä vuotta. Taiteellista työtäni olen rahoittanut palkkatyössä taidevedostajana, taideaineiden tuntiopettajana, apurahoilla ja tilaustöillä. Olen pitänyt kymmeniä näyttelyitä eri puolilla Suomea. Näyttelyt ovat olleet pääsääntöisesti taiteilijavetoisissa gallerioissa. Olen myös toiminut erilaisissa luottamustehtävissä monissa taiteilijayhdistyksissä. Olin Suomen Taidegraafikoitten johdotokunnan puheenjohtajana Suomen Taiteilijaseuran hallituksessa vuosina 2012–2017. Aloimme silloin edistämään Ruotsissa käytössä olevan MU-avtaletin, sikäläisen näyttelypalkkiojärjestelmän, soveltamista käytäntöön Suomessa. Parhailaan olen visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry:n hallitusjäsen. Tältä pohjalta minulle on kertynyt vahva kokemus ja ymmärrys järjestöjen ja taiteilijoiden tavoitteista kuvataiteilijan työskentelyedellytysten parantamiseksi.

OKM valmistelee vuoden 2021 kesään mennessä museoille rahoitussuunnitelman, joka takaa kuvataiteilijoille palkkion museonäyttelyn eteen tehdystä työstä. Työ on käynnistynyt tammi-kuussa 2021. (OKM 2020.) Museoiden näyttelypalkkiojärjestelmän kehittäminen perustuu OKM:n sopimus- ja korvauskäytäntöjen edistämisselvitykseen (OKM 2016). Käyn opinnäytetyössäni läpi, miten näyttelypalkkiokäytänteet ovat edistyneet eräissä muissa maissa ja Suomessa.

Pyrin opinnäytetyölläni kehittämään kuvataiteilijan palkkiokäytänteitä taidegallerioissa. Olen rajannut opinnäytetyöni tarkastelemaan Taiken tukemien taiteilijavetoisten yhteisöjen taidegalleriatoimintaa ja kuvataiteilijoiden kokemuksia näyttelytoiminnasta gallerioissa. Tarkempaan rajaukseen, ja yhdistävänä tekijänä, on selvittää molemmilta tahoilta taiteilijoiden tekemän palkattoman galleriatyön osuutta heidän valmistaessaan ja pitäessään näyttelyä galleriassa. Tavoitteeni on myös tunnistaa eri toimijoilta hyviä käytänteitä, joita voidaan soveltaa yhteisöissä omarahoituksen saamiseksi ja kuvataiteilijoiden työllistämiseksi.

Toivon tuottavani opinnäytetyössäni tietoa, jota voidaan käyttää hyväksi taiteilijayhteisöissä niiden kehittäessä toimintaansa ja auttaa Taiketa löytää malleja kuvataiteilijoiden työskentelyedellytysten vahvistamiselle.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö. Opinnäytteen lähestymistapa kehittämis-kohteeseen on konstrukttiivinen tutkimus. Monimenetelmällisessä tutkimustyössä käytän kyselytutkimusta ja esikuva-analyysiä. Teoreettisena viitekehystenä on käytetty Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen ja OKM:n tutkimuksia ja selvityksiä kuvataiteilijan työstä sekä Taiken omia selvityksiä ja tilastoja alaan liittyen.

Valmistaessani opinnäytetyötäni olen perehtynyt Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin (Arene 2019). Arene ry:n suositukset tutkimustyön hyviin toimintatapoihin perustuvat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeisiin Hyvä tieteellinen käytäntö- ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa ja Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin (TENK 2012). Olen ohjeiden mukaan noudattanut hyviä toimintatapoja, ollut rehellinen ja noudattanut yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. Olen soveltanut parhaani mukaan tieteellisen tutkimuksen mukaisia ja eettisesti kestäviä menetelmiä tiedonhankintaan, tutkimukseen ja sen arviointiin ja olen pyrkinyt toteuttamaan avoimuutta ja vastuullisuutta tulosten julkistamisessa. Tutkimuksesta syntyneet tietoaineistot on tallennettu asetettujen vaatimusten mukaan. (TENK 2012, 6–7.) Tutkittavat henkilöt ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja anonymisti. Heitä on kohdeltu tasa-arvoisesti, luottamuksellisesti ja vahingoittamatta.

## 2 KUVATAITEILIJAN TYÖ JA SEN EDISTÄMINEN

### 2.1 Keskeisiä käsitteitä

*Julkisen sektorin galleriat* ovat valtion ja kuntien ylläpitämiä näyttelytiloja (OKM 2016, 32). Myös oppilaitokset voivat ylläpitää näyttelytiloja. Julkisen sektorin galleria voivat sijaita muun muassa kirjastojen yhteydessä tai omina näyttelytiloinaan kulttuurikeskuksissa ja museoiden yhteydessä. Näyttelymaksut tilasta ovat joitakin satoja euroja tai niitä ei peritä ollenkaan. Myyntiprovisiota ei yleensä peritä, joten taiteilija itse hoitaa mahdollisen teosmyynnin. Näyttelyhaku on avoin kaikille taiteilijoille, monessa paikassa näyttelyaikaa voivat hakea myös eri alojen ammattilaiset ja harrastajat.

*Järjestögalleria* (OKM 2016, 32), *yhdistysgalleria*, *kolmannen sektorin galleria*, on taiteilijayhdistyksen tai kuvataidetta ja taiteilijan työtä tukevan yhdistyksen ylläpitämä.

*Liittogalleriat* ovat kuvataiteen valtakunnallisten taiteilijayhdistysten näyttelytiloja (OKM 2016, 32). Liittogalleriat sijaitsevat Helsingissä ja ne ovat Muu ry:n Nykyaidekeskus, Suomen Taidegraafikot ry:n Galleria G, Suomen Kuvanveistäjät ry:n Galleria Sculptor, Suomen Kuvataidejärjestöjen liiton Galleria Seinä, Taidemaalariiliiton TM-Galleria ja Valokuvataiteilijoiden liiton Valokuvagalleria Hippolyte (STS 2021). Liitot valvovat myös edustamansa taiteenalan etuja ja edistävät kaikkien ammattikuvataiteilijoiden asemaa ja työnteon edellytyksiä valtakunnallisesti.

*Muut taiteilijavetoiset näyttelytilat* voivat olla esimerkiksi osuuskunnan ylläpitämiä näyttelytiloja tai yksittäisten taiteilijoiden ja -kollektiivien näyttely- ja projektitiloja (OKM 2016, 34).

*Näyttelykorvaus* on tekijänoikeuskorvaus taiteilijan omistuksessa olevan teoksen julkisesta esittämisestä. Visuaalisen taiteen tekijänoikeusjärjestö Kuvasto ry valvoo ja edistää kuvataiteilijoiden tekijänoikeuksia. Kuvasto hallinnoi sopimustaiteilijoidensa tekijänoikeuskorvauksia ja tilittää korvaukset taiteilijoille tai heidän edunsaajilleen. Kuvasto ylläpitää näyttelykorvaushinnastoa ja kerää näyttelymaksujen lisäksi av-teosten esityskorvauksia, TV-korvauksia sekä kerää ja tilittää taiteilijoille myös käyttökorvauksia teosten erilaisista tosinnoista, museoiden koelmateosten digitaalisten julkaisujen korvauksia sekä, jälleenmyyntikorvauksia. (Kuvasto 2021.) Taiteilija, jolla ei ole sopimusta Kuvaston kanssa, neuvottelee itse tekijänoikeuskorvauksistaan näyttelyjärjestäjän kanssa.

**Näyttelymaksu, näyttelyvuokra** on kuvataiteilijalta peritty maksu näyttelyn pitämisestä näyttelytilasta (OKM 2016, 33). Näyttelymaksu kattaa vaihtelevasti erilaisia gallerian ylläpitokuluja, esimerkiksi tilavuokraa, henkilöstökuluja ja näyttelystä johtuvia muita kuluja (Taidegalleriatilasto 2019, 13).

**Näyttelypalkkio, näyttelytyöpalkkio**, on kuvataiteilijalle maksettava korvaus tehdystä työstä taidenäyttelyssä (Näyttelypalkkio 2021). Näyttelypalkkiolla korvataan taiteilijalle näyttelyn eteen tehtyä työtä ja työhön liittyviä kuluja, korvauksia näyttelyn rakentamiseen ja esilläoloon liittyvästä työstä (OKM 2016, 13).

**Prekaari, prekariaatti** on itsensä työllistävien työtätekevien luokka, joka joutuu työskentelemään tilapäisissä tai epätyypillisissä työsuhteissa, kuten osa-aikatöissä, määräaikaisissa palkkatöissä ja toimeksiannoista. Prekariaatti ei merkitse yksinomaan pätkätyöläisyyttä, vaan käsittää laajemmin niin toimeentulon epävakaisuuden ja elämäntilanteen psyykkisen rasituksen, mitkä johtuvat tilapäisten työsuhteiden sekä sosiaaliturvan riittämättömyydestä. Prekariaatti tai prekaari merkitsee myös tähän luokkaan kuuluvaa työntekijää. (Wikipedia 2021.)

**Vapaaehtoistyö** yleishyödyllisten päämäärien hyväksi tehtävää työtä. Sitä tehdään voittoa tavoittelemattoman toiminnan tukemiseksi. Vapaaehtoistyö ei ole työsuhteista. Vapaaehtoistyö voi olla palkatonta työtä, jos se ei kohdistu yhdistyksen elinkeinotoimintaan. (Työ- ja elinkeinopalvelut 2020.)

**Valtionosuusjärjestelmän (VOS)** kautta valtio rahoittaa kuntien peruspalvelujen ja opetus- ja kulttuuritoimen järjestämistä, jotta voidaan taata julkisten palvelujen saatavuus läpi maan. Kunnat saavat valtiolta tukea per asukas palvelujen järjestämiseksi. (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, 1 §, 5–6 §.) Kunta voi saada valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimeen myös sellaisiin tehtäviin, joiden hoitamiseen ryhtyminen on sille vapaaehtoista tai jotka ovat määrärahasidonnaisia. Näissä tehtävissä kunta voi itse päättää, millaiset resurssit se suuntaa valtionavustuksesta tehtävän hoitamiseen. (VVM 2015, 17.) Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimalla VOS-järjestelmällä ylläpidetään mm. museotoimintaa. Museolaki määrittää, minkälaiset museot voivat saada rahoitusta valtionosuuksina (Museolaki, 2–3 §). Rahoitushakemuksessa selvitetään tiedot museotoiminnan kustannuksista, henkilötyövuosista ja toiminnan tuloksellisuudesta.

*Yksityiset galleriat* (OKM 2016, 32), *yrittäjägalleriat*, ovat profiloituneet eri tavoin ja ne kutsuvat näyttelyiden pitäjiksi ne taiteilijat, joiden katsovat sopivan gallerialle luotuun profiiliin ja joiden teoksille nähdään esimerkiksi myyntipotentialia, vaikkakaan yksityiset galleriat eivät valitse ainoastaan myyviä taiteilijoita. Taiteilijalta peritään teosmyynnistä proviisio, joka voi olla sopimuksesta riippuen 40–60 %. Osa yrittäjägallerioista perii taiteilijalta näyttelymaksun. (Taidegalleriatilasto 2019, 33.)

## 2.2 Kuvataiteilijan työ

Kuvataiteilija on visuaalisen taiteen ammattilainen, joka luo taideteoksia eri tekniikoilla. Käsi-työtaitojen lisäksi kuvataiteilijan työ vaatii ajattelutyötä, ilmaisuhalua ja visuaalisia lahjoja (Työmarkkinatori 2021), joita voi ylläpitää ja kehittää työskentelemällä. Taideteoksen suunnittelu ja valmistaminen on taiteilijan näkökulmasta mielekkäin työtehtävä. Taiteenteon lisäksi työskentely sisältää erilaisia toimisto- ja taloustöitä, hakemusten ja raporttien kirjoittamista ja yhteydenpitoa eri toimijoihin (Herranen, Houni & Karttunen 2013, 87).

Suomessa on n. 4 000 kuvataiteilijaa. Joukkoon lasketaan n. 2 700 kuvataiteilijaa, n. 650 valokuvataiteilijaa, n. 200 sarjakuvantekijää ja n. 450 kuvittajaa (Hirvi-Ijäs & Sokka 2020b, 2). Alalle voi kouluttautua toisen asteen kautta suorittamalla kuvallisen ilmaisun perustutkinnon viestintä- ja informaatiotieteiden opintoalalla, ja jatkamalla opintoja ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Kansalaisopistot tarjoavat opintokokonaisuuksia, joissa voi kokopäiväisesti opetella eri taidetekniikoita ja avoimen korkeakouluopiskelun kautta voi suorittaa alan kursseja. (Herranen ym. 2013, 36–37.) Viimeksi mainituista opinnoista hakeudutaan usein ammattiin valmistavaan jatkokoulutukseen. Kuvataiteilijoista 68 prosenttia on ylioppilaita, 96 prosenttia on suorittanut taiteenalan ammatillisen koulutuksen ja puolet kuvataiteilijoista on opiskellut taiteen maisteriksi. (Rensujeff 2014, 44–49.) Kuvataiteilijoina työskentelee myös meritoituneita itseoppineita taiteilijoita. Kuvataiteilijakunta on naisistunut 2010 luvulla ja samanaikaisesti tulotaso on laskenut (Roiha, Rautiainen & Rensujeff 2015, 38).

Kuvataiteilijan työ vaatii monenlaisia resursseja: työtiloja, välineitä, materiaaleja ja yhteistyöverkostoja. Useimmat kuvataiteilijoista valmistavat teoksensa työhuoneella, joko pitkäaikaiseen käyttöön hankitussa tilassa tai väliaikaiseen työskentelyyn järjestetyssä tilassa (Herranen ym. 2013, 92). On tavallista, että kuvataiteilija valmistaa teoksensa ilman voitontavoittelua.

Työskentely ei ole millään mittareilla tuottavaa elinkeinon harjoittamista. Taiteellisen työn menot kuluttavat runsaasti kuvataiteilijan jo valmiiksi pieniä tuloja (Rensujeff 2003, 67).

Kuvataiteilija voi hakea työskentelynsä tueksi apurahoja. Niitä myöntävät valtio, kunnat ja erilaiset säätiöt. (STS 2021.) Kohdeapurahaa ja työskentelyapurahaa on haettavissa. Stipendejä myönnetään kannustukseksi. Kohdeapurahan käytetään hakemuksessa kustannuksineen eriteltyyn projektiin, johon se on myös kokonaan käytettävä tai käyttömuutoksista on sovittava erikseen. Työskentelyapurahan turvaa elämisen kuluja. Työskentelyapurahaa voi hakea kuukauden työskentelyjaksosta viiden vuoden työskentelyyn Taikelta. Neljän kuukauden ja sitä pidemmästä työskentelyapurahasta taiteilija maksaa Myel-eläkevakuutuksen Maatalousyrittäjien eläkevakuutusyhtiö Melalle (Taike 2021). Toimeentulon kannalta juuri työskentelyapurahan on taiteilijoille tärkein tuki (Hirvi-Ijäs ym. 2020a, 72).

Kaikki kuvataiteilijat eivät voi työskennellä kokoaikaisesti taidetyössä. Vain osa kuvataiteilijoista työskentelee, tavallisesti pätkittäin, ja teosmyynti tuo toimeentuloa vain hyvin pienelle joukolle tekijöitä. Tekijänoikeuskorvaukset eivät merkitse suurta toimeentuloa kuvataiteilijoille. (Hirvi-Ijäs ym. 2020a, 36–44.) Tarvetta siis on erilaisille tulonhankinnan keinoille. On tavallista, että kuvataiteilijan ammatin rahoittamiseksi työskennellään sivutoimisesti, joko täysin muilla tai kuvataiteeseen liittyvillä aloilla. Tyypillistä on, että kuvataiteilijalle kertyy vuoden mittaan toimeentuloa erilaisista pienistä tulolähteistä: apurahoista, palkkatyötuloista ja yrittäjätuloista, kuten teosmyynnistä ja asiantuntijatehtävistä. Taiteen barometri 2019 mukaan kuvataiteilijat työskentelevät myös erilaisten tukien varassa ja lähiomaisten rahoittamana. (Hirvi-Ijäs ym. 2020a, 38–44, 81, 99.)

Henkilö on pienituloinen, kun kotitalouden verotettavat rahatulot on jaettu perheenjäsenten määrällä ja käytettävissä olevat tulot ovat alle 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien vastaavasti lasketuista rahatulojen mediaanitulosta. Suomessa ei ole virallista köyhyysrajan määritelmää, joten se määritellään Euroopan unionin tilastokeskuksen Eurostatin suosituksiin perustuen (Tilastokeskus 2021), jonka mukaan myös köyhyysriskirajaksi on määritelty 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta (Eurostat 2020). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 pienituloisuuden raja oli yhden hengen taloudessa 15 330 euroa vuodessa (Tilastokeskus 2021). Kuvataiteilijoista 60 prosenttia ansaitsee vuosittain bruttona alle 20 000 euroa ja 20 prosenttia alle 10 000 euroa vuodessa (Sokka, Rensujeff, Kautio & Niiniaho 2020, 6–8, 38).

Sosioekonominen asema on heikko isolla joukolla kuvataiteilijoita. Ansiosidonnainen sosiaaliturva ja eläke eivät kerry ilman työtuloa. Apurahoista ei makseta sosiaalivakuutusmaksuja, joten ne eivät kerrytä sosiaaliturvaa. Koska sosiaaliturva on sidottu ansiotuloihin, vaikuttaa se suoraan taiteilijoiden toimeentuloon ja heidän sairaus-, työttömyys- ja eläketurva jäävät heikoksi (Ojala, Nätti & Kauhanen 2015, 5).

Kymmenien vuosien työskentelyapurahakaudelta voisi kerryttää eläkettä, mutta niin pitkille apurahaputkille ei kukaan todellisuudessa pääse. Korkeasta koulutusasteesta huolimatta taiteilijoille on kertynyt voimakkaita työmarkkinariskejä: alhainen toimeentulo ja heikot työllistymismahdollisuudet palkkatöissä. Eri tulonhankintakeinot: apurahat, palkkatyötulot, yrittäjätulo, tuottavat pienituloisille kuvataiteilijoille monia hankaluuksia erityisesti työttömyysturvan suhteen, johtuen taiteilijoiden vaihtelevasta työmarkkina-asemasta itsensä työllistäjänä työntekijän ja yrittäjyyden välimaastossa (Rauma 2016, 2).

### 2.3 Julkisen vallan tuki

Julkisen vallan velvollisuus on edistää yksilön mahdollisuutta ylläpitää ja parantaa taidollista, tiedollista ja kulttuurista osaamistaan ja tämä itsensä kehittämisen mahdollisuus on taattu perusoikeutena (Tieteen termipankki 2021). Valtio on taannut yksilön oikeuksien toteutumisen perustuslailla ja perusoikeus on perustuslain takaama yksilön oikeus. Suomen perustuslain mukaan valtion on tuettava taiteilijan työtä, koska taide takaa sivistyksen (Rautiainen 2014, 69) eli henkisen kehittyneisyyden ja kasvatuksesta omaksutun tiedon karttumisen (Kielitoimiston sanakirja 2021). Tieteen, taiteen ja kulttuurin harjoittaminen sekä vapaa kansalaistoiminta ovat osa sivistystä. Julkisen vallan on huolehdittava väestön sivistyksellisistä tarpeista tasavertaisesti.

Suomen perustuslaki turvaa perusoikeutena myös sananvapauden, ilmaisuvapauden ja ilmaisun julkistamisen vapauden sekä taiteen, tieteen ja ylimmän opetuksen vapauden. Perustuslaki turvaa myös oikeuden hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. (Perustuslaki 12 §, 16–18 §.) Perusoikeutena taiteen vapaus tarkoittaa, että voimme nauttia taiteesta ja harjoittaa sitä kenenkään ennakoon puuttumatta (Tieteen termipankki 2021). Suomessa noudatetaan Euroopan ihmisoikeussopimusta. Se huomioi Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1948 antaman ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ihmisoikeuksien tunnusta-



miseksi ja noudattamiseksi ja perusvapauksien ylläpitämiseksi ja edistämiseksi (Valtionsopimukset 63/1999). Julkisen vallan tehtävä on turvata, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat (Perustuslaki 22 §).

Hallintotieteiden tohtori Pauli Rautiainen (2014) on todennut, että perus- ja ihmisoikeuslain näkökulmasta taiteilijan ilmaisuvapaus ja työskentely on turvattava. Taidetta pidetään välttämättömänä demokraattisen yhteiskunnan uuden kokeilemisen ja sovinnaisuuden rikkomisen alueena, joka on erityinen ja omalakinen. Rautiainen on nimennyt puuttumattomuuden periaatteeksi ilmaisuvapauden torjuntaoikeudellisen ulottuvuuden, joka kieltää julkista valtaa puuttua oikeudettomasti taiteelliseen ilmaisuun ja taiteen edistämisen periaatteeksi julkisen vallan velvollisuuden turvata taiteellisen toiminnan riittävät materiaaliset ja henkiset puitteet. Rautiaisen mukaan taiteen edistämiseen liittyvä lainsäädäntö vaikuttaa taiteen vapauden toteutumiseen tällä hetkellä enemmän, kuin mitä taiteellisen ilmaisun käsky- ja kieltonormit rajaavat. (Rautiainen 2014, 68, 72.)

Valtio tukee taiteita budjettirahoituksella ja tukemiseen käytetään Veikkauksen voittovaroja, rahapeliuottoja, jotka kattavat yli puolet tukemiseen käytetyistä varoista (Sokka, Jakonen, Oksanen-Särelä, Kurlin Niiniaho 2021, 84). Valtio rahoittaa visuaalisen taiteen aloja OKM:n hallintoalalta. Muuta kautta valtio ei rahoita taiteen alaa (Sokka ym. 2021, 40) paitsi välillisesti: valtio tukee taiteilijoita sosiaali- ja veropoliittisilla erityisratkaisulla. (SKR 2015, 12.)

Valtion tukea myönnetään suorana tukena taiteentekijöille, tukemalla taidetta edistävää toimintaa yhteisöissä ja tukemalla valtionosuusjärjestelmän piirissä olevia taidelaitoksia. (SKR 2015, 12.) Valtio rahoittaa yksin Kansallisgalleriaa enemmän kuin muun visuaalisen taiteen toimintaa yhteensä (Sokka ym. 2021, 42).

Rahapeliuotot ovat olleet määrällisesti laskussa. Pelituottojen käyttöä taiteen tukemiseen on pitkään kritisoitu rahoituksen epävarmuuden johdosta ja koska uhkapeliuotot rahoituskeinona koetaan epäeettisenä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto julkaisi helmikuussa 2021 rahapeliselvityksen ja esittää rahapeliongelmien vähentämistä ja ehkäisyä ja siirtämään uhkapeliuotot valtion budjettiin ja vahvistamaan siten myös edunsaajien asemaa (Pöyry & Maliranta 2021).

Uudistunut laki kuntien kulttuuritoiminnasta määrittelee aiempaa tarkemmin, miten kuntien on järjestettävä kulttuuria ja taidetta. Lain tavoite on mahdollistaa kuntalaisille kulttuurin ja taiteen tekeminen ja kokeminen. Kuntien kulttuuritoimintalaki määrittelee kunnille tehtäväksi luoda

edellytyksiä taiteelliselle työlle ja toiminnalle (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, 2–3 §, 5§, 7§).

Kolmas ja neljäs sektori, eli yhdistykset ja yksityishenkilöt, ovat merkittäviä ja keskeisiä taiteen ruohonjuuritason tuottajia ja palvelutarjoajia kunnissa. Kolmas sektori edistää toiminnallaan asukkaiden hyvinvointia ja lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Toiminnan nähdään lisäävän alueen vetovoimaisuutta. Samansuuntaisesti kolmannen sektorin toiminnan näkee myös julkinen sektori. Myös taiteen yhdistyksistä löytyy osaamista ja yhteistyökykyä sekä verkostoja. Yhteistyössä yhdistysten ja kuntien kesken on paljon kehitettävää. (Renko, Ruusuvirta, Forsell & Häyrynen 2018, 5, 15, 24, 26–27, 36). Yhdistysten ja taiteilijaryhmien ylläpitämä taidenäyttelytoiminta on merkittävässä roolissa, kun kuvataiteen esittämistä ja saavutettavuutta kunnissa palveluna tuotetaan. Vapaan kentän rahoitus on kuitenkin paljon vähäisempää, kuin VOS-rahoitusta saavien laitosten. Miten tässä vahvistuu ammattilaisuus ja laatu?

## 3 KUVATAITEEN ESITTÄMINEN

### 3.1 Näyttelytoiminta

Perinteisiä kuvataiteen esittämistiloja ovat taidegalleriat ja museot. Myös erilaiset verkkonäyttelyt ovat yleistyneet, kuluneen vuoden aikana koronapandemian vauhdittamana. Teoksia voi esittää myös julkisissa ja puolijulkisissa kaupunkitiloissa ja maastoissa, festivaaleilla tai muiden tapahtumien yhteydessä. Paikkasidonnainen ja katoava taide ovat kasvattaneet taiteen esittämipaikkojen määriä. Näyttelypaikkoja ylläpitävät kaupungit ja kunnat, säätiöt, yhdistykset ja yritykset ja joukko taiteilijavetoisia toimijoita. Museoissa, taidehalleissa ja kesänäyttelyissä sekä monissa tapahtumissa peritään näyttelyvieraalta pääsymaksu. Taidegallerioissa kävijöiltä pääsymaksua ei peritä.

Helsingissä on Suomen laajin ja monipuolisin taidenäyttelytarjonta. Yksityiset galleriat ovat keskittyneet pääosin sinne. Helsingin kaupungin taidemuseo HAM, Kansallisgallerian museot ja joukko säätiöiden taidemuseoita sijaitsevat pääkaupungissa. Lisäksi kaupungissa on valtakunnallisten taiteilijajärjestöjen ylläpitämät galleriat ja suuri joukko muilla tavoin taiteilijavetoisia näyttelypaikkoja. Helsingissä sijaitsee 43 prosenttia gallerioista (Taidegalleriatilasto 2019, 3).

Koko Suomessa on hyvä mahdollisuus tutustua kuvataiteeseen. Alueellisia taidemuseoita on kahdeksantoista ja vastuumuseoita on seitsemäntoista (Museoliitto 2021). Lisäksi on joukko säätiöiden ja yhdistysten ylläpitämiä taidemuseoita. Taidemuseoita on yhteensä 66 (Museotilasto 2019). Vuonna 2019 oli 31 paikkakunnalla yhteensä 116 taidegalleriaa. Näistä lähes 60 prosenttia oli yhdistysten ylläpitämiä. (Taidegalleriatilasto 2019, 10.)

Taidemuseoiden näyttelykäyntejä vuonna 2019 oli yli 2 635 000 (Museotilasto 2019). Vastavasti yhteenlaskettuja galleriakäyntejä oli yli 680 000. Taidegallerioista kolmannen sektorin galleriat järjestivät 745 näyttelyä, mikä on 76 prosenttia kaikista gallerianäyttelyistä, ja ne ovat myös keränneet eniten käyntejä, lähes 403 000, saavuttaen näin 60 prosenttia lasketuista galleriakävijöistä. (Taidegalleriatilasto 2019, 6–7.) Kaikki galleriat järjestivät yhteensä 980 taidenäyttelyä, joissa oli esillä yli 2 500 taiteilijan teoksia. Taidenäyttelyiden yhteydessä on järjestetty tapahtumia, kuten avajaiset, taiteilijatapaamisia ja näyttelyopastuksia. (Taidegalleriatilasto 2019, 4.)

Suomessa on käytäntönä, että kuvataiteilija maksaa teostensa esittämiseksi galleriatilan näyttelykäytöstä. Näyttelymaksu sisältää erilaisia palveluita ja tilavuokran. Maksun määrä ja siihen sisältyvät palvelut vaihtelevat galleriakohtaisesti. Taiteilija tekee näyttelysopimuksen, jossa taiteilijan ja gallerian välisistä käytännöistä ja sitoumuksista sovitaan. (OKM 2016, 32–34.)

Galleriatoiminnan ylläpidon merkittävimpiä tulonlähteitä ovat avustukset ja apurahat. Toisena tulevat taiteilijoilta perittävät näyttelymaksut ja vuokratulot. Taidegalleriatilasto 2019 mukaan näyttelymaksua taiteilijalta peri 66 prosenttia järjestögallerioista, julkisen sektorin gallerioista 58 prosenttia ja yksityisistä gallerioista 27 prosenttia. (Taidegalleriatilasto 2019, 13.) Teosmyynnin provisiotuotot ovat galleriatoiminnan kolmanneksi tärkein tulonlähde. Yksityiset galleriat myyvät suurimman osan taiteesta. Yksityiset galleriat myyvät kolme teosta neljästä välitetystä taideteoksesta. Kaikki galleriat eivät välitä teoksia näyttelyistä. Yhdistykset voivat vaihtuvan näyttelytoiminnan tueksi ylläpitää myös taidelainaamoa tai taidekauppaa. (Taidegalleriatilasto 2019, 18.)

Yhdistysgallerioissa näyttelyt valitaan tavallisesti avoimen haun kautta –eli kuka vain voi hakea näyttelyaikaa. Joskus näyttelyaikoja on varattu jäsentäiteilijoille. Näyttelyt valitsee yhdistyksen tai sen hallituksen nimeämä valitsijaryhmä, joka koostuu usein kuvataiteilijoista. Jotkut gallerioista kutsuvat näyttelyvalintaan mukaan kuraattoreita tai muita taiteen asiantuntijoita. Yhdistysgalleria ei tavallisesti aseta ehtoja taiteilijan osallistumiselle muihin näyttelyihin toisissa gallerioissa tai tapahtumissa. Usein käytäntönä on sopia näyttelyssä esitetyille teoksille ns. gallerian suoja-aika, keskimäärin kolmeksi kuukaudeksi. Suoja-ajan sisällä tapahtuva näyttelyteoksen myynti katsotaan gallerian myynniksi ja teoskauppa on gallerian myyntiprovision alainen. Yhdistysgallerian näyttelysopimus on kaikille näyttelynasettajille samanlainen eikä neuvotteluvaraa sopimusehdoissa juurikaan ole. Yhdistyksen jäsentäiteilijalle näyttelymaksu voi olla edullisempi kuin ulkopuoliselle taiteilijalle, mutta muuten velvoitteet ja sitoumukset ovat tavallisesti samat. Näyttelymaksun lisäksi suurin osa järjestögallerioista perii näyttelymyynnistä myyntiprovision (Taidegalleriatilasto 2019, 12). Provisio on 10–45 prosentin välillä.

Julkisen sektorin ylläpitämistä näyttelytiloista näyttelyaikaa voi hakea kuka vain avoimen haun kautta. Tarjolla on näyttelypaikkoja kirjastojen yhteydessä olevista näyttelysermeistä aina ammattitaiteilijoille varattuihin galleriatiloihin. Joskus näyttelynpitäjä valitaan jonotusperiaatteella, toisinaan valinnasta vastaa paikallinen taidemuseo. Näyttelymaksun periminen taiteilijalta vaihtelee ylläpitäjä- ja tilakohtaisesti. Myyntiprovisiota ei pääsääntöisesti peritä. Toisaalta

kaikissa tiloissa ei ole ketään hoitamassa mahdollista teosmyyntiäkään, jolloin taidehankinnasta sovitaan suoraan taiteilijan kanssa. (Taidegalleriatilasto 2019, 12.) Myös oppilaitokset ylläpitävät näyttelytiloja, niissä pääsääntöisesti esitetään opiskelijoiden tai opettajien näyttelyitä.

Yksityiset galleriat tekevät edustussopimuksia sellaisten taiteilijoiden kanssa, joiden katsovat sopivan galleriansa linjaan. Yritysgalleriat kutsuvat taiteilijat ja valitsevat ketä haluavat edustaa. Sopimusten pituus vaihtelee. Sopimus voi sitoa taiteilijan myymään kaikki teokset yritysgallerian kautta, ja tämä saattaa rajoittaa taiteilijan osallistumista muihin näyttelyihin. Yritys panostaa taiteilijan yksityisnäyttelyn markkinointiin, esimerkiksi kansainvälisillä taidemesuilla. Yritysgallerian teosmyynnin provisio liikkuu 40–60 prosentin välillä. Yritysgallerioissa on vaihtelevia käytäntöjä näyttelymaksun perimisestä. Osa perii taiteilijalta näyttelymaksun ja myyntiprovision, osa pelkän myyntiprovision. Taiteilija voi neuvotella sopimuksen ehdoista.

Taidehallit ovat suuria vaihtuvien näyttelyiden tiloja, joihin voi tarjota näyttelytuotantoja. Taidehallit voivat myös kutsua taiteilijoita esittämään teoksiaan. Taidehallien ylläpitäjät Suomessa ovat säätiö, kuntia ja taiteilijayhteisöjä. Taidehallien perimät näyttelymaksut vaihtelevat suuresti. Seinäjoen Taidehalli on kaupungin ylläpitämä taiteilijalle ilmainen tila, jonka kuraattori kutsuu näyttelyiden taiteilijat (Seinäjoen Taidehalli 2020). Helsingin Taidehallin säätiön ylläpitämä maksullinen Helsingin Taidehalli valitsee näyttelyt tarjotuista ehdotuksista. Helsingin Taidehalli myös kutsuu näyttelynpitäjiä ja sillä on näyttelysitoumuksia taustatoimijoidensa kanssa. Helsingin Taidehalli näyttelyaika maksaa näyttelynpitäjälle halvimmillaan 25 000 euroa viiden viikon ajalta. Tampereen taidehalli on taas taiteilijakollektiivin ylläpitämä työhuoneyhteisö, jossa näyttelykäyttöön on tarjolla pieni näyteikkuna.

Näyttelymaksua taiteilijoilta peri 57 prosenttia kaikista gallerioista. Teosmyynnistä provisiota peri 86 prosenttia gallerioista. Kaikki galleriat eivät siis peri provisiota ja on myös gallerioita, jotka eivät välitä teoksia. Kulut jakautuvat gallerian ja taiteilijan kesken pääosin niin, että galleriat vastaavat näyttelytilan ylläpidosta, henkilökunnan palkkakuluista, markkinoinnista ja oheistapahtumien kuluista. Taiteilijat vastaavat teostensa tuotannosta kuluineen, kuljetuksista ja matkakuluista. Jaettuja kuluja ovat yleisimmin teknisten laitteistojen näyttelykäytöstä aiheutuvat kulut. (Taidegalleriatilasto 2019, 12–14.)

Kuvataiteilija ottaa aina taloudellisen riskin näyttelystä. Kuvataiteilija valmistaa teoksensa esitelykuntoon yksin tai ryhmätyössä tavallisesti useamman kuukauden työnä. Taiteilija järjestää

rahoituksen työskentelyynsä ja teostensa valmistuskuluihin sekä esityskuluihin. Taiteilija suunnittelee näyttelyn, osallistuu näyttelyn rakentamiseen ja yleisötilaisuuksiin. Yhdistysgallerioissa taiteilija hoitaa näyttelyn teoskuljetukset vakuutuksineen, usein toteuttaa ja kustantaa näyttelyn painotuotteet, tiedotuksen teksti- ja kuvamateriaalit ja avajaisten tarjoilut. Näyttelyn loputtua taiteilija purkaa näyttelyn ja hoitaa teoksensa pois näyttelypaikalta. Joissain paikoin taiteilija myös siivoaa ja kunnostaa tilan seuraavalle taiteilijalle. Käytännössä kuvataiteilija maksaa tuhansia euroja teostensa esittämisestä: kolmannen sektorin näyttelymaksut Suomessa ovat 100–4 100 euroon.

### 3.2 Maksuttoman näyttelytilakäytännön eteneminen Suomessa

STS:n jäsenliitot ovat rekisteröityneet yhdistykset Muu, Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto (jatkossa SKjL), Suomen Kuvanveistäjäliitto (jatkossa: SKL), Suomen Taidegraafikot (jatkossa: STG), Taidemaalari liitto (jatkossa: TML) ja Valokuvataiteilijoiden liitto (jatkossa: VTL). Kuvataiteilijoita näissä valtakunnallisissa taiteilijaliitoissa on yhteensä 2 596 (Lehenkari 2019, 94). Suomen Kuvataidejärjestöjen liiton jäsenet eivät ole henkilöjäseniä vaan eri kuntien ja alueiden ammattitaiteilijayhdistyksiä sekä taideyhdistyksiä, joiden henkilöjäseninä on sekä ammattitaiteilijoita että harrastajia. STS:n jäsenjärjestöt edustavat maamme ammattikuvataiteilijoista. Järjestöt pyrkivät edistämään jäsenten asettamia tavoitteita ja parantamaan kuvataiteilijoiden ammatillista asemaa laajasti ja hoitavat taiteilijoiden edunvalvontaa sekä tekevät tunnetuksi edustamiaan taiteenlajeja ylläpitämällä taidenäyttelytiloja Helsingissä ja järjestämällä näyttelyitä myös muualla.

Valtakunnalliset taiteilijaliitot yhdessä ajavat parhaillaan näyttelymaksutonta käytäntöä omissa gallerioissaan ja luopuvat portaittain näyttelymaksujen perimisestä. Taiteilijaliitot toimivat tietoisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaiseman selvityksen Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä (OKM 2016) loppuraportin suositusten mukaisesti ja edistävät näin omalla kohdallaan OKM:n asettamia tavoitetta keventää kuvataiteilijan taloudellista riskiä näyttelyn järjestämiseksi (Kuosmanen 2019). Taidemaalari liitto on luopunut ensimmäisenä taiteilijaliittona galleriansa näyttelymaksusta näyttelykaudelta 2021 (TML 2021). Helsingissä sijaitsevat taiteilijaliittojen galleriat tavoittelevat näyttelymaksusta luopumista hakemalla näyttelymaksun alentamista vastaavaa osaa toiminta-avustuksena Taikelta. Ne ovat myös vastikään päässeet Helsingin kaupungin avustusten piiriin, missä eivät aiemmin ole olleet (STG 2019).

Joukko taiteilijavetoisia näyttelytiloja on jo usean vuoden tarjonnut näyttelymaksuttoman galleria-ajan taiteilijoille. Helsingissä toimii useampia taiteilijaryhmien ylläpitämiä näyttelytiloja, joilla on ollut tukena projektirahoitusta taiteita tukevilta säätiöiltä. Esimerkiksi Oksasenkatu 11 galleria oli taiteilijalle näyttelymaksuton Koneen säätiön tukemana vuodet 2018–2020. Vuoden 2021 rahoitusta Oksasenkadulle on hankittu myyntitempauksella, jossa näyttelytoiminnan kuluja kattamiseksi myytiin taiteilijoiden lahjoittamia teoksia. (Oksasenkatu 11 2021.) Turkulainen Arte ry:n ylläpitämä Titanik galleria ei ole perinyt taiteilijoilta näyttelymaksuja sitten vuoden 2016. Vuodelle 2019 yhdistys sai Taiken toiminta-avustukseen korotuksen. (Titanik 2020.) Yhdistyksen omarahoitus koostui 2019 jäsenmaksuista ja t-paitamyynnistä ollen varsin pientä (Schuppert 2021). Tuore taidegalleria Ars Libera on Kuopion kuvataiteilijat ry:n ylläpitämä. Näyttelytoiminta alkoi 2018 ja on ollut alusta saakka maksutonta. Kuopion kuvataiteilijat jopa maksaa tuotantotukea ja osallistumiskorvaukset jäsentäiteilijoilleen heidän ollessa mukana yhdistyksen omissa näyttelyissä. (Kuopion Kuvataiteilijat 2021.) Kun liitotkin pääsevät tavoitteeseen, yksi kerrallaan luopumaan näyttelymaksujen perimisestä, hankaloituu näyttelymaksuja perivien gallerioiden asema. Ammattitaiteilijat tulevat keskittämään hakemuksensa maksuttomiin gallerioihin. Turun Taidehallin kuusi kuvataiteilijoille maksutonta näyttelyaikaa vuodelle 2022 sai aikaan 539 hakemusta (Turun Taidehalli 2021).

### 3.3 Palkaton työ

Palkaton työ on sovittuja työtehtäviä, joka yleensä tehdään palkkasuhteessa tai yritystoimintana, mutta teetetään korvauksetta (Työ- ja elinkeinopalvelut, 2020). Palkattoman työn tekijältä odotetaan, että työ myös tulee tehdyksi, eikä sitä jätetä kesken.

Palkatonta työtä perustellaan monesti sillä, että tekijä harjoittelee tehtävää työtä. Palkattoman työn määrää ei ole Suomessa virallisesti tilastoitu. Viikkolehti Seura on laskenut eri tilastojen tietoja yhdistelemällä, että vuonna 2018 liki 500 000 suomalaista teki työtä ilman palkkaa. Tekijät olivat opiskelijoita, TE-toimistojen kurssitettavia, työkokeilijoita, kuntouttavassa työtoiminnassa olevia ja maahanmuuttajia. Tästä iso joukko työskentelee osana työvoimapolitiittista toimintaa ja heidän määränsä on tilastoista laskettavissa. (Kaukonen 2018.) Näissä tilastoissa ei ole mukana kuvataiteen kentän palkaton työ.

Kuvataiteen aloilla eniten palkatonta työtä tehdään näyttelyiden yhteydessä. Toimintatapa vaikuttaa syntyneen jatkuvan resurssipulan johdosta ja käytännöstä on tullut totuttu. (Hirvi-Ijäs

ym. 2020, 89.) Yleishyödyllisten päämäärien edistämiseksi ja osana voittoa tavoittelematonta toimintaa tehdään monenlaista työtä ilman korvausta. Vapaaehtoistyön, talkootyön ja palkattoman työn rajat ovat liukuvia. Niistä koituu välitöntä taloudellista hyötyä näyttelytilan ylläpitäjälle.

Taidegallerioissa henkilöstömäärät ovat vaihtelevia. Palkattua henkilöstöä on suurimmalla osalla gallerioita. Galleriatilasto 2019 vastaajien mukaan palkatonta työtä tehtiin 25 henkilötyövuotta ja vapaaehtoistyötä 15 henkilötyövuotta. Joitakin gallerioita ylläpidetään täysin vapaaehtoisvoimin eikä neljänneksellä kolmannen sektorin gallerioista ole palkkamenoja lainkaan. (Galleriatilasto 2019, 22.) Tilastosta ei ilmene, onko siihen laskettuna näyttelyn pitävän taiteilijan tekemä palkaton työ.



## 4 KUVATAITEEN KORVAUSKÄYTÄNNÖT

Parhailaankin näkyy Suomessa kampanjoita, joissa vaaditaan taiteilijoille maksettavan korvaus taiteilijantyöstä. Kuvaston videokampanja Tunne oikeutesi, taiteilija vuodelta 2019 käy taiteilijoiden kertomin esimerkein läpi visuaalisen alan tekijänoikeuksia ja sopimusten laatimisen tärkeyttä. Kuvasto haluaa kasvattaa tekijänoikeustuloja taiteilijan toimeentulon parantamiseksi ja opastaa taiteilijoita pitämään kiinni taloudellisista oikeuksistaan. Taiteen edistämiskeskuksen vetämä Reilun taiteen manifesti on käynnistynyt vuoden 2020 lopulla ajamaan läpinäkyvää palkkiomaksukäytäntöä taiteilijoiden aiteen esittämisestä.

Taiken kanssa Reilun taiteen manifestia julistaa hyvä joukko taiteilijajärjestöjä läpi eri taiteenalojen, mm. Kuvasto ja STS ovat mukana. Taike haluaa taiteilijapalkkiot näkyville kulttuuri-toimijoiden budjetteihin. Kuvataiteen kentällä keskustellaankin näyttelymaksuttomien tilojen rinnalla myös näyttelypalkkioista, taiteilijalle maksettavista työ- ja kulukorvauksista ja korvauksesta taiteen esittämisestä näyttelyissä.

Kuvataiteen korvauskäytännöt ovat jonkin verran vaihtelevia eri maittain. Korvaukset voidaan jakaa kolmeen: taiteilijalle maksettaviin tekijänoikeuskorvauksiin teosten julkisesta esittämisestä, taiteilijalle maksettaviin palkkioihin korvauksena erilaisten työtehtävien hoidosta sekä tehtäviin liittyviin kulu- ja tarvikekorvauksiin.

### 4.1 Paying Artists-kampanja ja Englannin, Skotlannin ja Walesin palkkiomallit

Paying Artists -kampanja on käynnistynyt Englannista vuonna 2014 The Artist Information Companyn aloitteesta. The Artist Information Copanyn (jatkossa: a-n) jäsenenä on 25 000 ammattilaistaiteilijaa. Seura on perustettu 1980 ja se edistää taiteilijoiden ammattiasemaa ja toimeentuloa sekä pyrkii vaikuttamaan lainsäädäntöön ja kulttuuripolitiikan kehittämiseen.

Paying Artists -kampanjan tavoite on varmistaa näyttelypalkkiot visuaalisen alan taiteilijoille. Kampanja esittää näyttelypalkkiota maksettavaksi gallerioissa, museoissa, oppilaitoksissa, taiteilijavetoisissa tiloissa ja festivaaleilla, jotka saavat toimintaansa tukea julkisista varoista ja jotka toimivat Englannissa, Skotlannissa ja Walesissa. Paying Artist -kampanja ajaa palkkiomallin käyttöönottoa myös yritysgallerioihin. Näyttelypalkkion katsotaan edistävän tasa-arvoa ja visuaalisen taiteen moninaisuutta ja esille pääsyä. (a-n 2021.)

Näyttelypalkkiota voidaan maksaa taiteilijalle esimerkiksi näyttelyn suunnittelusta, valmistamisesta, ripustustyöstä ja näyttelyn kutsuvierastilaisuuksista. Artist Information Company on vuodesta 2004 julkaissut visuaalisen alan taiteilijoiden palkkio-ohjeistusta. Vuonna 2016 a-n julkaisi näyttelypalkkio-oppaan, *Exhibition Payment: The an/AIR Paying Artist Guide*, jossa ohjeistetaan taiteilijoita ja organisaatioita palkkioiden määrittämisessä ja sopimisesta ja samalla haetaan palkkiomaksukäytäntöjen vakiinnuttamista eri organisaatioihin. Palkkioista, ja muista tuotantokuluista neuvotellaan näyttelytilan ylläpitäjän ja taiteilijan kesken. (Paying Artists 2021.)

Näyttelypalkkio on erillinen muista taiteilijoille maksettavaksi sovittavista kulukorvauksista, kuten teosten tuotantokustannuksista, materiaaleista, kuljetuksesta, asennuksesta ja teknisistä kustannuksista. Näyttelypalkkion määrittelyyn vaikuttaa taiteilijan yksilöllinen taloudellinen tilanne. Palkkion maksusta laaditaan sopimus, jossa on sovittu työn aikataulu ja toimituspäivät, suoritettavien maksujen määrät ja mahdolliset muut edut, jotka eivät ole rahallista korvausta, mutta huomioidaan näyttelystä maksettavaa korvausta määriteltäessä. Sellaisia voivat esimerkiksi olla, kun tarjotaan muita kuin rahallisia etuuksia. Vaihtoehtoisena korvauksena tällöin voi olla esimerkiksi työtilan ilmaiskäyttö ja taiteilijan mentorointipalvelut. Etuuksien tulisi olla taiteilijalle tarpeellisia käytännön työn kulujen kattamiseksi, eivätkä ne saa kattaa organisaation normaaleja päivittäisiä toimintakuluja. (Paying Artists Exhibition Payment Guide 2021.)

Korvauksen suuruuteen vaikuttaa onko teos uusi ja sopimuksen alaista näyttelyä varten tehty tai näyttelyyn etukäteen tilattu ensiesitys, vai onko esitettävä teos taiteilijan aikaisempaa tuotantoa. Taiteilijan tunnettuus ja työkokemus sekä teokseen liittyvät käytännöntyön kustannukset huomioidaan. Näyttelyyn osallistuvien taiteilijoiden määrä vaikuttaa maksettavaan korvaukseen, ryhmänäyttelystä on määrätty minimipalkkio. (Paying Artists Exhibition Payment Guide 2021.)

Kun taiteilijalta on etukäteen tilattu uusi teos näyttelyssä julkaistavaksi, korvataan taiteilijalle taiteellisen työskentelyn kulut huomioiden teoksen suunnittelu ja tuottaminen valmiiksi. Eritellysti sovitaan huomioitavaksi myös materiaalikustannukset, laitteistot, palkkiot taiteilijan apu-työvoimalle ja muut työn toteuttamiseen tarvittavat kustannukset. Taiteilijalle maksettava palkkio pidetään erillään kaikista muista tuotantokustannuksista ja osuudet eritellään näkyvästi yhteisön budjetissa. (Paying Artists Exhibition Payment Guide 2021.)

Näyttelypalkkion lisäksi taiteilijan kanssa sovitaan muistakin korvauksista. Sellaisia ovat erilaiset näyttelyyn liittyvät tehtävät, kuten työpajojen ohjaaminen, yleisötilaisuudet ja muut esiintymiskorvaukset. Näistä a-n on erikseen määritellyt palkkiot, joiden lisäksi huomioidaan päivärahat ja matkakulut. (Paying Artists Exhibition Payment Guide 2021.)

The Artist Information Companylla on mittava joukko yhteistyötahoja ja tukijoita. Joukkoon kuuluvat mm. taideneuvostot Art Council England, Art Council Scotland ja Art Council Wales sekä taiteilijaliittoja, taidegallerioita, taidebiennaaleja ja yksittäisiä taiteilijoita. Yhteistyötä tehdään myös kansainvälisesti, mm. Taiken kanssa on ollut tiedonvaihtoa. (a-n 2021.)

Englannin, Skotlannin ja Walesin taideneuvostot edellyttävät julkista tukea saavan organisaation kertovan käytäntönsä tasa-arvon, monimuotoisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Näyttelypalkkiokäytäntö onkin myös edellytys julkisen tuen saannille. (a-n 2021.)

## **4.2 Kansainvälinen IAA palkkiokäytänteitä edistämässä**

International Association of Art (jatkossa: IAA) on suurin olemassa oleva kansainvälinen järjestö visuaalisen alan taiteilijajärjestöille. Jäsenjärjestöjä on yli sata ja ne edustavat Afrikan, Arabivaltioiden, Aasian ja Tyynenmeren alueen sekä Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueita. IAA on poliittisesti sitoutumaton ja tukee kansainvälistä yhteistyötä sekä pyrkii parantamaan taiteilijoiden taloudellista ja sosiaalista asemaa yhteisesti niin kansainvälisellä kuin jäsenjärjestöjen kansallisella tasolla. Järjestö pyrkii edistämään taiteilijoiden työoloja, sosiaaliturvaa, tekijänoikeuksia ja vapaata liikkuvuutta. IAA Europe on eurooppalaisia taiteilijoita edustavien visuaalisten taiteen järjestöjen verkosto, jolla on neljäkymmentä kansallista organisaatiota jäsenenään. Suomalaisia kuvataiteilijoita IAA:ssa edustaa Suomen Taiteilijaseura. (IAA Europe 2021.)

IAA Europe kokoontuu vuosittain. Jäsenorganisaatiot tuovat kokouksessa tiedoksi tilannekatkausten edistämistyöstään. Vuoden 2015 yleiskokouksessa Pilsenissä Tšekin tasavallassa jäsenorganisaatiot kertoivat tekemästään kansallisesta edistämistyöstä, mm. taiteilijan aseman parantumisesta ja prosenttihankeeseen edistamisestä. Näiden lisäksi kokouksessa esiteltiin näyttelypalkkiokäytänteiden edistämistä Yhdistyneissä kuningaskunnissa ja Ruotsissa. Yhdistyneiden kuningaskuntien edustaja Joseph Young The Artists Information Companysta esitteli Paying Artists Campaignin etenemisen ja Ruotsin Konstnärernas Riksorganisationin edustaja

Katarina Jönsson Norling esitteli kokoukselle Ruotsissa 2009 voimaan tulleen uudistetun näyttelypalkkiomallin MU-avtalet eli Medverkans- och Utställningavtalet eli osallistumis- ja näyttelysopimuksen (jatkossa MU-sopimus). Ruotsin hallitus on sopinut MU-sopimuksen käyttöön- otosta taiteilija- ja muotoilijayhdistysten kanssa. (IAA Europe, 2015.)

Vuoden 2018 IAA Europen kokouksessa Brysselissä näyttelypalkkiomallin edistämisestä maassaan tiedottivat kanadalaisten, ruotsalaisten ja Yhdistyneitten kuningaskuntien organisaatioiden lisäksi myös norjalainen Norwegian Visual Artists Association, ranskalainen Société des Auteurs dans les Arts Graphiques et Plastiques, saksalainen Berlin Senate Department for Culture and Europe, hollantilainen BBK Netherlands, itävaltalainen Bildende Kunst Austria, irlantilainen Visual Artists Ireland, sekä ensimmäistä kertaa Suomen taiteilijaseura, kun STS:n hallituksen puheenjohtaja Teemu Mäki kertoi museonäyttelypalkkiokokeiluista ja työn etene- misestä täällä. (IAA Europe, 2018.) Suomessa hahmoteltu palkkiomalli mukailee Ruotsin MU- sopimusta.

Näyttelypalkkiokäytäntöjä on jo mm. Englannissa, Skotlannissa, Walesissa, Norjassa, Ruot- sissa, Itävallassa, Irlannissa ja Islannissa, joissa valtio on sopinut käytännöstä taiteilijajärjestö- jen kanssa ja edellyttää museoiden ja taidegallerioiden näyttelytoiminnan julkisen tuen saa- miseksi taiteilijapalkkiokäytäntöä.

### 4.3 Kanadan palkkiomallit

Canadian Artists' Representation on 1968 perustettu kuvataiteilijoiden voittoa tavoittelematon järjestö, joka edistää taiteilijoiden sosioekonomista asemaa ja tukee kuvataiteita. Järjestö on ylläpitänyt perustamisvuodestaan alkaen tekijänoikeusperustaista korvaustaulukkoa taiteilijoi- den tuotannon käytöstä. Canadian Artists' Representation laajentui myöhemmin toimimaan liit- tovaltiotasolla nimellä Canadian Artists' Representation / le Front des Artistes Canadien (jat- kossa: CARFAC). Järjestön aktiivisen työn ansiosta Kanadassa alettiin seitsemänkymmentälu- vun puolivälissä maksamaan näyttelykorvauksia visuaalisen alan taiteilijoille ja Kanadan tai- deneuvosto Canada Council for the Arts asetti taiteilijapalkkiot vaatimukseksi jakamiensa jul- kisen tuen saannille. (CARFAC 2021a.)

CARFAC:n lobbaustyön tuloksena Kanadan tekijänoikeuslakia muutettiin 1988 ja sisältöä laa- jennettiin niin, että taiteilijat tunnustetaan kulttuurin ensisijaisiksi tuottajiksi ja heille taataan

laillinen oikeus tekijänoikeuskorvauksiin, teosten näyttelykorvauksiin ja muihin työkorvauksiin. (CARFAC 2021). Kun muutokset tekijänoikeuslakiin oli hyväksytty, perustettiin Canadian Artists' Representation Copyrigh Collective (jatkossa: CARCC) CARFAC:n jäsenjärjestöksi. CARCC toimii tekijänoikeusjärjestönä, joka lisensoi ja hallinnoi kuva- ja mediataiteilijoiden tekijänoikeuksia. (CARFAC 2021a.)

Kanadan parlamentti sääti 1992 lain, Status of the Artist Act, joka sallii tunnustettujen ammattijärjestöjen edustaa kanadalaisia taiteilijoita korvausneuvotteluissa toimijoiden kanssa, jotka tilaavat taiteilijoiden palveluja. CARFAC on tunnustettu neuvottelemaan kuvataiteilijoiden oikeuksista. (Wikipedia 2021.) CARFAC toimii nykyään visuaalisten- ja mediataiteilijoiden työehtosopimusneuvottelijana (CARFAC 2021a).

Kanadan ranskankielisten taiteilijoiden järjestö Le Regroupment des artistes en visuels du Quebec (jatkossa: Le RAAV) toimii tiiviissä yhteistyössä CARFAC:n kanssa. CARFAC:n sateenvarjon alla toimii myös seitsemän paikallisjärjestöä, joiden toimipisteet sijaitsevat ympäri maata. Jäsenenä taiteilija saa ammatillisia neuvoja tekijänoikeuksista ja muissa lakiasioista, verotuksesta, erilaisista sopimuskäytännöistä, näyttelyiden pitämisestä ja tullauksista ulkomailla sekä matkustusviisumeista. CARFAC huolehtii myös vastuullisuusasioiden huomioon ottamisesta alkuperäisyhteisöjen taiteilijoiden ja asukkaiden kanssa työskennellessä. (CARFAC 2021b.)

CARFAC-RAAV julkaisevat yhdessä minimipalkkiosuosituksset, The CARFAC-RAAV Minimum Recommended Fee Schedule, visuaalisen alan taiteilijoiden palkkioista. Suosituspalkkioista voi neuvotella ja tekijänoikeusjärjestö CARCC pyrkii neuvottelemaan edustamilleen taiteilijoille minimiä korkeammat palkkiot. (CARFAC 2021a.) CARFAC-RAAV:n palkkiosuosituksissa on määritelty neljä korvauslajia: 1. näyttelystä maksettava rojalti, eli tekijänpalkkio, sellaisesta näyttelystä, jonka järjestäjä saa julkista tukea, 2. toisintamiskorvaukset teoksen käytöstä ei-kaupallisessa käytössä, 3. toisintamiskorvaukset teoksen käytöstä markkinointi ja mainoskäytössä ja 4. palkkio taiteilijan ammattimaista palveluista, kuten työtehtävistä taidenäyttelyissä. (CARFAC-RAAV 2021e.)

Näyttelyrojaltitaulukko, Exhibition and Screening Royalty Schedule, koskee teoksia, jotka eivät ole myytävänä. Näyttelypaikat, joissa myydään ja lainataan teoksia, eivät maksa rojalteja. Rojalтин arvoon vaikuttaa esittävän organisaation koko ja toimintabudjetti, suuri toimija maksaa

teoksesta isommat rojaltit. Rojaltin arvo määrittyy erilaisten kertoimet huomioiden. (CARFAC-RAAV 2021b.)

Kansalliset näyttelyt on jaettu kolmeen korvauskategoriaan näyttelyjärjestäjän budjetin mukaan. Kategorian 1 budjetti on alle 341 000 euroa, kategorian 2 budjetti 341 000–682 000 euroa ja kategorian 3 budjetti on yli 682 000 euroa. Kansainvälisten näyttelyiden näyttelyrojaltit ovat jaetut kahteen kategoriaan. 1, kun taiteilija on valittu edustamaan Kanadaa ja rahoittajina on useampi taho ja 2, kun näyttely on esillä kulttuurikeskuksessa, suurlähetystössä tai muissa liittovaltion alaisissa paikoissa. Erikseen on sovittu rojaltilta teoksen esittämisestä Venetsian bienaalissa, josta on määritelty oma korvaus, minkä lisäksi huomioidaan taiteilijan asiantuntijapalvelut ja toisintamiskorvaukset. (mt.)

Rojaltia lasketaan yksityisnäyttelyille määritellyistä peruskorvauksista laskien. Retrospektiivillä näyttelyllä, ryhmänäyttelyllä, kiertonäyttelyillä tai pienillä projekteilla on keskenään erilaiset arvonmääritykset ja korvaukset lasketaan eri prosenttein, riippuen mm. missä näyttelypaikka sijaitsee ja kuinka suuressa paikassa näyttely on ja kauanko teokset ovat esillä. Jos näyttely kestää yli kolme kuukautta, jokainen lisäkuukausi maksaa 1/3 kertaa perusmaksun. Korvausprosentteja on määritelty tarkasti huomioiden jopa yhden teoksen ikkunanäyttelyt. Palkkiotaulukot on laadittu verottomina, joten palkkioihin lisätään asiaan kuuluvat verot. (mt.)

Euroiksi muutettuna kategorian 1, eli näyttelyn järjestäjän budjetin ollessa alle 341 000 euroa, taiteilijan rojaltilta yksityisnäyttelystä on noin 1 445 euroa, retrospektiivistä näyttelystä 1 660 euroa ja yhden teoksen esittelystä noin 290 euroa. Suurin rojaltilta näyttelystä voi olla noin 12 200 euroa, kun taiteilija edustaa Kanadaa retrospektiivillä esityksellä kansainvälisessä näyttelyssä.

CARFAC/RAAV 2021. Royalties for exhibitions up to 3 months duration. Näyttelyrojalit 3 kuukauden tai lyhyempään näyttelyyn.				
Instituutioiden kategoriat (Institutional Categories)	Yksityis- näyttely- rojalti (perus- korvaus).  (Solo)	Retrospektiivi +15 % yksityis- näyttelystä.  (Retro- spective +15 % of solo.)	Projekti – 15 % yksityis- näyttelystä.  (Project -15 % of solo.)	Yksi teos 20 % yksityis- näyttelystä.  (Single work / Small sites 20 % of solo.)
Kansainvälinen näyttely 2, näyttely esillä kulttuurikeskuksessa, suur- lähetystössä tai muussa liittovaltion alaisessa pai- kassa. (International 2.)	15 572 \$  10 603 €	17 908 \$  12 186 €	13 237 \$  9 007 €	3 115 \$  2120 €
Kansainvälinen näyttely 1, taiteilija edus- taa Kanadaa ja rahoittajina on usea taho. (International 1.)	10 390 \$  7 070 €	11 948 \$  8 130 €	8 831 \$  6 009 €	2 078 \$  1 414 €
Kategoria 3, budjetti yli 682 000 €. (Category 3.)	3 462 \$  2 356 €	3 981 \$  2 709 €	2 943 \$  2 003 €	693 \$  474 €
Kategoria 2, budjetti 341 000–682 000 €. (Category 2.)	2 824 \$  1 922 €	3 249 \$  2 211 €	2 401 \$  1 634 €	565 \$  384 €
Kategoria 1, budjetti alle 341 000 €. (Category 1.)	2 119 \$  1 442 €	2 436 €  1 658 €	1 801 \$  1 225 €	423 \$  288 €

Ryhmänäyttelystä rojaltit lasketaan osallistuvien taiteilijoiden määrä huomioiden. Kahdesta viiteen osallistujan näyttelyssä taiteilijoiden saama yhteenlaskettu rojalti ei voi olla pienempi kuin yksityisnäyttelykorvaus olisi. Kun ryhmässä on kuudesta kymmeneen taiteilijaa, saavat he kukin 19 prosenttia yksityisnäyttelyrojaltista. Yli 11 taiteilijan ryhmän jäsen saa 17 prosenttia yksityisnäyttelyrojaltista. (mt.)

Esimerkiksi euroiksi muutettuna kategorian 1, eli näyttelyn järjestäjän budjetin ollessa alle 341 000 euroa, taiteilijan rojalti 6–10 taiteilijan yhteisnäyttelystä on noin 275 euroa. Kategorian 2, budjetin ollessa 341 000–682 000 euroa, taiteilijan rojalti 6–10 taiteilijan yhteisnäyttelystä on noin 370 euroa ja kategorian 3 rojaltin on 450 euroa. Kahden taiteilijan näyttelystä kategoriassa 1 taiteilija saa 720 euron rojaltin, kategoriassa kaksi 960 euroa ja kategoriassa kolme rojalti on noin 1 200 euroa.



CARFAC/RAAV 2021.								
For Group Exhibitions, the royalties are paid per artist for exhibitions up to 3 months duration.								
Ryhmänäyttelyrojaltit kolmen kuukauden tai lyhyempään näyttelyyn.								
	Instituti- onal Catego- ries	Solo.	2 artists.	3 artists.	4 artists.	5 artists.	6–10 artists.	11+ artists.
Instituutioiden kategoriat.		Yksityis- näyttely- rojalti (perus- korvaus).	2 taitei- lijaa.	3 taitei- lijaa.	4 taitei- lijaa.	5 taitei- lijaa.	6–10 taitei- lijaa.	11+ taitei- lijaa.
Kansainvälinen näyttely 2, näyttely esillä kulttuurikes- kuksessa, suurlähe- tystössä tai muussa liittovaltion alai- sessa paikassa.	Internati- onal 2.	15 572 \$  10 603 €	7 787 \$  5 299 €	5 191 \$  2 532 €	3 893 \$  2 649 €	3 115 \$  2 120 €	2 959 \$  2 013 €	2 468 \$  1 679 €
Kansainvälinen näyttely 1, taiteilija edustaa Kanadaa ja rahoittajina on usea taho.	Internati- onal 1.	10 390 \$  7 070 €	5 195 \$  3 535 €	3 464 \$  2 357 €	2 597 \$  1 767 €	2 078 \$  1 414 €	1 974 \$  1 343 €	1 767 \$  1 202 €
Kategoria 3, bud- jetti yli 682 000 €.	Category 3.	3 462 \$  2 356 €	1 731 \$  1 179 €	1 154 \$  785 €	866 \$  589 €	693 \$  472 €	658 \$  448 €	589 \$  401 €
Kategoria 2, bud- jetti 341 000– 682 000 €.	Category 2.	2 824 \$  1 922 €	1 413 \$  962 €	941 \$  640 €	707 \$  481 €	565 \$  384 €	537 \$  365 €	480 \$  327 €
Kategoria 1, bud- jetti alle 341 000 €.	Category 1.	2 119 \$  1 442 €	1 059 \$  721 €	707 \$  481 €	529 \$  360 €	423 \$  289 €	403 \$  274 €	360 \$  245 €

Pysyvän taidekokoelman rojalti koskee sekä ostettuja että lahjoitettuja vuoden 1988 jälkeen valmistettuja teoksia, joita kokoelma esittää näyttelyissään. Rojalti on käytössä 10 vuotta hankinnasta tai lahjoituksesta ja maksetaan taiteilijalle, kun teos on esillä. Kun kokoelma hankkii

taiteilijalta useamman teoksen, voidaan taiteilijan kanssa neuvotella prosentuaalinen alennus tuleviin rojalteihin. Pysyvän kokoelman rojalti on kertamaksu silloin, kun teos on pitkäaikaisesti esillä kokoelmassa. (mt.)

CARFAC/RAAV 2021. Permanent Collection Exhibition Royalties. Pysyvien kokoelmien näyttelyrojaltit.			
Instituutioiden kategoriat:	Institutional Categories:	Royalty per installation.	Rojalti per näyttely/installointi.
Kansainvälinen näyttely 2.	International 2.	Not applicaple.	Ei sovelleta.
Kansainvälinen näyttely 1.	Internatonal 1.	510 \$	347 €
Kategoria 3.	Category 3.	306 \$	208 €
Kategoria 2.	Category 2.	281 \$	191 €
Kategoria 1.	Category 1.	204 \$	139 €

Performansseille oma näyttelyrojaltia vastaava palkkio-ohjeistus. Performanssin rojaltiin vaikuttaa taiteilijan tunnettuus ja kokemus. Esiintyjien määrä huomioidaan. (mt.)

Mediataiteen esityspalkkioissa huomioidaan omina luokkina lyhytelokuvakorvaukset ja media-taiteen kertoimissa huomioidaan näytösten määrä ja laatu, kuten julkinen tapahtuma tai opetus-käyttö, ja esityksen pituus (mt.).

Jos taiteilija työskentelee julkisesti, on hänelle maksettava kohtuullinen näyttelyrojalti ja sen lisäksi huomioitava työkorvaus ja muut työstä aiheutuvat kustannukset, kuten materiaalikulut ja työvälineet ja matkakulut (mt.).

Jos taiteilija saa palkinnon, ei siihen sisällytetä näyttelyrojaltia, toisintamiskorvauksia tai ammattimaislaipalveluja. Taiteilijalle myönnettävään rahapalkintoon ei myöskään sisällytetä näyttelykuluja. (mt.)

Rojaltit eivät sisällä esityskalustoa, kuten valaisimia ja av-laitteita, ne näyttelyn järjestävän organisaation tulee tarjota taiteilijan käyttöön. Teokseen liittyvät kiinteät erikoislaitteet ovat taiteilijan vastuulla, mutta jos taiteilija toimittaa omia laitteitaan näyttelykäyttöön, laitteiden lainaus taiteilijalta tulee korvata ja korvausten on vastattava laitevuokraajien hintoja. Rojaltit eivät kata taiteilijoiden matka- ja majoituskuluja tai taiteilijalle maksettavia päivärahoja, kun hän käy paikan päällä vierailulla työtehtävissä. Taideteosten tuotantoon liittyvät kustannukset neuvotellaan erikseen. (mt.)

Taiteilija ja teoksen ostaja sopivat tekijänoikeuksien lisensseistä, jolloin sovitaan omistajan oikeudesta näyttää, jäljentää tai käyttää teosta sovitulla tavalla. Teoksen omistus ei tarkoita, että tekijänoikeudet siirtyvät, jollei niin ole erikseen sovittu. CARFAC-RAAV:n ohjeistus neuvoo taiteilijaa sopimaan käyttölisenssejä eikä luopumaan tekijänoikeuksiaan. (mt.)

Toisintamiskorvaustaulukko, Reproduction Royalty Schedule, on jaettu kolmeen korvauskategoriaan: teoksen toisintamiskorvaukset ei-kaupallisesta käytöstä, toisintamiskorvaukset kaupallisesta käytöstä ja toisintamiskorvaukset mainoskäytöstä. Teoskuvan julkaisu kirjoissa ja verkkosivuilla on hinnoiteltu huomioden erikseen myös kaupallinen käyttö. (CARFAC-RAAV 2021c.)

Taiteilijan moraaliset oikeudet suojaavat teosta ja sen toisintoa. Jos yhteisöllä on hankkeita tai joitakin muita syitä, joita taiteilija ei hyväksy, ei yhteisö saa käyttää taiteilijan teosta. Moraaliset oikeudet suojaavat teosta myös muutoksilta, joita taiteilija ei ole hyväksynyt, ja teoksen vääristämiseltä, kuten ylipainatukselta ja rajaukselta. Käytöstä, jota taiteilija ei ole hyväksynyt, on maksettava hyvitystä taiteilijalle. Teosten jäljennöksille on oma palkkiokategoria per teos väliaikaisesta, kolmen kuukauden näyttelystä aina pysyvään viiden vuoden näyttelyyn. (mt.)

Asiantuntijapalvelujen palkkiotaulukossa, Professional Services Fee, määritellään taiteilijalle maksettavat työkorvaukset ammattilaispalveluista. Korvaukset on määritelty puolipäiväisinä neljän tunnin työstä ja kokopäiväisinä korvauksina yli neljän tunnin työstä. Kolmen päivän työstä voidaan neuvotella kiinteä maksu. Ylitöistä neuvotellaan erikseen. Asiantuntijapalvelut voivat olla laajasti mm. esiintymisiä, konsultointia, näyttelyn rakentamista tai ohjausta. (CARFAC-RAAV 2021d.)

#### 4.4 Palkkiokäytäntöjen tilanne Suomessa

Näyttelytyötehtävapalkkion edistäminen Suomessa käynnistyi, kun Ornamon ja Kuvanveistäjäliiton järjestämä Keramiikka tilassa näyttely 10.10.2014 - 11.01.2015 Designmuseossa sekä Suomen Taiteilijaseuran Nuoret 2015 -näyttely 28.11.2015 - 3.1.2016 Helsingin Taidehallissa toteuttivat ensimmäiset näyttelypalkkiokokeilut. Mallia kokeiluun oli haettu Ruotsin MU-sopimuksesta (Konstnärernas Riksorganisation 2016).

Ruotsissa MU-sopimus on taiteilijajärjestöjen ja Ruotsin valtion vuonna 2009 tekemä puitesopimus taitelijoille maksettavista korvauksista. Sopimusneuvotteluissa valtion kanssa taiteilijoita edustavat järjestöt olivat kuvataiteilijoiden Konstnärernas Riksorganisation (jatkossa: KRO), taidekäsityöläisten ja muotoilijoiden Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare KIF, kuvittajien ja graafisten suunnittelijoiden Föreningen Svenska Tecknare ja valokuvaajien Svenska Fotografers Förbund. Ruotsin valtiollisten näyttelyjärjestäjien on maksettava taiteilijalle MU-sopimuksen mukaiset korvaukset. Muita julkista tukea saavia näyttelyjärjestäjiä sopimus ei sido. MU-sopimuksessa määritellään, mitä näyttelyn järjestäjän ja taiteilijan on sovittava. (KRO 2019.) Sopimus koskee kaikkia tekijöitä, joiden omistamia teoksia esitetään, myös ulkomaisia taiteilijoita ja harrastajia. Koulutukseen liittyvistä näyttelystä korvausta ei makseta. (KRO 2021.) MU-sopimus jakautuu kahteen osaan, osallistumiskorvaukseen ja näyttelykorvaukseen. M-osan mukainen osallistumiskorvaus neuvotellaan aina tapauskohtaisesti erikseen näyttelyn järjestäjän ja taiteilijan kesken. U-osan mukainen näyttelyn korvaus maksetaan taiteilijalle hänen omistamiensa teosten esittämisestä. (KRO 2019.)

Yksilöllisesti sovittavan M-osan mukaan taiteilijalle maksetaan näyttelyyn osallistumisesta syntyvät kustannukset. Korvausta taiteilijalle maksetaan näyttelyn rakentamisesta syntyvistä kustannuksista, kuten kuljetus-, vakuutus-, laite- ja matkakuluista sekä maksetaan näyttelytehtäviin liittyen palkkio hoidetuista työtehtävistä ennen näyttelyä, sen kuluessa ja näyttelyn jälkeen. Osallistumiskorvauksille ei ole vahvistettuja hintoja ja järjestäjän ja taiteilijan on keskenään sovittava kohtuullisesta korvauksesta. (KRO 2021.) Ruotsin mallissa taiteilijan ja näyttelyjärjestäjän tekemään sopimukseen on kirjattava näyttelytietojen lisäksi korvauksen maksuaikataulu, toimitusajat ja teosluettelo teoksista, jotka näyttelyssä esitetään. (KRO 2019.)

U-osan mukaan taiteilijalle on aina maksettava teosten näyttelykorvaus. Näyttelykorvauksen suuruus määrittyy kertoimilla näyttelyn järjestäjän koon, näyttelyn keston ja kävijämäärien ja

näyttelyn tyypin ja osallistuvien taiteilijoiden määrän mukaan. Näyttelykorvaus on arvonlisäveron alaista tuloa taiteilijalle. Taiteilija on oikeutettu julkaisukorvauksiin teoskuvien käytöstä. (KRO 2019.)

Ruotsissa Konstnärernas Riksorganisation julkaisee palkkiosuosituksset, Arvodesrekommendationer, erilaisista tehtävistä ja ajankohtaisen näyttelykorvaustaulukon, Räknetabeller utställingersättning. KRON:n vuonna 1989 perustama Bildupphovsrätt, kuvan tekijänoikeusjärjestö, julkaisee ajankohtaiset muut tekijänoikeuskorvaussuosituksset (Bildupphovsrätt i Sverige 2021).

Ruotsin mallin näyttelykorvaus, U-osa, vastaa Suomessa taiteilijalle maksettavaa näyttelykorvausta, joka on tekijänoikeuslain mukainen taiteilijan taloudellinen oikeus (Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404, 2 §). Visuaalisen taiteentekijöiden tekijänoikeusjärjestö Kuvasto ry valvoo kuvataiteilijoiden tekijänoikeuksien toteutumista ja näyttelykorvaus osallistumisesta näyttelyyn on käytännössä jo Kuvaston valvonta-alueella. Kuvasto ry julkaisee hinnastoja taiteilijoille maksettavista teosten eri käyttökorvauksista. Näyttelykorvauksien lisäksi on hinnoiteltu korvaukset eri painotuotteista, TV- ja elokuvajulkaisuista ja internetkorvauksista. Vuoden 2020 alusta voimaan tulleen uuden korvaushinnaston mukaan näyttelykorvaus määrittyy näyttelyperustaisesti. (Kuvasto 2021.) Kuvaston hallinnoimana näyttelykorvaus maksetaan taiteilijalle tuloveron alaisena käyttökorvaustulona.

Keramiikka tilassa -näyttelyn näyttelypalkkiokokeilussa näyttelypalkkiota osallistuneille taiteilijoille maksettiin 200 euroa ja lisäksi maksettiin näyttelykorvaus ja muita tekijänoikeuskorvauksia esim. julkaisuista. Keramiikka tilassa -näyttelysopimuksessa eriteltiin taiteilijan arvio tekemästään työstä ja työskentelyyn liittyvistä kuluista, laskien ennen näyttelyä aina sen jälkeen tehtyihin tehtäviin. (OKM 2016, 20–21.) Nuoret 2015 -näyttelyn palkkiokokeilun yhteydessä osallistuneille taiteilijoille annettiin koulutusta taiteilijan työhön ja sopimukseen liittyen ja heidän kanssaan käytiin läpi näyttelypalkkiokäytäntöä. Nuoret 2015 osallistujat arvioivat myös käyttämänsä työaika näyttelyyn liittyen. (OKM 2016, 21–22.) Nuoret 2015 osallistujat saivat myös 200 euron näyttelypalkkion, arvonlisäverollisena tai tuloverotettuna sekä asianmukaiset tekijänoikeuskorvaukset kuten näyttelykorvauksen ja mahdolliset muut julkaisukorvaukset.

Järjestöjen näyttelykokeilujen lomassa kävi Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittämään taide- näyttelykäytänteitä, palkkiomaksuja ja sopimustapoja. Selvitystyössä nousi esiin, että museoi-

den korvauskäytännöt eri työtehtävistä kuvataiteilijoille ovat hyvin kirjavat. Selvityksen perusteella OKM antoi suosituksia gallerioille ja museoille julkisen tuen varassa järjestettävän taidenäyttelytoiminnan kehittämiseksi (OKM 2016, 44–50) ja alkoi edistämään näyttelypalkkiota käyttöön otettavaksi museokentällä. OKM toteutti oman näyttelypalkkiokokeilunsa jakaen museoille haettavaksi vuosina 2017–2019 erityisavustusta taiteilijoiden työpalkkiokuluihin. Kokeilun aikana hakijoina oli 52 museota. 270 näyttelyä pääsi kokeiluun ja niissä oli mukana 729 taiteilijaa. Kokeilun aikana palkkioavustusta myönnettiin yhteensä 659 415 euroa. (OKM 2020.)

OKM keväällä 2020 julkaiseman näyttelypalkkiokokeilun arvioinnin Taide Maksaa mukaan vaikuttaa, että museoiden näyttelypalkkiot paransivat taiteilijoiden taloudellista asemaa jonkin verran ja lisäsivät vuoropuhelua ja luottamusta museoiden ja taiteilijoiden välillä. Arviointi esittää näyttelypalkkion vakinaistamista osaksi museoiden näyttelytoimintaa ja suosittaa palkkion käyttöönoton seuraamista, jotta voidaan arvioida palkkion vaikuttavuutta ja reagoida ilmeneviin kehitystarpeisiin. Arvioinnissa suositetaan yksinkertaisen tukimallin rakentamista palkkiomaksua varten. Rahoitusta varten esitetään lisärahoituksen varaamista valtion tulo- ja menoarvioon. (Uusikylä, Lintinen & Jaakkola 2020, 12.)

Kulttuuriministeri Annika Saarikko on joulukuussa 2020 nimennyt työryhmän, jonka tehtävänä on ehdottaa näyttelypalkkiomallille puitteet. Näyttelypalkkiomallilla pyritään kehittämään taide- ja näyttelyiden sopimuskäytäntöjä ja yhdenmukaistamaan näyttelyn järjestämisen korvauskäytäntöjä. Samalla ajetaan asennemuutosta taiteilijan työtä kohtaan ammattina, joka on tulonlähde myös tekijälleen. Työryhmä tekee ehdotuksen rahoitusmallin hallinnoinnista sekä arvioinnin ja seurannan järjestämisestä. Työryhmän tehtävän olisi määrä valmistua 15.6.2021. (OKM 2020.)

Kaikkien toimijoiden avuksi näyttelypalkkioiden määrittelyyn on Suomen Taiteilijaseura julkaissut lokakuussa 2020 eri tehtäviin liittyvät palkkio-ohjeistukset. Kuvataiteen palkkio-ohjeistuksella autetaan taiteilijoita määrittelemään työnsä hintatasoa ja yhteisöjä määrittelemään budjetoitava taiteilijan työn osuus (STS 2020). Ohjeistuksessa neuvotaan kiinnittämään huomiota ja määrittelemään hintaa eri taiteellisen työn tehtäviin teosta valmistaessa ja eri työvaiheisiin liittyviin työskentelyn kuluihin, sovittaviin tehtäviin ja niistä maksettaviin palkkioihin näyttelyä järjestäessä, sekä erilaisiin asiantuntija- ja opetustehtäviin. Palkkio-ohjeitten kokoamisessa

on käytetty esimerkkinä kulttuuri- ja media-alan ammattiliittojen ja työntekijäjärjestöjen palkkiosuosituksia sekä Taide- ja kulttuurialojen ammattijärjestö Takun ja STS:n toteuttamaa palkkiokyselyä, jolla on selvitetty maksettuja korvauksia kuvataiteen alan tehtävistä. (STS 2021.)

#### 4.5 Pohjoisen valokuvakeskuksen palkkiokokeilu

Suomessa on kymmenen alueellista valokuvakeskusta. Ne ylläpitävät näyttelytiloja ja järjestävät valokuvanäyttelyitä oheisohjelmineen sekä kursseja ja työpajoja. Valokuvakeskusten näyttelytoiminta on monipuolista niiden esittäessä valokuvan eri muotoja, kuten luontovalokuvia, kuvajournalismia ja valokuvataidetta. Valokuvataiteelle jaettiin vuonna 2019 Taikelta 491 000 euroa kahdeksalle yhteisölle. Pohjoinen valokuvakeskus ry sai 90 000 euron toiminta-avustuksen. (Taike 2019.)

Pohjoinen valokuvakeskus ry on Suomen pohjoisin valokuvataiteeseen keskittynyt toimija ja yksi Suomen yhdeksästä valokuvakeskuksesta. Sen tehtävänä on valokuvataiteen edistäminen. Yhdistys ylläpitää valokuvagalleriaa Oulussa Kulttuuritalo Valveella ja järjestää näyttelyitä myös muualla Suomessa ja ulkomailla. Lisäksi yhdistys tarjoaa asiantuntijapalveluita sekä järjestää työpajoja ja koulutusta. (Pohjoinen valokuvakeskus 2020.)

Artisti ei maksa on Julia Heikkisen Oulun ammattikorkeakoululle tekemä opinnäytetyö, jossa Heikkinen käy läpi Pohjoisen valokuvakeskuksen näyttelypalkkiokokeilun vuodelta 2019 ja tutkii taiteilijoiden kokemuksia näyttelytoiminnasta ja palkkiokokeilusta.

Vuonna 2019 Pohjoinen valokuvakeskus kokeili näyttelypalkkion maksamista gallerianäyttelyistään. Pohjoinen valokuvakeskus on jo ennen kokeilua tarjonnut taiteilijalle galleriatilan ilman näyttelymaksua ja maksanut näyttelystä aiheutuneista kustannuksista kuljetuskulut, kuljetus- ja näyttelyvakuutukset, markkinointikulut, avajaistarjoilut ja taiteilijan matka- ja majoituskulut. Kokeilussa yhdistys maksoi taiteilijalle myös näyttelypalkkion, 496 euroa arvonlisäveroineen, korvauksena teosten esittämisestä. Yhdistys ei ollut saanut kokeilulle rahoitusta, joten Pohjoisen valokuvakeskuksen näyttelyaikoja vähennettiin yhdellä näyttelyllä ja säästyneillä kuluilla kustannettiin kokeilu (Heikkinen 2020, 29). Palkkiota pidettiin nimellisenä korvauksena teosten esittämisestä. Nimellisellä korvauksella haluttiin edistää näyttelypalkkiokäytäntöä tuottamalla painetta palkkiokäytännön kehittämiseksi ja vakiinnuttamiseksi, jotta näyttelyjärjestäjät ja rahoittajat alkaisivat huomioimaan käytännön. Taiteilija itse kustansi työskentelynsä ja teostensa tuotantokulut. (mt., 10.)

Kokeilussa oli mukana kahdeksan ammattitaiteilijaa, joiden näyttelyt olivat esillä Pohjoisen valokuvakeskuksen galleriassa noin kuukauden vuoden 2019 aikana. Työuraa oli kertynyt vaihtelevasti viidestä kahteenkymmeneen vuoteen ja he olivat pitäneet lukuisia näyttelyitä Suomessa ja ulkomailla viimeisen kolmen vuoden aikana. Taiteellisen työn lisäksi lähes jokainen osallistuneista teki muuta kuin taiteellista työtä kuten valokuvaukseen liittyviä toimeksiantoja ja tilauksia sekä opetustöitä ja asiakaspalvelutehtäviäkin. Taiteellisen työn tulot he arvioivat kattavan 40–75 prosenttia tuloistaan ja loput tulot he saivat muusta työstä. Osa oli työskentelyapurahalla tutkimuksen aikana. Teosmyynti ei ollut kenenkään ensisijainen tulonlähde. Taiteilijoiden kokemukset näyttelysopimuksista vaihtelivat. Kokemusten mukaan aina sopimuksia ei ollut tehty, osassa paikkoja tehtiin näyttelysopimukset kirjallisena mutta joissain myös suullisesti. (mt., 30–31, 33.)

Aiempiä kokemuksia näyttelypalkkioista oli osalla osallistujista ja tuotantokuluja tai näyttelyjärjestämiseen liittyviä muita kuluja vastaajat olivat saaneet näyttelypaikoista vaihtelevasti jonkin verran erilaisiin kuluihin. Joku oli saanut näyttelypalkkion, kun oli neuvotellut siitä itse. Pientäkin korvauksista pidettiin osoituksena taiteilijan työn arvostuksesta ja korvaus oli antanut mielikuvan ammattimaisesti hoidetusta galleriasta. Taiteilijat kokivat näyttelypalkkion saannilla olevan henkistä merkitystä, vaikkakin pienen palkkion taloudellisen vaikutus jäi nimeliseksi. Urakehitykseen ja tunnettuuden kasvamiseen kokeilijat eivät tunnistanee näyttelypalkkion vaikutusta. (mt., 32–33, 36.)

Pohjoisen valokuvakeskuksen näyttelypalkkiokokeilussa mukana olleet taiteilijat pitivät näyttelyidensä taloudellista vaikutusta vaihtelevana. Yhdelle näyttelytoiminta takasi teosmyynnin, jolla sai toimeentulon, ja toiselle näyttelytoiminta maksaa yleensä enemmän kuin tuottaa. Yhdestä vastaajasta oli vaikea arvioida taloudellista hyötyä kokonaisuutena ja kiinnostus työtä kohtaan ja toive toimeentulosta uran myöhemmällä vaiheella toimi työskentelyn kannustimena. (mt., 34.)

Kahdeksan vastaajan mielestä näyttely vaikuttaa aina taiteilijan tunnettuuteen, mitä pidetään tärkeänä. Uran kehittymisen kannalta näyttelytoiminta tarjoaa kontakteja ja yhteistyömahdollisuuksia, opettaa taiteilijaa ja auttaa häntä kehittymään työssään. Muita hyvinä vaikutuksina mainittiin verkostoituminen kollegojen kesken ja muut uudet sosiaaliset suhteet, kuten kanssakäymiset yleisön kanssa. (mt., 35.)



Kokeiluun osallistuneista taiteilijoista vain osalla oli rahoitus Pohjoisen valokuvakeskuksen näyttelyä varten. Osalla teokset olivat olleet valmiina näyttelyaikaa hakiessa, joten teostentoutantotyö oli jo tehtynä eikä muuta rahoitusta ollut haettu. Osa oli hakenut rahoitusta, mutta ei ollut saanut. Kaksi oli saanut kohdeapurahan näyttelyyn, yksi oli saanut kohdeapurahaa teostuotannon kuluihin ja kaksi osallistujista olivat päässeet vuoden työskentelyapurahalle, eivätkä siksi olleet hakeneet muuta rahoitusta näyttelyynsä. (mt., 35.)

Seitsemän kokeilussa mukana olleista taiteilijoista asui Etelä-Suomessa ja kolme ulkomailla. Pohjoisen valokuvakeskuksen näyttelypalkkiokokeilu oli jonkin verran vaikuttanut suurimman osan vastaajista päätökseen hakea näyttelyaikaa Oulusta. Kolmelle vastaajista palkkio ei ollut vaikuttanut päätökseen. Vastaaja, jolla oli aiempaa kokemusta näyttelypalkkioista ei aio hakea maksullisiin, arvostettuihin gallerioihin. Näyttelypalkkion sijaan Pohjoisen valokuvakeskuksen voimassa ollut käytäntö tarjota näyttelymaksuton tila ja kustantaa laajasti näyttelykuluja, kuten kustantaa teoskuljetukset, vaikuttivat kaikkien taiteilijoiden päätökseen osallistua näyttelyhakuun. Pohjoisen valokuvakeskuksen hyvä maine ja kansainväliset kontaktit, laadukas näyttelyohjelma, suuri galleria ja sen sijainti ja tunnetusti aktiivinen näyttely-yleisö puolsivat näyttelyajan hakua. (mt., 36.)

Kertoessaan vapaasti näyttelypalkkioksi sopivasta summasta, toiveina esitettiin ”kuukausipalkan suuruista” korvausta, 1200 euroa tai useita tuhansia euroja kuukauden näyttelystä. Hyvänä myös pidettiin, että näyttelykorvauksen lisäksi galleriat kustantaisivat samat kulut mitä Pohjoisen valokuvakeskus jo tekee. Mietinnöt, mitä näyttelyistä aiheutuvista kuluista taiteilijalle tulisi korvata, toivat esiin ihannetilanteen hankalan määrittelyn, johtuen erilaisten näyttelyproduktioiden vaatimista vaihtelevista resursseista. (mt., 38.)

Heikkisen kehitysehdotuksissa nousee esiin tarpeet palkkiokäytönteiden edistämistyöhön, jota Heikkisen mukaan auttaisi laadullisen palautteen kerääminen taiteilijoilta heidän näyttelytyökokemuksestaan galleriassa, hyvien käytäntöjen levittäminen tiedottamalla niistä, taiteilijoiden oman motivaation kasvattaminen omien etujen ajamiseksi sekä arvovalintojen ja asenteiden muuttumisen tarkastelu. Mukana on myös toive yhteisöjen rahoituksen kasvattamisesta yhteiskunnan tuella. (mt., 43–45.)

## 5 TUTKIMUSASETELMA

### 5.1 Aiheen rajausta ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni prosessi lähti käyntiin omasta kiinnostuksestani kehittää taiteilijan ansaintamalleja ja parantaa kuvataiteilijan epätasa-arvoista työsuhteasemaa. Kuvataiteilijana minulla ei ole vakituista työnantajaa, jonka kanssa toteuttaa opinnäytetyö, joten tarjosin opinnäytteeni tekemistä Taikelle. Sain suullisesti sovittua Taikesta tilaajan opinnäytteelle, jolla pyritään parantamaan kuvataiteilijan ansaintakeinoja.

Taiteilijalla riittää työtä, mutta siitä ei saa riittävää toimeentuloa. Nykyaikaisen taiteen kentän rakenteissa voi nähdä muiden hyötyvän taiteilijan työstä ja pääsevän ansaitsemaan sillä. Poistamalla rakenteista palkattoman työn käytännöt ja muuttamalla ne palkalliseksi työksi päästäisiin kohti tasavertaisuutta. Museokentällä taiteilijoiden palkattomasta työstä pyritään vauhtia OKM:n edistämänä.

Pääkysymys on, miten kehittää gallerioiden näyttelytoiminnasta palkkatyötä kuvataiteilijoille. Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten paljon kuvataiteilija tekee gallerianäyttelyä kohden palkatonta työtä ja kohtaako taiteilijoiden ja gallerioiden käsitys työn määrästä?
- Mitä malleja kuvataiteilijayhteisöille löytyy avuksi taiteilijoiden työllistämiseen ja näyttelyjärjestäjän omarahoitusosuuden kasvattamiseen?

Pyrin tutkimustuloksilla kohti mallia tai kehittämissuhteita, millä voisi uudistaa galleriaverkoston toimintaa taiteilijoita palkkaavaksi rakenteeksi.

### 5.2 Opinnäytetyön välineinä kyselytutkimus ja esikuva-analyysi

Opinnäytetyöni on tutkimuksellisen kehittämistyö. Kehittämistyöllä ratkaistaan arkikäytänteiden ongelmia ja tuotetaan mm. uusia käytäntöjä tai palveluja. Tieteelliseen tutkimukseen verrattuna ero on päämäärissä. Kun tieteellisessä tutkimuksessa tuotetaan uutta teoriaa tieteellisen

tutkimuksen perinteitä noudattaen, niin tutkimuksellinen kehittämistyö pyrkii tuottamaan ja toteuttamaan uusia ratkaisuja tai parannuksia käytäntöön. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2015, 17–18.)

Opinnäytteeni lähestymistapa kehittämiskohteeseen on konstruktii-  
vinen tutkimus keskittyy käytännön ongelmiin, jotka koetaan olevan ratkaisun tarpeessa. Tulokseksi odotetaan uudenlaista ratkaisua tosielämän ongelmaan. Käytännönläheinen ratkaisu rakennetaan olemassa olevan teoreettisen tiedon ja käytännöstä kerätyn tiedon pohjalta. Ratkaisu voi olla rakenne tai malli, joita arvioidaan niiden käytännön hyödyn kautta. (Ojasalo ym. 2015, 65.)

Monimenetelmällisessä tutkimustyössä käytin välineinä kyselytutkimusta ja esikuva-analyysiä. Kyselytutkimus on määrällistä tutkimusta ja siinä sovelletaan tilastollisia menetelmiä. Aineisto koostuu pääsääntöisesti mitatuista luvuista, koska vastaukset kootaan numeerisesti. Kysymykset ovat sanallisia ja täydentäviä tietoja annetaan sanallisesti silloin, kun numeerinen vastaus olisi epäkäytännöllinen. (Vehkalahti 2019, 13.) Esikuva-analyysiä käytetään parhaiden menetelmien ja toimintamuotojen tunnistamiseksi toiminnan kehittämiseksi. Menetelmällä haetaan oppia parhaalta. (Tuominen 2011, 3, 11.) Perusidea esikuva-arvioinnissa on oman toiminnan kyseenalaistaminen ja toisilta oppiminen (Ojasalo ym. 2015, 43). Esikuva-analyysissä käytän hyödyksi dokumenttianalyysiä. Dokumenttianalyysi on menetelmä, jossa erilaisista aineistoista tehdään päätelmiä. Aineistoa käsitellään loogisesti päättelemällä ja tulkitsemalla, hajotetaan osiin ja siitä kootaan uusi looginen kokonaisuus. (Ojasalo ym. 2015, 136–137.)

Alkuun hain teoreettista ja käytännön tietoa kuvataiteilijan työstä ja sen edistämisestä Cuporen ja OKM:n tutkimuksista ja selvityksistä sekä kävin käpi Taiken omia selvityksiä ja tilastoja. Kävin läpi myös eri virastojen tilastoja, kuten Framen tuoreinta Galleriatilastoa, jossa kerrotaan eri gallerioiden toiminnasta ja sopimuskäytännöistä. Erilaisiin korvauskäytäntöihin muissa maissa ja niiden edistämiseen Suomessa perehdyin eri maiden taiteen edistämisyhteisöjen verkkosivujen ja sieltä löytyvien dokumenttien avulla. Tarkimmin kävin läpi Kanadassa voimassa olevan palkkiomallin, koska Kanadassa on taiteilijan työtä turvaava erityisen vahva tekijänoikeuslaki. Vertailuksi kävin läpi myös Englannissa, Skotlannissa ja Walesissa edistettävän korvausmallin ja Ruotsin MU-sopimuksen ja sitä mukailevan palkkiokäytännön edistymisen Suomessa. Tutustuin vielä Pohjoisen Valokuvakeskuksen palkkiokäytäntöön siitä tehdyn opinnäytteen pohjalta, nähdäkseni taiteilijoiden kokemukset gallerian korvauskäytännöistä.

Oman tutkimustyöni Webropol-kyselytutkimukset osoitin sekä taiteilijavetoisille gallerioille että niissä näyttelyitä pitäneille kuvataiteilijoille. Kyselytutkimus taidegallerioille on rajattu Taiteen edistämiskeskuksen tukemiin yhteisögallerioihin. Kuvataiteilijoille suunnattu kysely on rajattu koskemaan heidän taiteilijavetoisten toimijoiden gallerioissa pitämiinsä yksityisnäyttelyihinsä.

Kyselytutkimuksilla pyrin selvittämään, kuinka paljon taiteilijat tekevät palkatonta työtä järjestögallerioissa taidenäyttelyiden eteen, ja onko työn määrä huomioitu samansuuntaisesti taiteilijoiden ja gallerioiden näkökulmasta. Lähdin tutkimaan opinnäytetyössäni näyttelytoimintaa, peilaten sitä OKM:n vuonna 2016 antamiin suosituksiin Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. OKM:n suosituksissa organisaatioiden näyttelytoimintaan on toiminnankehitysehdotuksia mm. gallerioiden näyttelysopimuksia, liiketoimintaosaamista ja taiteilijoiden tunnettuuden kasvattamista koskien. (OKM 2016, 45–47.)

Webropol-kysely gallerioille lähetettiin 25 yhteisön hallinnon edustajalle sähköpostilinkkinä. Valitut yhteisöt olivat saaneet Taiken toiminta-avustusta näyttelytoimintaan vuodelle 2020. Kyselyn vastauksia ei kerätty kahdelta yksityiseltä oppilaitokselta, joiden rahoitus jaetaan samasta osuudesta kuin kuvataiteen yhteisöavustukset. Näillä avustus menee suurimmalta osin muuhun opetustoimintaan, kuin näyttelyiden järjestämiseen. Yksi vastaajista oli päässyt avustuksen piiriin vuonna 2020 ja vastaukset koskivat sen toimintavuotta ilman valtion avustusta.

Kysely oli vastattavissa 13.4. - 27.4.2021. Muistutus kyselystä lähetettiin viikkoa ennen määräpäivää yhteisöille, joiden vastaus vielä puuttui. Lopulta vastauksia tuli seitsemän, vastausprosentin jäädessä, oppilaitokset pois laskien, 30,5 prosenttiin. Kyselyyn vastattiin anonyymisti.

Webropol-kysely taiteilijoille julkaistiin verkossa avoimena vastauslinkkinä 20.4. - 4.5.2021. Linkistä tiedotettiin Facebookin erilaisilla ammattitaiteilijoiden ryhmäsiivuilla. Kysely toimitettiin sähköpostilla myös taiteilijaliitoille taiteilijajäsenille välitettäväksi. Liitoista Taidemaalari-liitto ja Suomen Taidegraafikot ilmoittivat minulle välittävänsä kyselyn jäsenilleen. Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto julkaisi kyselyn ylläpitämässään Facebook-ryhmässä. Julkaisin itse Facebookissa linkin avoimena ilmoituksena omassa FB-profiilissani ja seuraavissa ryhmissä: Rajataide ry:n jäsenistö, Tampereen Taiteilijaseuran jäsenet, Luova työ vs. systeemi ja Painovirhe. Lisäksi linkin julkaisi muutama Facebook-kontaktini. Linkki oli avattu 508 kertaa. Vastaaminen oli aloitettu 140 kertaa ja vastauksia tuli 60. Kun lasketaan vastausprosentti linkin

avanneista, on se 12. Kun lasketaan vastaamisen aloittaneista, on vastausprosentti 43. Vastaajat osallistuivat kyselyyn anonyymisti.

En yhdistele tuloksia vastauksissa nimettyihin gallerioihin. Taiteilijoiden vastaukset koskevat näyttelyitä melko pitkältä ajalta ja gallerioiden toiminta joissain käytännöissä voi olla huomattavastikin muuttunut näyttelyn ajankohtaan nähden.

Tutkimuksessani tekemäni esikuva-analyysit valitsin yhteisöjen kuvataiteen välityksen kehittämiseksi ja hyvien taiteilijoiden työllistämiskäytäntöjen löytämiseksi. Tarjoamiensa palvelujen avulla yhteisö voi hankkia omarahoitusosuutta toimintansa kuluihin. Näyttelyiden yhteydessä voidaan myydä taide-esineitä, mutta kuvataiteilijan ammattitaitoa voi välittää käytettäväksi monenlaisiin tehtäviin. Käyn läpi Journalistiliiton perustaman työosuuskunta Mediakunnan ja kirjallisuusjärjestöjen Lukukeskuksen toimintoja tutustuen niiden dokumentteihin, kuten verkkosivuihin ja toimintakertomuksiin sekä esitän tarkentavia kysymyksiä henkilöstölle sähköpostilla. Esikuvat on valittu sen perusteella, että myös media-alalla työskennellään paljon prekaareissa työsuhteissa, joten ongelmat ovat samanlaisia kuin kuvataiteilijoillakin. Lukukeskus puolestaan edistää kirjallisuutta välittäen kirjailijavierailuja, kasvattaen samalla kirjallisuuden tuntemusta ja kirjailijoiden tunnettuutta. Pohdin tuloksissa näiden toiminnan rakenteita ja käytäntöjä verraten niitä galleriayhteisöjen toimintaan ja hahmottelen, miten malleja voisi hyödyntää kuvataiteilijayhteisöissä.

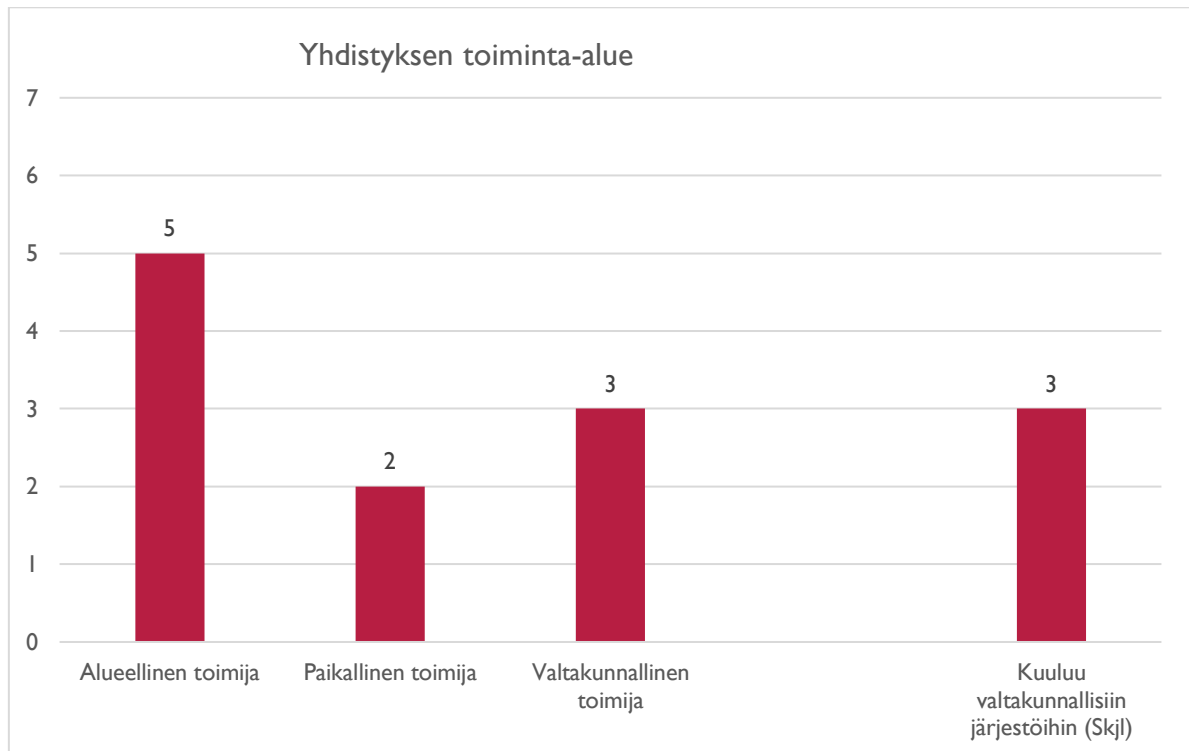
## 6 TULOKSIEN ANALYYSINTI

### 6.1 Galleriakyselyn vastaukset

Kysely lähetettiin sähköpostilla 25 toimijalle, joille Taike myönsi avustusta näyttelytoimintaan vuonna 2020. Taiken toiminta-avustukset yhdistyksille vaihtelivat 15 000–130 000 euroon. Kyselyn oli tarkoitus koskea vuotta 2019, jotta koronan aiheuttama poikkeustilanne ei vaikuttaisi tulokseen, jos näyttelyjärjestäjä on joutunut perumaan näyttelyn. Yksi vastaajista oli saanut muuta avustusta vuonna 2019. Vastauksissa se näkyi siinä, että tämän vastaajan näyttelytoimintaa toimintaa vuonna 2019 ylläpidettiin paljon luottamushenkilöiden työllä.

Kyselyyn vastasi yhteisöjen palkattu henkilöstö. Kaksi vastanneista yhteisöistä sijaitsi Uudellamaalla, yksi Keski-Suomessa, yksi Lapissa, yksi Pirkanmaalla, yksi Pohjois-Savossa ja yksi Varsinais-Suomessa.

#### 6.1.1 Gallerioiden taustatiedot



Kaikki vastaajat edustivat rekisteröityneitä yhdistyksiä. Kolme yhdistyksistä toimii valtakunnallisesti (43 %). Alueellisesti toimi viisi yhdistystä (71 %) ja paikallisesti kaksi (29 %). Yksi

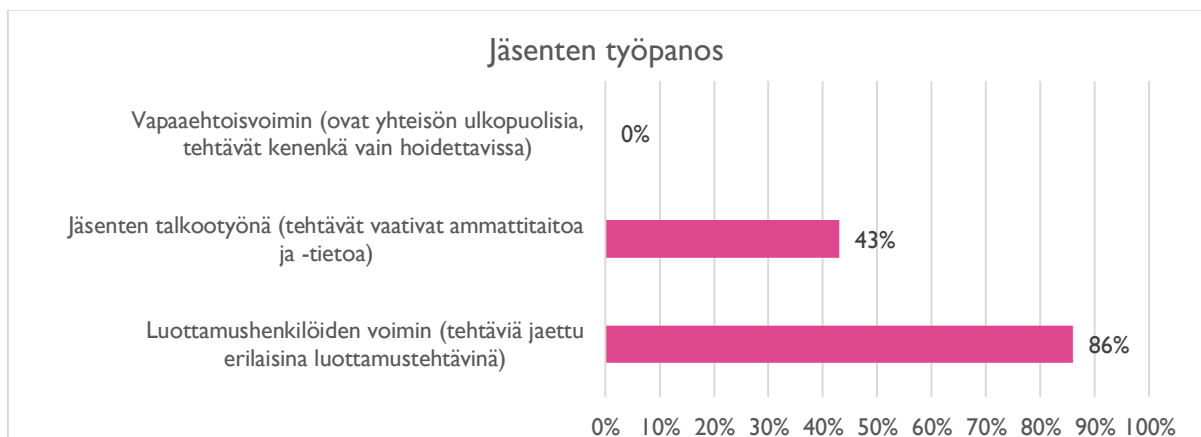
yhdistyksistä toimi niin valtakunnallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Kolme vastaajista kuului Suomen Kuvataidejärjestöjen liittoon.

Jäsenistössä ammattitaiteilijoita oli jokaisella yhdistyksellä (100 %) ja lisäksi kahdella (29 %) oli myös kuvataiteen harrastajia jäseninään. Jäsenmäärät olivat 56–370 väliltä, keskimääräinen jäsenmäärä ollen 160 jäsentä.

### 6.1.2 Henkilöstö

Toimintaa kaikissa yhdistyksissä ylläpiti palkattu henkilöstö. Yhdistyksissä oli töissä vakinaista henkilöstöä (86 %) ja osa-aikaista (100 %) sekä määräaikaista henkilöstöä (86 %). Palkkatuetta henkilöitä työskenteli jokaisessa galleriassa, työkokeilijoita kahdessa ja harjoittelijoita kahdessa (33 %).

### 6.1.3 Jäsenten osallistuminen toimintaan



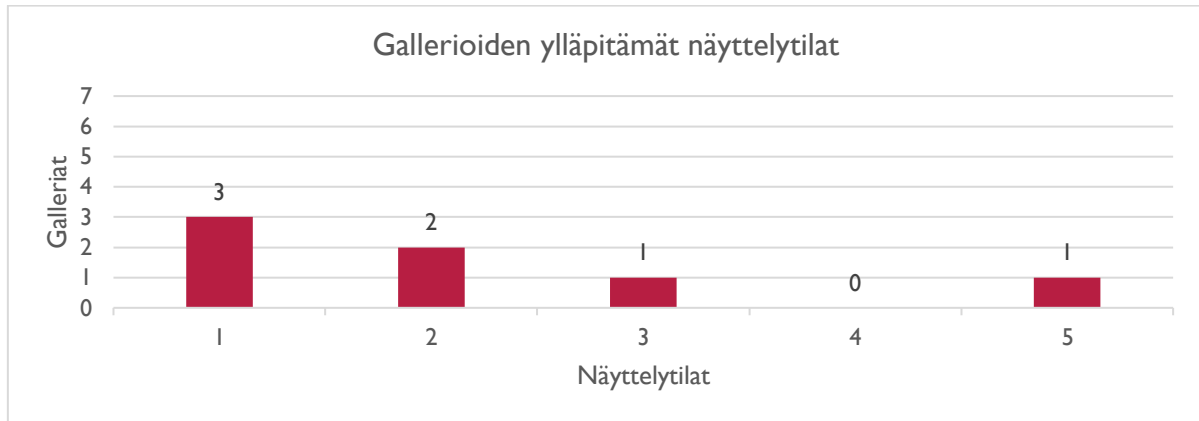
Luottamushenkilöille oli sovittu hoidettavaksi erilaisia tehtäviä kuudella yhdistyksistä (86 %). Jäsenet tekivät toiminnan ylläpitämiseksi talkoita kolmessa yhdistyksessä (43 %). Vapaaehtoisia ei yhdistyksissä toiminut.

### 6.1.4 Alueen näyttelytoiminta

Galleriat kaikki sijaitsivat kaupunkien keskustassa. Yksi vastaajista oli alueensa ainoa ammattitaiteilijoiden näyttelyitä järjestävä taidegalleria (14 %). Julkisten toimijoiden näyttelytiloja oli jokaisen vastaajan alueella. Vastaajista viiden lähellä oli myös muiden yhdistysten gallerioita (71 %). Yritysten gallerioita sijaitsi kuuden (86 %) ja taiteilijakollektiivien näyttelytiloja sijaitsi neljän lähetyvillä (57 %).

Nuorin gallerioista oli toiminut kolme vuotta ja vanhin 53 vuotta. Ylläpidettyjen näyttelytilojen määrä vaihteli.

### 6.1.5 Gallerioiden näyttelytilat



Yhdistyksellä voi olla monta näyttelytilaa. Yksi näyttelytila oli kolmella vastaajista. Kaksi ylläpiti kahta näyttelytilaa. Yksi vastaajista ylläpiti kolmea ja yksi peräti viittä näyttelytilaa. Näyttelytilat voivat sijaita myös muualla kuin omassa varsinaisessa toimipisteessä.

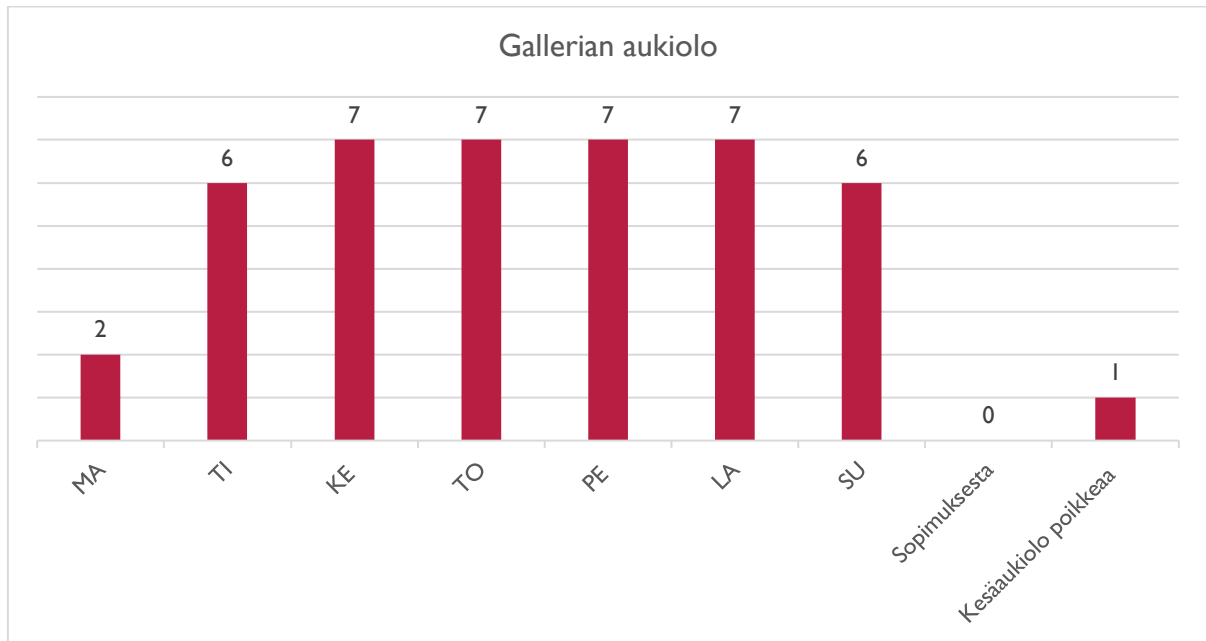
#### Aukiolo

Viisi gallerioista on avoinna läpi vuoden ja kaksi muuten avoinna, mutta pyhä- ja juhlapäivät suljettuna. Kaksi piti vuodemittaan viikon remonttitaunon. Yksi piti viikon aukiolotauon kesällä ja yksi viikon aukiolotauon talvella.

Gallerioiden päivittäinen aukiolo vaihteli. Aukiolo painottui päivän ja iltapäivän tunteihin. Arkipäivinä aukiolo kesti neljän tunnin aukiolosta kuuteen tuntiin. Viikonlopun aukiolo vaihteli lauantain kolmesta viiteen tuntiin ja sunnuntain neljästä viiteen tuntiin.

Kaikki galleriat olivat avoinna keskiviikosta lauantaihin. Viisi galleria oli suljettuna maanantaina. Yksi oli suljettuna tiistaina ja yksi sunnuntaina. Yksi gallerioista oli ikkunanäyttely, joka on siten katsottavissa kadulta läpi vuorokauden.





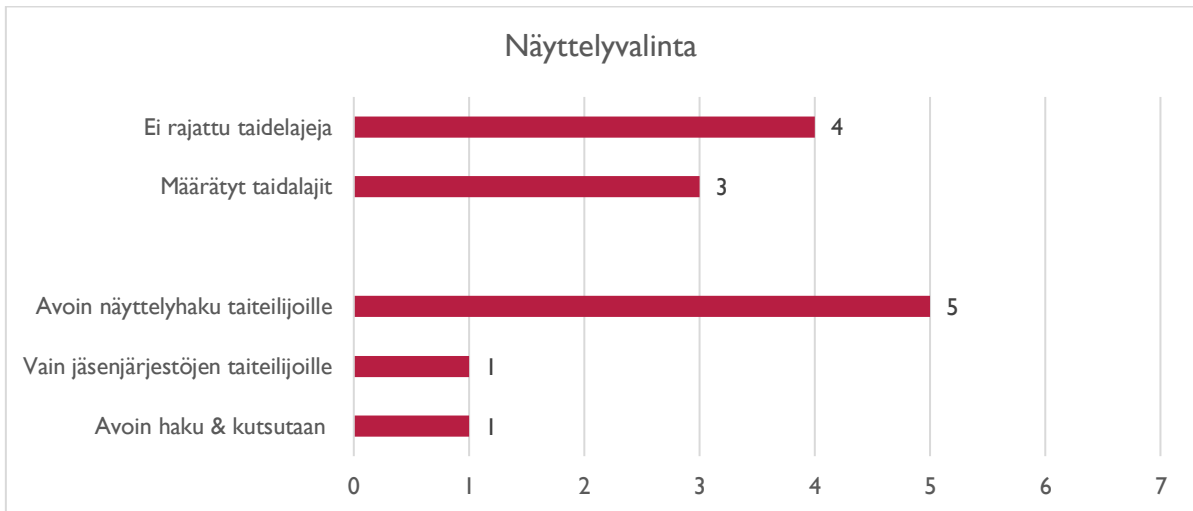
#### 6.1.6 Vuosittaiset kävijämäärät

Yhteensä kaikkien vastanneiden näyttelyissä kävi 33 750 näyttelyvierasta. Galleriakäyntejä oli ollut enimmillään 12 000 kävijää vuodessa. Keskiarvo oli 4 821 kävijää vuodessa ja mediaani 6 000 kävijää.

2019 pidetyissä näyttelyissä oli osallistujina 12–66 taiteilijaa gallerioittain. Näyttelyissä oli esitetty kaiken kaikkiaan 272 taiteilijan teoksia.

#### 6.1.7 Näyttelyvalinta

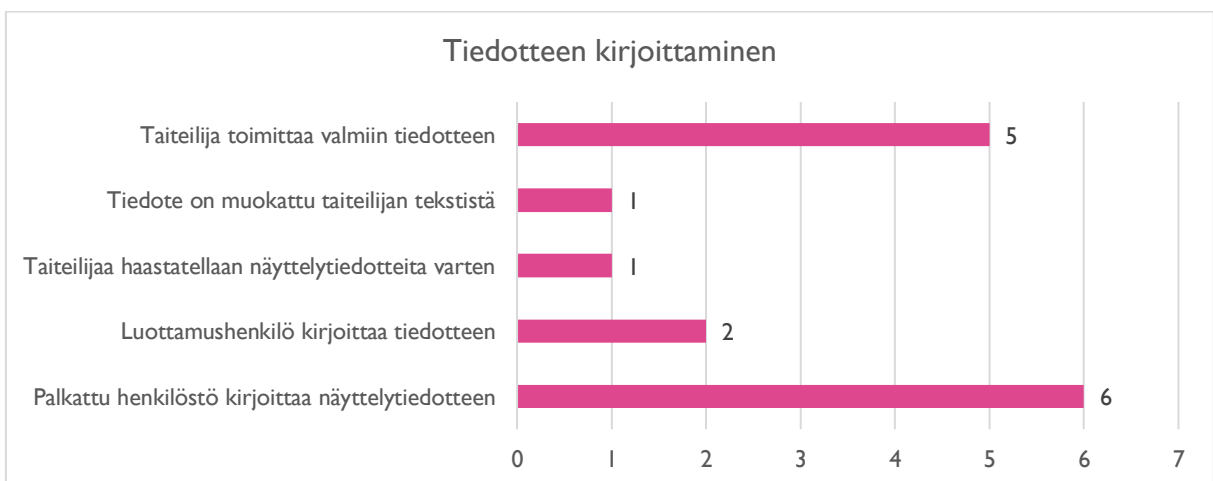
Näyttelyhakemuksia galleriat saivat 36–150 kappaletta. Näyttelyaikoja oli gallerioittain käytävissä vaihtelevasti, 12–24 vuodessa.



Viidellä gallerioista näyttelyhaku on avoin kaikille hakijoille (71 %). Kaksi valitsee näyttelyt muulla tavoin: näistä toinen tarjoaa näyttelyhaun vain jäsenilleen (14 %) ja toinen valitsee näyttelyt sekä avoimen haun kautta, että kutsumalla taiteilijoita (14 %). Neljä gallerioista ei rajoita esitettävää taidetta, vaan näyttely esitetään tilan ehdoilla (53 %). Kolme gallerioista rajaa näyttelyohjelmaansa esittämällä määrättyjä kuvataiteen lajeja (43 %).

Gallerioista yksi esittää näyttelyn myös verkkonäyttelynä ja toinen aikoo ottaa tavan käytäntöön myöhemmin. Viisi galleriaa järjestää stipendinäyttelyitä tai jonkun muun taiteilijoille maksuttoman näyttelyn.

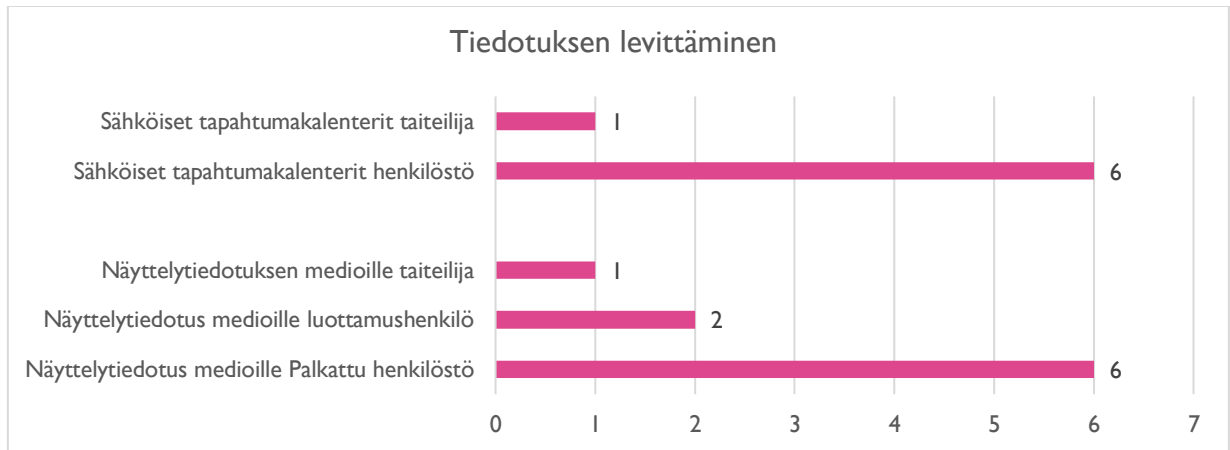
### 6.1.8 Näyttelyyn liittyvät työtehtävät ja kulut



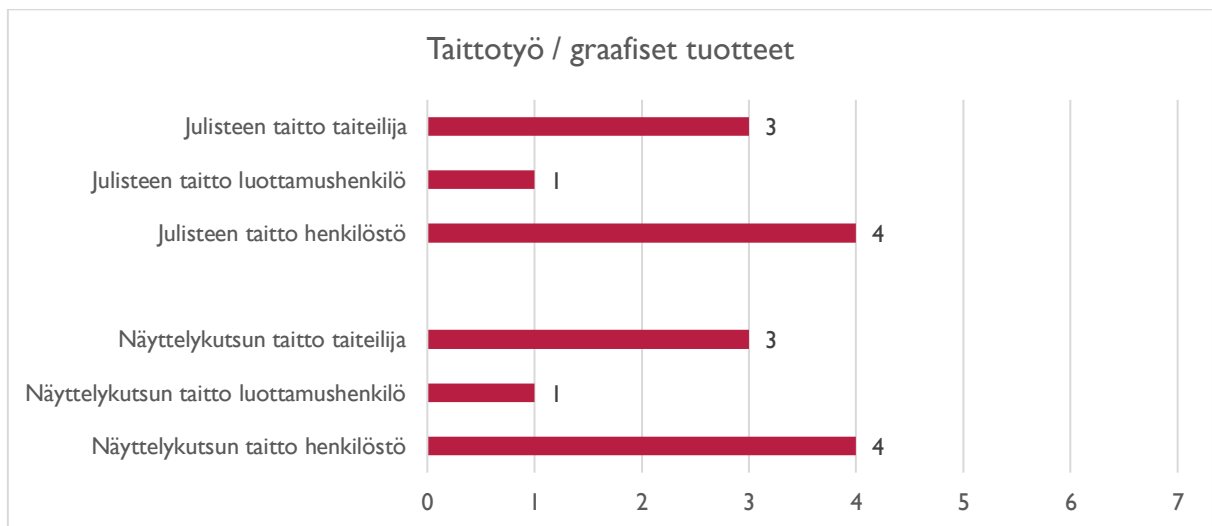
Näyttelytiedotteet kirjoitti henkilöstö kuudessa galleriassa (86 %). Kahdessa tiedotteita kirjoitti yhdistyksen luottamushenkilö (29 %). Yksi gallerioista haastatteli taiteilijaa tiedotetta varten ja toinen muokkasi tiedotteen taiteilijan toimittamasta tekstistä. Näyttelyn pitävä taiteilija toimitti oman tiedotteensa viiteen galleriaan (70 %).

## Näyttelyn tiedottaminen

Henkilöstö välitti tiedotteen medioille kuudessa galleriassa (86 %). Kahdessa sen voi tehdä myös luottamushenkilö (29 %). Yhdessä galleriassa näyttelyn pitävä taiteilija jakoi tiedotetta (14 %). Henkilöstö pääsääntöisesti täydensi tapahtumakalenterit (86 %). Yhdessä vastanneista gallerioista sen teki luottamushenkilö (14 %). Yksikään galleria ei käyttänyt maksullisia tiedotuspalveluja kuten STT tai ePressi.

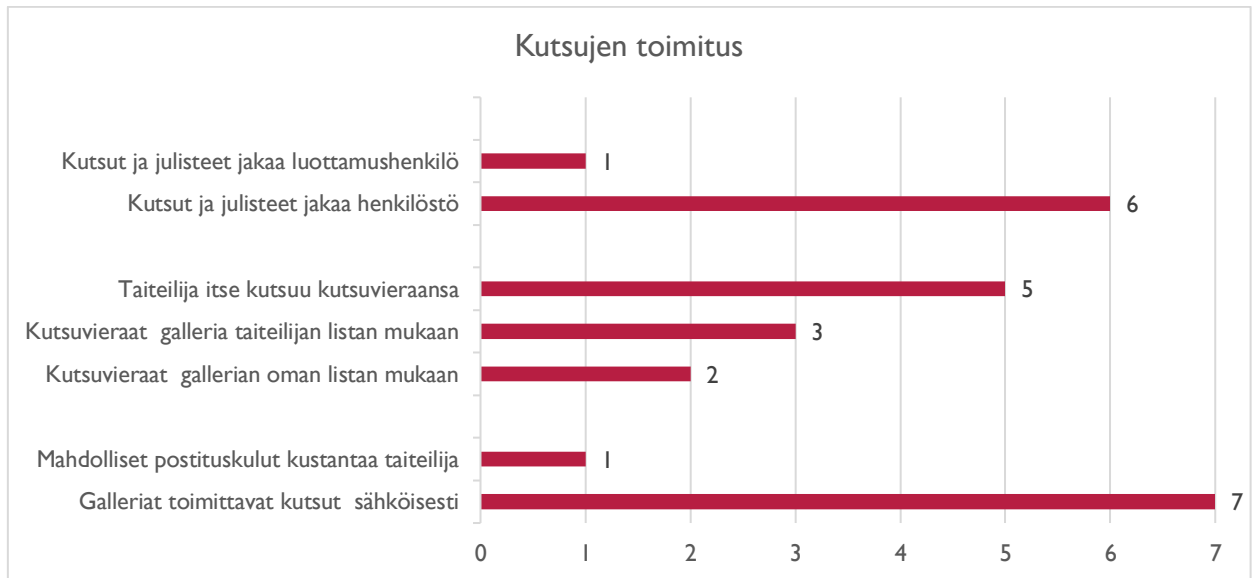


## Graafisten tuotteiden taittotyö



Näyttelykutsun taiton teki gallerian henkilökunta neljässä galleriassa (57 %). Yhdessä kutsun taittoi luottamushenkilö (14 %). Kolmessa taitosta vastasi taiteilija (42 %).

## Kutsujen toimittaminen



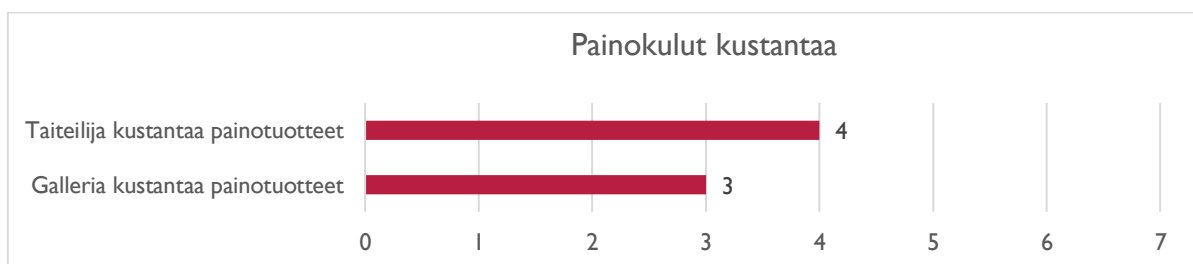
Kaikki galleriat toimittivat kutsut sähköisesti (100 %) gallerian toimesta. Tarvittaessa yksi lähetti kutsut kirjepostilla taiteilijan kustantamana. Kaksi gallerioista kutsui avajaisvieraat oman kutsuvierasrekisterinsä mukaan (29 %) ja viidessä galleriassa taiteilija kutsui omat vieraansa (71 %). Sovittaessa taiteilijan omat kutsuvieraat kutsuttiin taiteilijan kutsuvieraslistan mukaan kolmessa galleriassa (43 %).

## Julisteiden ja kutsujen jako

Julisteiden ja kutsujen jakamisen hoiti galleriat (100 %). Kuuden gallerian kutsut ja julisteet jakoi palkattu henkilöstö (86 %) ja yhdessä tehtävät hoiti gallerian luottamushenkilö (14 %).

## Painokulut

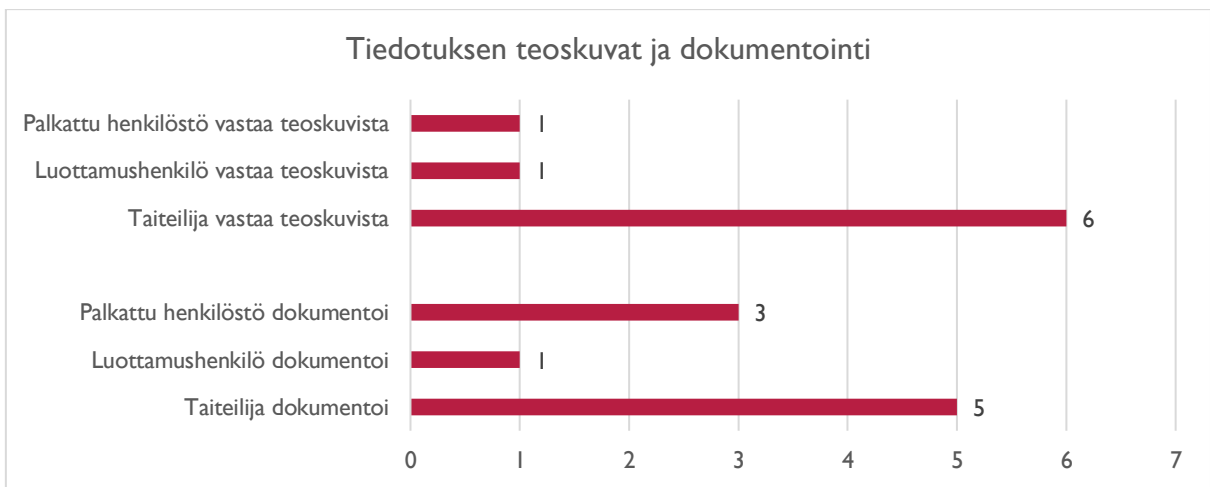
Painotuotteiden kulut kustansi kolme galleriaa (43 %).



### Teoskuvat ja dokumentointi

Teoskuvat kutsuun ja julisteeseen järjesti taiteilija kuudessa galleriassa (86 %). Kun teoskuva järjestettiin gallerian puolesta, sen teki yhdessä palkattu henkilöstö (14 %) ja yhdessä jäsen luottamustoimessa (14 %).

Taiteilija dokumentoi näyttelynsä viidessä galleriassa (71 %). Gallerian dokumentoimissa henkilöstö teki työn kolmessa galleriassa (43 %) ja yhdessä galleriassa dokumentoinnin teki luottamushenkilö (14 %).



Kaksi gallerioista toimitti näyttelyn pitävälle taiteilijalle kirjallisen näyttelyraportin (29 %), jossa voidaan raportoida taiteilijalle näyttelyn kävijämäärät, mediaosumat ja kävijöiden kommentteja.



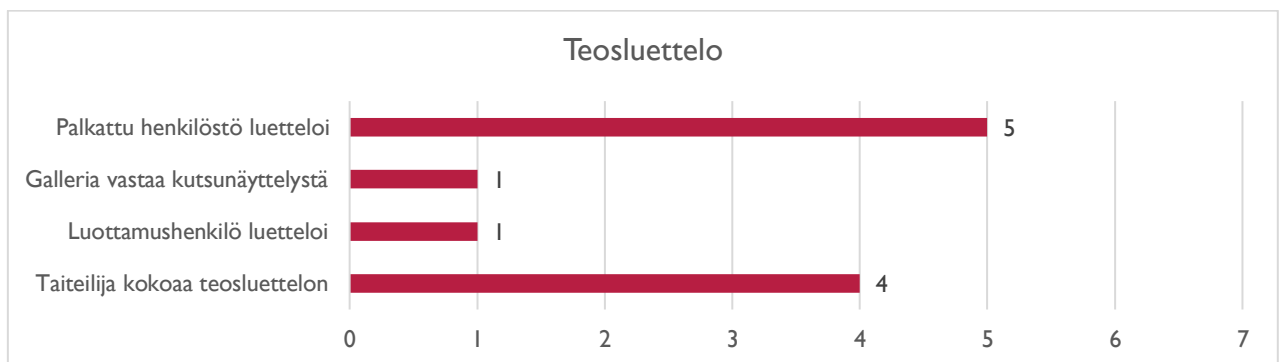
### Näyttelyn rakentaminen

Näyttelyn rakentamisesta vastaa taiteilija kaikissa gallerioissa (100 %). Neljässä galleriassa henkilökunta on ripustuksessa apuna (53 %) ja yhdessä galleriassa myös luottamushenkilö on ripustuksessa apuna (14 %). Galleria, jossa järjestetään kutsunäyttelyitä, vastaa kutsunäyttelyn ripustamisesta (14 %).

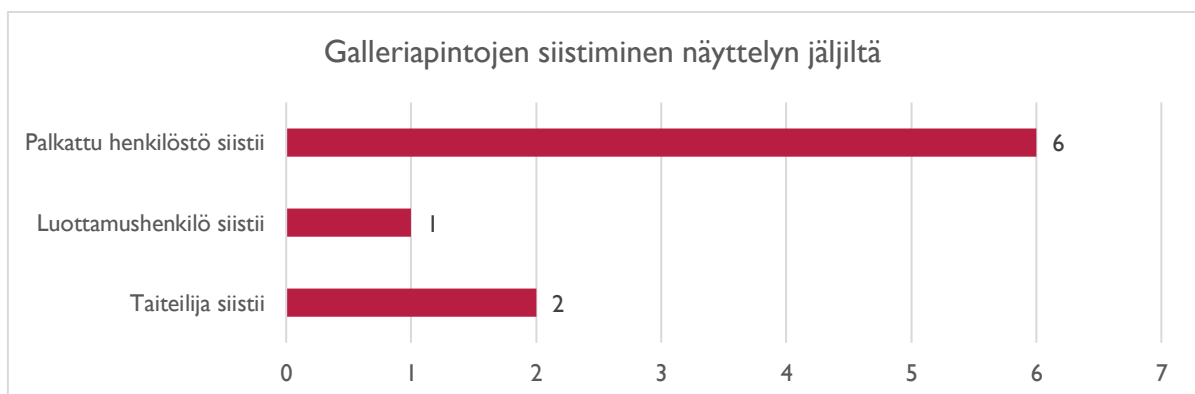
Näyttelyn purkamisessa ja pakkaaminen on taiteilijan vastuulla kaikissa gallerioissa (100 %). Viidessä (71 %) gallerioita apuna on henkilökunta, yhdessä luottamushenkilö (14 %) ja kutsunäyttelyn järjestäjä hoitaa näyttelyn osalta senkin (14 %).

### Teosluettelo

Teosluettelo on kokoamassa palkattu henkilöstö viidessä galleriassa (71 %) ja taiteilija neljässä galleriassa (53 %), kahdessa galleriassa teosluettelo kootaan yhdessä. Luottamushenkilö on kokoamassa teosluettelo yhdessä galleriassa (14 %). Kutsunäyttelyn järjestäjä vastaa kutsunäyttelyn teosluettelosta (14 %).



### Näyttelytilan pintojen siistiminen näyttelyn jälkeen



Näyttelytilan siistiminen ja pintojen korjaus ripustuksen jäljiltä on kuudessa paikassa gallerian henkilöstön vastuulla (86 %) ja yhdessä luottamushenkilön vastuulla (14 %). Kahdessa galleriassa myös taiteilija vastaa pintojen siistimisestä ripustusjäljistä (29 %).

#### Teoskuljetukset

Teoskuljetuksista vastaa taiteilija viidessä galleriassa (71 %). Kutsunäyttelyn kohdalta järjestäjä huolehtii kuljetukset kohdalta (14 %). Kolmessa gallerioista kuljetuksista voidaan sopia taiteilijan puolesta ja kustannukset maksaa taiteilija (43 %).



#### Vakuutukset

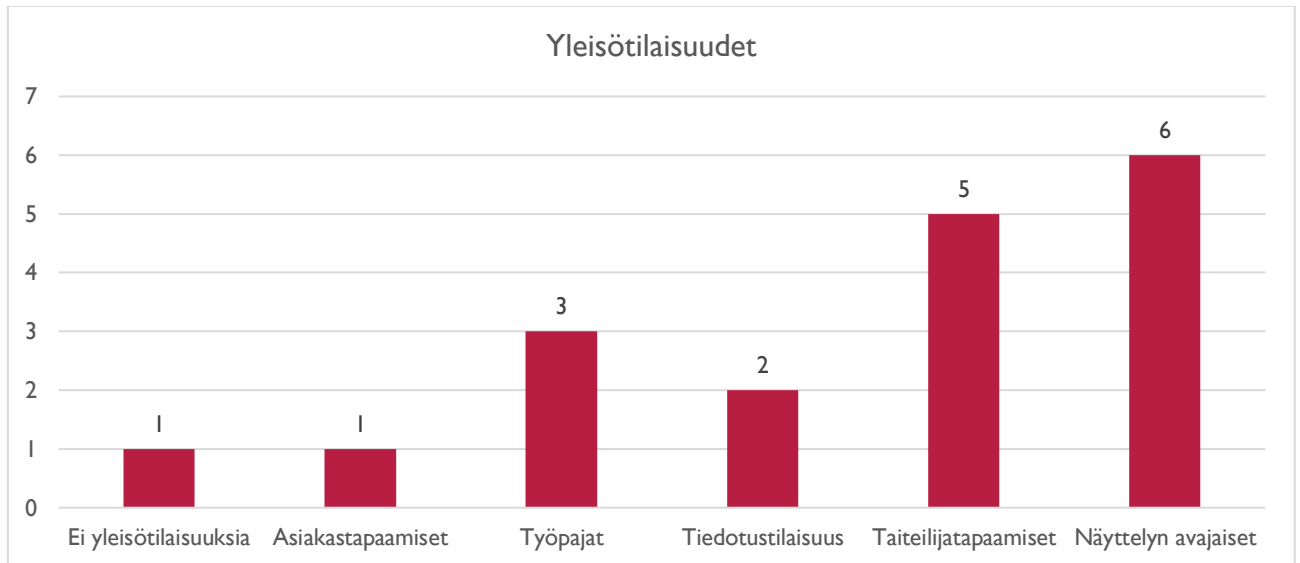
Vakuutukset ovat pääosin taiteilijan vastuulla. Kuljetusvakuutukset ovat taiteilijan vastuulla täysin (100 %). Näyttelyn teosvakuutukset ovat taiteilijan vastuulla viidessä galleriassa (71 %). Yksi galleria järjestää teosvakuutukset näyttelylle (14 %) ja yhdessä galleria ja taiteilija vastaavat teosvakuutuksista molemmat (14 %).

#### Näyttelyn valvonta

Näyttelyn valvonnasta vastasi täysin galleria. Palkattu henkilöstö valvoi jokaisessa galleriassa ja yhdessä valvoi myös luottamushenkilö ja yhdessä jäsen talkootyönä. Valvonnan apuna kahdessa galleriassa oli kameravalvonta (29 %).

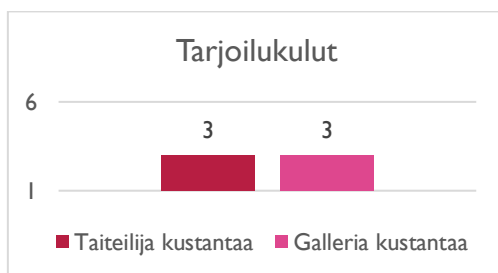
### Taiteilijan läsnäolo asiakastilaisuuksissa

Yleisötilaisuuksia, joissa taiteilija on mukana, järjestivät kuusi galleriaa (86 %). Näyttelyn avajaiset pidettiin kaikissa kuudessa galleriassa (86 %). Taiteilijatapaamisia pidettiin viidessä galleriassa (71 %). Taiteilijoiden vetämiä työpajoja yleisölle järjestävät kolme galleriaa (42 %). Tiedotustilaisuus pidettiin kahdessa galleriassa (29 %) ja yksi järjesti vielä asiakastapaamisia (14 %). Yksi ei järjestänyt yleisötilaisuuksia lainkaan (14 %).



### Tarjoilukulut

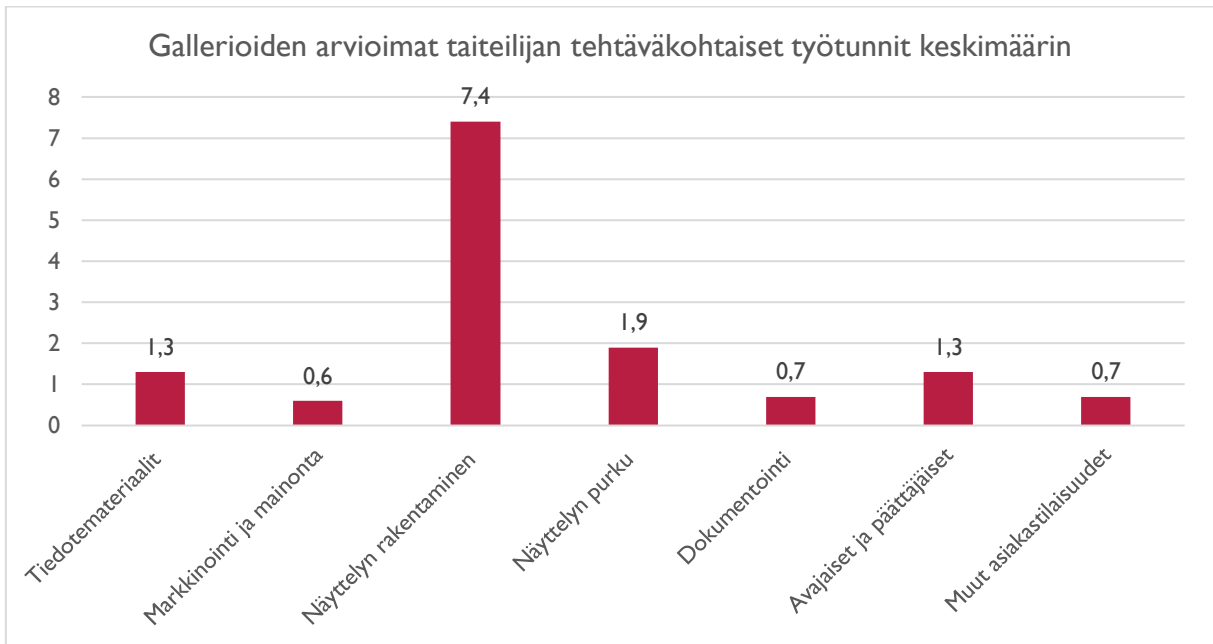
Kuudessa galleriassa järjestettiin yleisötilaisuuksia. Yleisötilaisuuksissa tarjoilun kustansi taiteilija puolessa gallerioita (50 %) ja galleria puolessa (50 %).



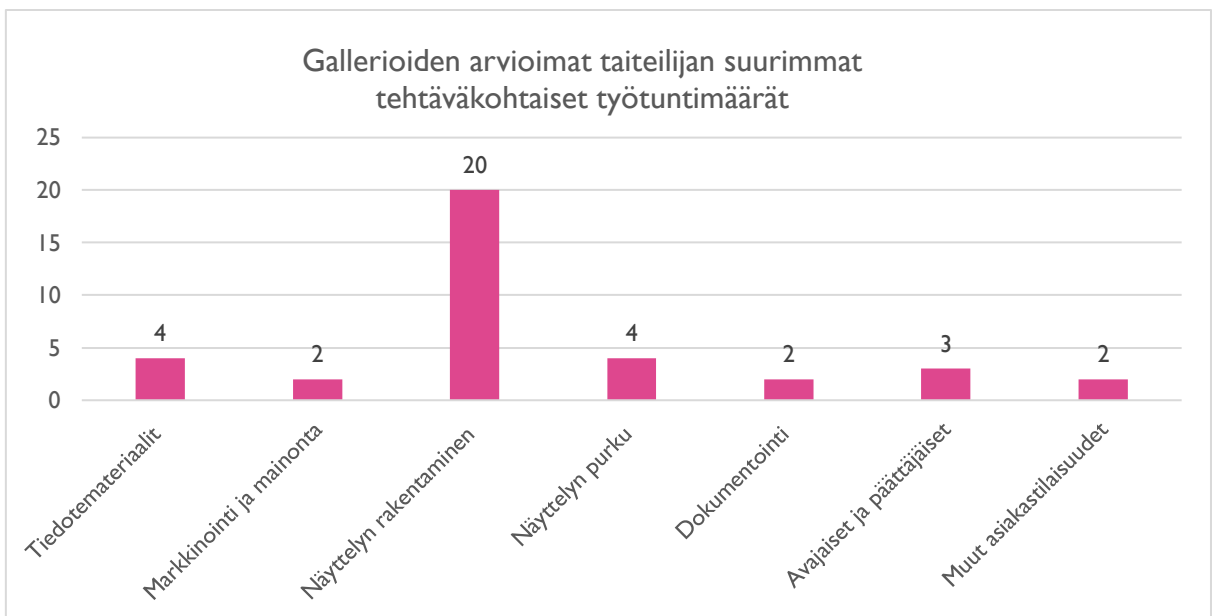
### 6.1.9 Gallerioiden arviot taiteilijan työtunneista näyttelyn eteen

Taiteilijan työtuntimääräksi galleriassa tehtyjen töiden kohdalta gallerioiden arvioista keskimääräksi tuli 14 tuntia näyttelyä kohden.





Taiteilija ei valvo näyttelyään vastanneissa gallerioissa. Gallerioita ei erikseen pyydetty arvioimaan taiteilijoiden työmatkoihin käytettävää aikaa eikä taiteilijan tekemää teoshuoltoa näyttelyn yhteydessä. Vastauksista ei voi päätellä onko ne laskettuna mukaan näyttelyn rakentamiseen ja purkuun.

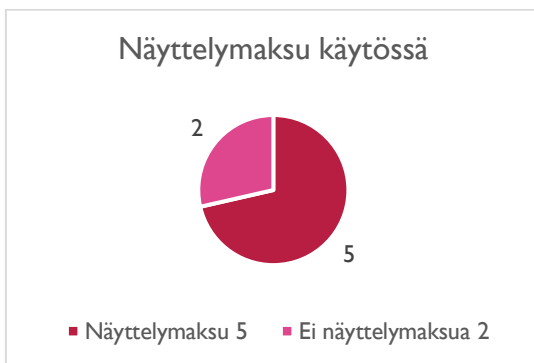


Gallerioiden arvioimat taiteilijoiden tekemät suurimmat työtuntimäärät näyttelyyn liittyvissä töissä olivat yhteensä 37 tuntia.

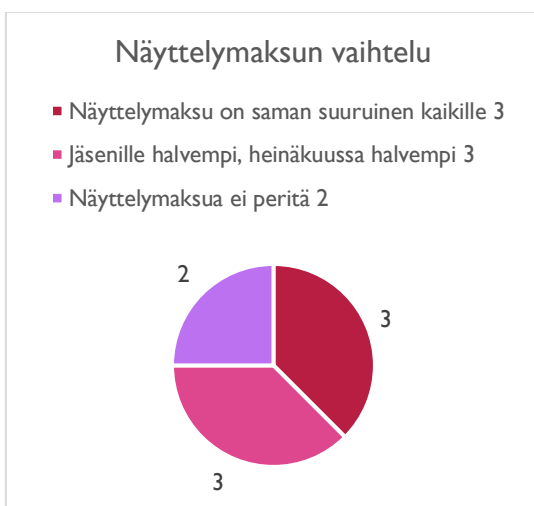
### 6.1.10 Galleriatoiminnan rahoitus

#### Näyttelymaksu

Viisi gallerioista peri näyttelymaksun. Kolmella näistä gallerioista näyttelymaksu vaihteli: jäsenet saivat vuokrasta jäsenalennuksen kahdessa, yhdessä oli heinäkuussa alhaisempi näyttelymaksu ja yhdessä näyttelymaksuttomat tilat olivat vain jäsen taiteilijoiden käytettävissä. Kahdella näyttelymaksu on aina samansuuruinen taiteilijalle. Gallerioiden taiteilijoilta perimät näyttelymaksut liikkuvat 230–1 500 euron välillä.



Kahdessa galleriassa, joissa näyttelymaksua ei peritty, käytäntö oli melko tuore. Käytäntö oli alkanut toisella vuonna 2017 ja toisella vuonna 2018. Neljä maksua perivistä yhdistyksistä kertoi luopuvansa näyttelymaksukäytännöstä tulevaisuudessa. Viides ei osannut sanoa, ollaanko maksukäytännöstä luopumassa.



Näyttelymaksusta kommentointiin:

”Maksuttomat näyttelytilat ovat vain jäsen taiteilijoille [...]”

”Näyttelytilan vuokrasta pyritään luopumaan vähitellen. Aluksi pyrimme alentamaan vuokraa, kun avustusten taso nousee.”

”Luovumme vuokrasta sitten, kun saamme vastaavan rahoituksen muualta.”

#### Näyttelytoiminnan tulot

Yhdistysten näyttelytoiminnan rahoitus koostui erilaisista avustuksista (64 %) ja omarahoituksesta (36 %). Avustuksia olivat myöntäneet Taike (23 %) ja OKM (2 %). Muuta julkista tukea oli saatu mm. kunnan tukena, palkkatukina ja EU-hanketukina (29 %). Yksityistä rahoitusta oli saatu säätiöiltä ja yrityksiltä (10 %). Muun rahoituksen osuus oli pieni (0,1 %). Toiminta-avustusta Taikelta sai kuusi vastanneista (86 %). Yhdistys voi käyttää Taiken toiminta-avustuksen koko toimintaansa, eikä sitä ole määrätty käytettäväksi yksin näyttelytoimintaan. Yhdistykset käyttivät saamastaan Taiken tuesta kaikkeen näyttelytoimintaansa, niin jäsenille järjestettäviin näyttelyihin ja kuin näyttelytilojen ylläpitoon, keskimäärin 42 %.

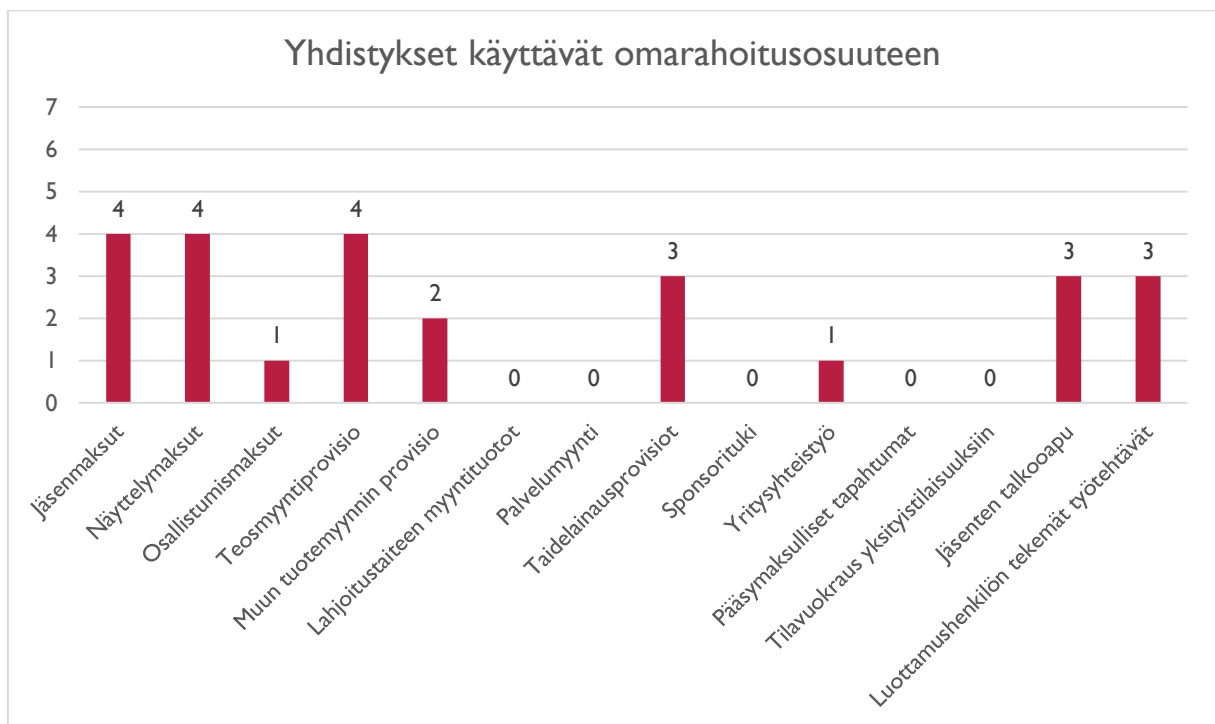
Yhdistysten näyttelytoiminnan rahoituksen keskiarvo	
Omarahoitus	36
Taiken avustus	23
OKM:n avustus	2
Muu julkinen tuki (palkkatuki, kunnan tuki)	29
Yksityinen rahoitus (säätiöt, yritykset)	10
Muu rahoitus	0
Yhteensä %	100

Yksi vastanneista ei saanut avustusta Taikelta vielä vuonna 2019. Tämän gallerian näyttelytoimintaa ylläpidettiin yhdistyksen luottamushenkilöiden, osa-aikaisen sekä palkkatuetun määräaikaisen henkilöstön toimesta.

### Näyttelytoiminnan omarahoitus

Näyttelytoiminnan omarahoitusta katettiin yhdistyksissä näyttelymaksuilla (5/7), jäsenmaksuilla (4/7), teosmyyntiprovisioilla (4/7), taidelainausprovisioilla (3/7), jäsenten talkooavulla (3/7), luottamushenkilöiden työllä (3/7) ja osallistumismaksuilla (1/7).

Kysymyksessä tarjottiin omarahoituksen vaihtoehtoina valittavaksi myös lahjoitustaiteen myyntituottoa, palvelumyyntiä, sponsoritukea, pääsymaksullisista tapahtumia ja tilavuokria yksityistilaisuuksiin. Vastanneilla yhdistyksillä ei ollut edellä mainittuja tuloja omarahoitusosuudessa.



Taiteilijoilta perityt näyttelymaksut kattoivat vastanneiden näyttelytoiminnan omarahoitusosuudesta keskimäärin kolmasosan (33 %).

### Näyttelytoiminnan kulut

Näyttelytoiminnan kulut gallerian ylläpidosta muodostui keskimäärin seuraavasti: henkilöstökulut sivukuluineen 56 %, luottamushenkilöiden palkkiot 5 %, tuotantotuki taiteilijoille 1 %, näyttelypalkkio taiteilijoille 1 %, tilavuokrat 15 %, kirjanpito ja tilinpäätös 3 %, lämpö, vesi, sähkö 3 %, esityslaitteet ja – kalusto 3 %, tietoliikenne ja puhelin 2 %, toimistokulut 2 %,

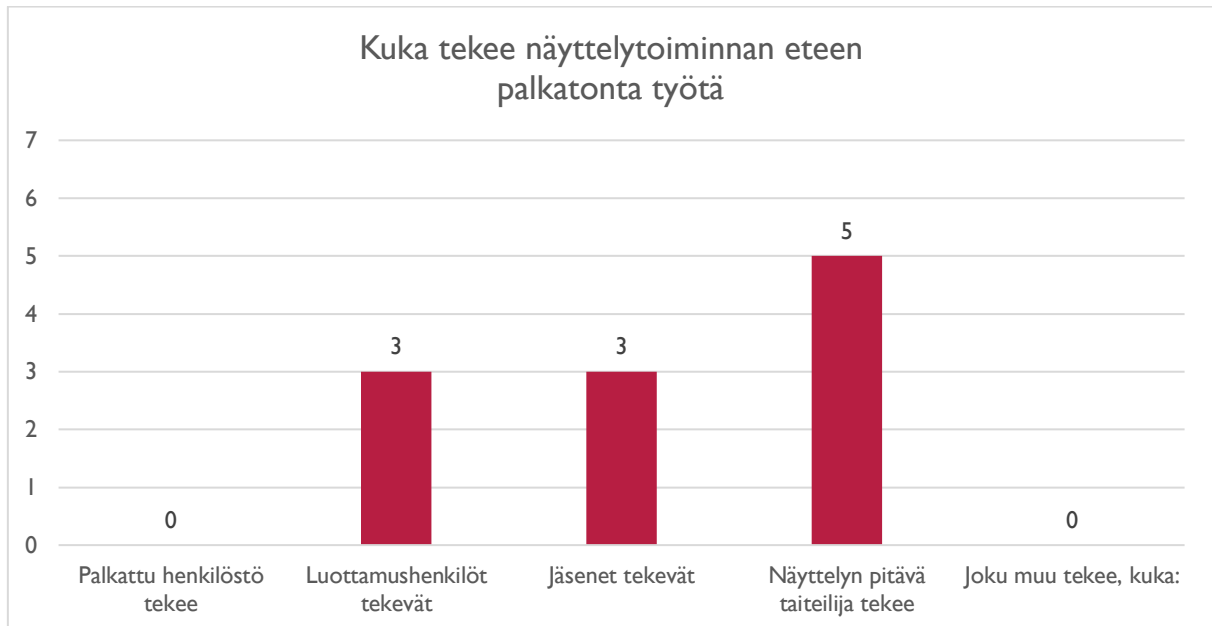
tiedotuskulut 3 %, kuljetuskulut 1 %, vakuutukset 1 %, vieraanvaraisuus 1 % ja muut kulut 9 %.

Henkilöstökulut vaihtelivat 35–79 % gallerioittain, joissa henkilöstökuluja oli. Gallerioiden maksamat tilavuokrat liikkuvat 0–26 % välillä kuluista.

Näyttelytoiminnan kulut keskiarvo	%
Henkilöstökulut sivukuluineen	56
Luottamushenkilökulut (mm. palkkiot, päivärahat)	5
Tuotantotuki taiteilijalle	1
Näyttelypalkkio taiteilijalle	1
Tilavuokrat	15
Kirjanpito- ja tilinpäätös	3
Lämpö-, vesi-, sähkökulut	3
Esityslaitteet ja -kalusto	3
Tietoliikenne- ja puhelinkulut	2
Toimistotarvikkeet	2
Tiedotuskulut	3
Kuljetuskulut	1
Vakuutukset	1
Vieraanvaraisuus	2
Muut kulut	9
Yhteensä	98

### 6.1.11 Gallerioiden näkemyksiä palkattomasta työstä ja palkkiokäytännöistä

#### Palkaton työ



Kysyttäessä mielipidettä, tehdäänkö galleriassa palkatonta työtä, gallerioista viisi vastasi kyllä (5/7) ja kaksi ettei tehdä (2/7). Tarkemmin kysyttäessä kyllä-vastanneilta, kuka palkatonta työtä tekee, vastaajat olivat yksimielisiä, että näyttelyn pitävä taiteilija tekee (5/5). Kolmen vastaajan mielestä myös luottamushenkilöstö tekee palkatonta työtä (3/5) ja kolmen mielestä myös jäsenet tekevät palkatonta työtä (3/5).

#### Työn erittely hakemuksissa

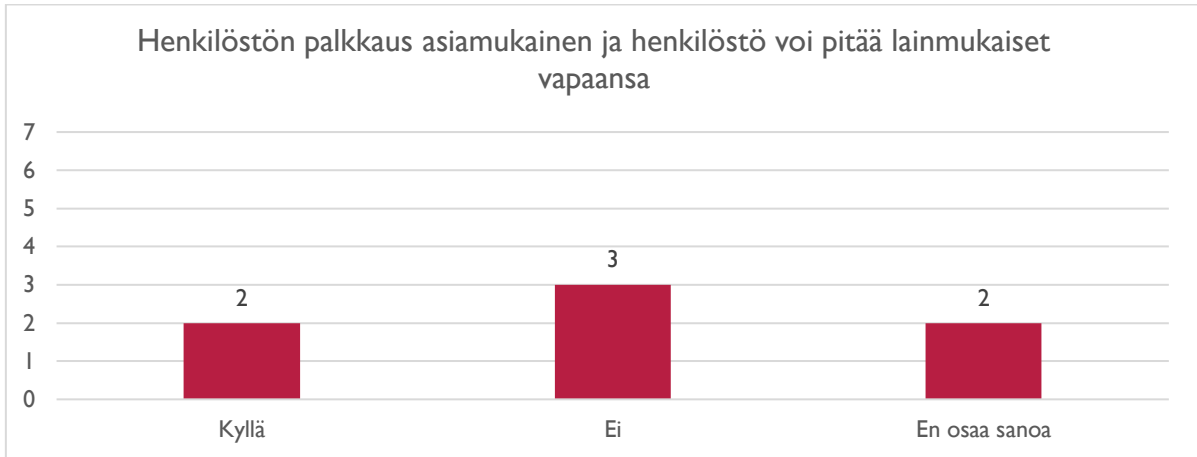
Kysyttäessä, eritteleekö galleria näyttelyavustusta hakiessaan jäsenten talkootyön, vapaaehtoistyön ja näyttelyn pitävän taiteilijan näyttelyn eteen tekemän työn vuosimäärää, kaksi vastaajista kertoi erittelevänsä osittain (2/7). Viisi ei erittele lainkaan (5/7).

#### Henkilöstön työn määrä

Kysymykseen, kokeeko vastaaja, että henkilöstö saa asianmukaisen korvauksen työstä ja pidettyä kertyneet vapaansa ajanmukaisesti, kolme vastasi etteivät koe niin käyvän (3/7). Kaksi vastasi kokevansa, että kyllä saavat (2/7). Kaksi ei osannut sanoa (2/7).

Avoimissa kommentteissa nousi esiin henkilöstöressurssien puute.

”Työnkuva on laaja ja sirpaleinen. Pienen henkilökunnan vuoksi tehtäväkuva ei ole stabiili.”

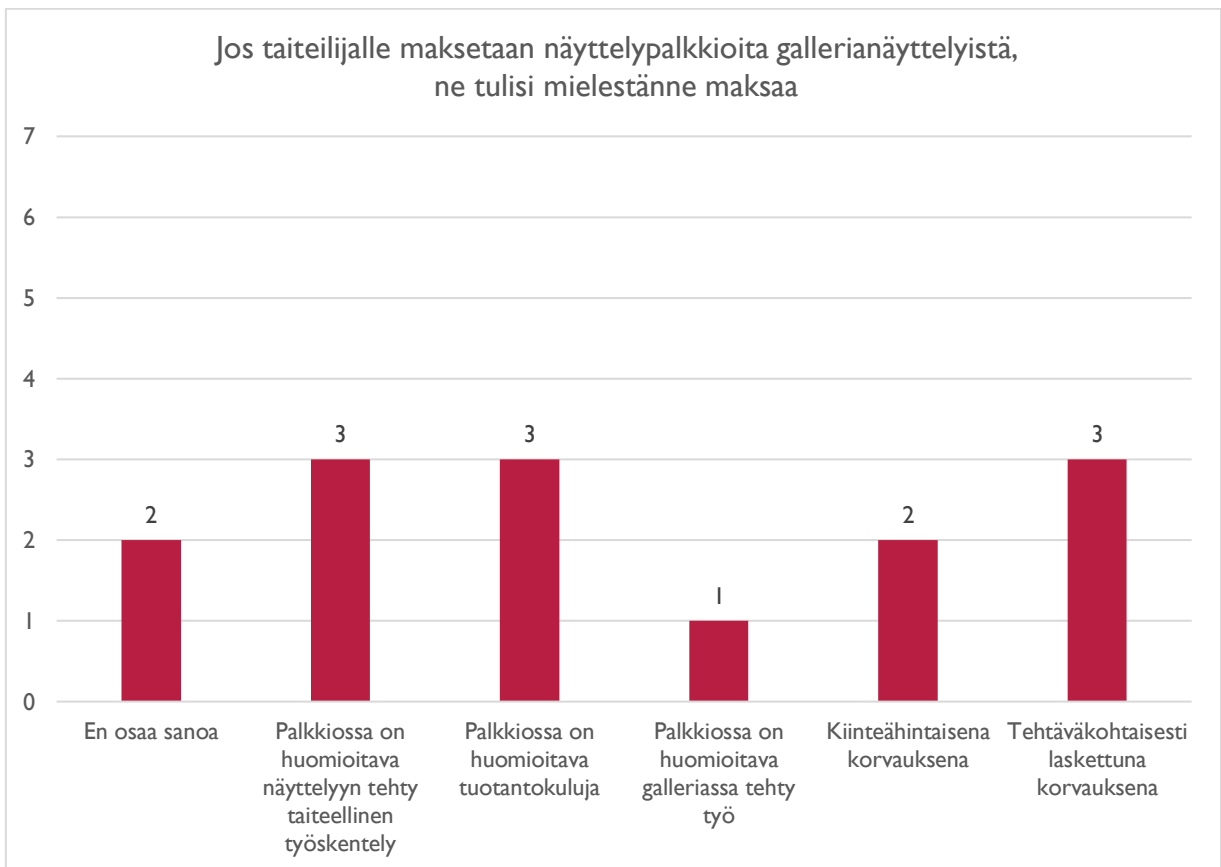


”Toimintamme sisältää galleriatoiminnan lisäksi paljon muuta (mm. työpaja-, kurssi-, residenssitoimintaa) ja henkilökunnan määrä on taloudellisista syistä toiminnan laajuuteen nähden pahasti alimitoitettu.”

”Meillä on yksi muutoin kuin TE-tuin palkattu työntekijä eli toiminnanjohtaja. Hänen palkkansa on surkea. Työntekijöillä ei ole mitään etuja (työterveydenhuolto tms.). Työntekijät käyttävät omaa tietokonettaan, koska yhdistyksellä ei ole varaa hankkia koneita.”

”Palkkaukseen nähden töitä paljon.”

Näyttelypalkkiokäytäntö



Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että näyttelyyn liittyvistä työtehtävistä pitäisi maksaa taiteilijalle näyttelypalkkio (7/7).

Minkälainen palkkio olisi, vastaajien eniten kannattamat vaihtoehdot olivat, että näyttelypalkkiota määriteltäessä tulisi palkkiota maksaa tehtäväkohtaisesti laskettuna korvauksena (3/7), palkkioissa olisi huomioitava näyttelyyn tehty taiteellinen työ (3/7) ja palkkioissa huomioitava tuotantokuluja (3/7). Seuraavaksi jäi kiinteähintaisena korvaus (2/7) sekä että palkkioissa huomioitava galleriassa tehty työ (1/7). Kaksi ei osannut määritellä miten (2/7).

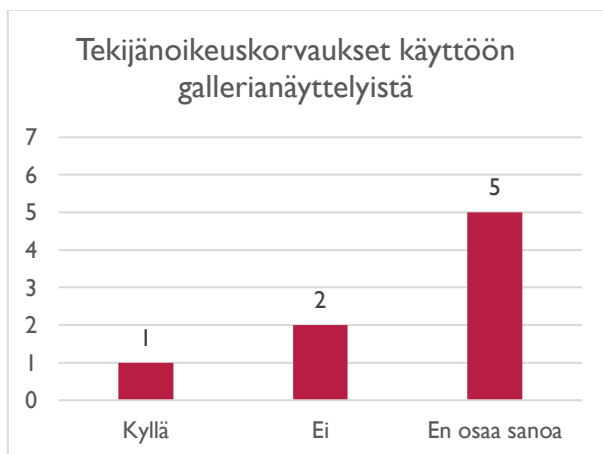
Näyttelypalkkiokäytäntöä kommentoi kaksi vastaajaa.

"Sitä ei voida ottaa kolmannen sektorin gallerioissa käyttöön ennen kuin sen rahoitus saadaan järjestettyä."

"Se on tärkeä ja [yhdistyksemme] pyrkii maksamaan näyttelypalkkioita. Lisärahoitus olisi kuitenkin tarpeen."

#### Tekijänoikeuskorvaukset

Kysymykseen, pitäisikö kaikkien taidegallerioiden maksaa tekijänoikeuskorvaukset taiteilijoille, oli yksi vastaaja sitä mieltä, että pitää (1/7) ja kahden mielestä ei (2/7). Viisi kuitenkin vastasi lopulta, ettei osannut sanoa (5/7).



Yksikään gallerioista ei ollut maksanut tekijänoikeuskorvauksia. Kommenttikentässä todettiin, että

”Tekijänoikeusasioita olisi syytä käsitellä ja valmistella Kuvaston kanssa.”

Toinen kommentoi:



”Mikäli näyttely on taiteilijan itsensä täysin kuratoima, kuten se normaalisti järjestöjen gallerioissa on, sitä pitäisi kohdella eri tavoin kuin kaupallisten gallerioitten näyttelyitä tai museonäyttelyitä, missä järjestäjien vaikutus näyttelyn sisältöön on yleensä suuri. Järjestöjen gallerioissa mielestäni ensisijainen pyrkimys on saada näyttelyt ilmaisiksi taiteilijoille.”

## 6.2 Kuvataiteilijakyselyn vastaukset

### 6.2.1 Taiteilijoiden taustatiedot

Kuvataiteilijavastaajia oli yhteensä 60. Vastaajista naisia oli yli kaksi kolmasosaa, 43 henkilöä (72 %). Miehiä oli 13 (22 %) ja muita vastaajia 4 (6 %).

Vastaajien sukupuoli				
	Nainen	Mies	Muu	Yhteensä
%	72	22	6	100
Henkilöä	43	23	4	60

### Ikäryhmät

Ikä	25–36	61–72	37–48	49–60	Yhteensä
%	20	18	33	29	100

Viidennes vastaajista oli 25–36-vuotiaita (20 %) ja vajaa viidennes kuului vanhimpaan vastaajaryhmään, 61–72-vuotiaat (18 %). Kolmannes oli 37–48-vuotiaita (33 %) ja vajaa kolmannes oli 49–60-vuotiaita (29 %). Alle 25-vuotiaita tai yli 72-vuotiaita ei vastaajissa ollut.

### Kuvataidealan koulutus

Kuvataidealan tutkinto	%	Henkilöä
Ilman tutkintoa	5	3

Kuvallisen ilmaisun perustutkinto	2	1
Opistotason tutkinto	15	9
Amk-tutkinto	28	17
Ylempi amk-tutkinto	7	4
Kandidaatti	5	3
Maisteri	36	22
Tohtori	2	1
Yhteensä	100	60

Ilman kuvataidealan tutkintoa vastaajista oli kolme (5 %). Kuvallisen ilmaisun perustutkinto oli yhdellä (2 %) ja opistotason tutkinto yhdeksällä (15 %), amk-tutkinto seitsemällätoista (28 %), ylempi amk-tutkinto neljällä (7 %), kandidaatteja oli kolme (5 %), maistereita kaksikymmentä kaksi (36 %) ja tohtoreita yksi (2 %). Vastanneista lähes kaksi kolmasosaa, 39, oli Uudeltamaalta (65 %). Pirkanmaalta vastasi yhdeksän (15 %). Varsinais-Suomesta vastasi kolme (5 %). Lapista osallistui kaksi (3 %) kuten Pohjois-Karjalasta (3 %) ja Satakunnasta (3 %). Etelä-Karjalasta (2 %), Etelä-Savosta (2 %) ja Päijät-Hämeestä (2 %) kustakin osallistui yksi vastaaja.

## 6.2.2 Työkokemus

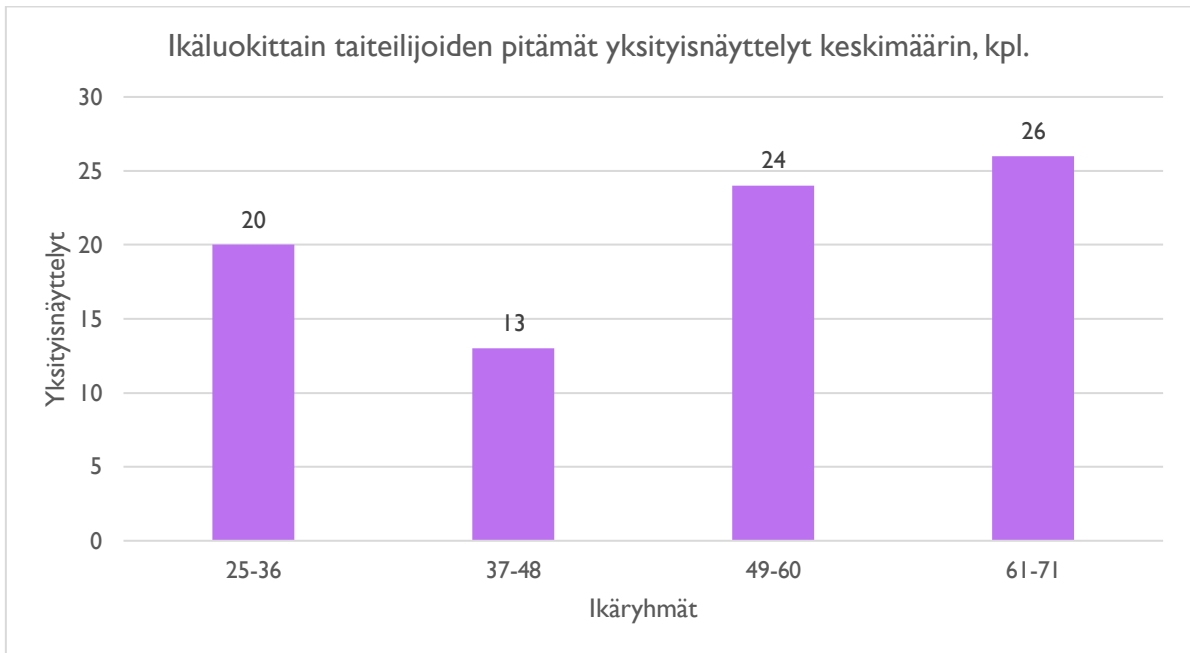
Kuvataiteilijana oli työskennelty yhdestä vuodesta 45 vuoteen. Taiteilijat työskentelivät monin eri tekniikoin. Vastuksista painottui käytetyimpänä taidemaalaus, jota harjoitti 44 taiteilijaa, mikä on 73 % vastanneista. Installaatioita teki yli kaksi viidesosaa (43 %) ja piirustusta harjoitti lähes kaksi viidesosaa (38 %). Seitsemäntoista teki kuvanveisto (28 %) samoin valokuvausta (28 %). Taidegrafiikkaa teki hieman yli viidesosa (22 %). Yksi viidesosa teki videotaidetta (20 %), yksi viidesosa yhteisötaidetta (20 %) ja yksi viidesosa ympäristötaidetta (20 %). Mediataidetta teki kymmenen vastaajista (17 %), performansseja yhdeksän vastaajaa (15 %), äänitaidetta kuusi (10 %) ja tekstiilitaidetta viisi (8 %). Kuvitustaidetta teki neljä (7 %) taiteilijaa, kolme sarjakuvataidetta (5 %), animaatiota (5 %) ja valotaidetta (5 %). Biotaidetta teki yksi (2 %), ja muuta taidetta kaksi (3 %), joista toinen tarkensi tekevänsä korutaidetta ja toinen kirjoittavansa.



### Näyttelykokemus

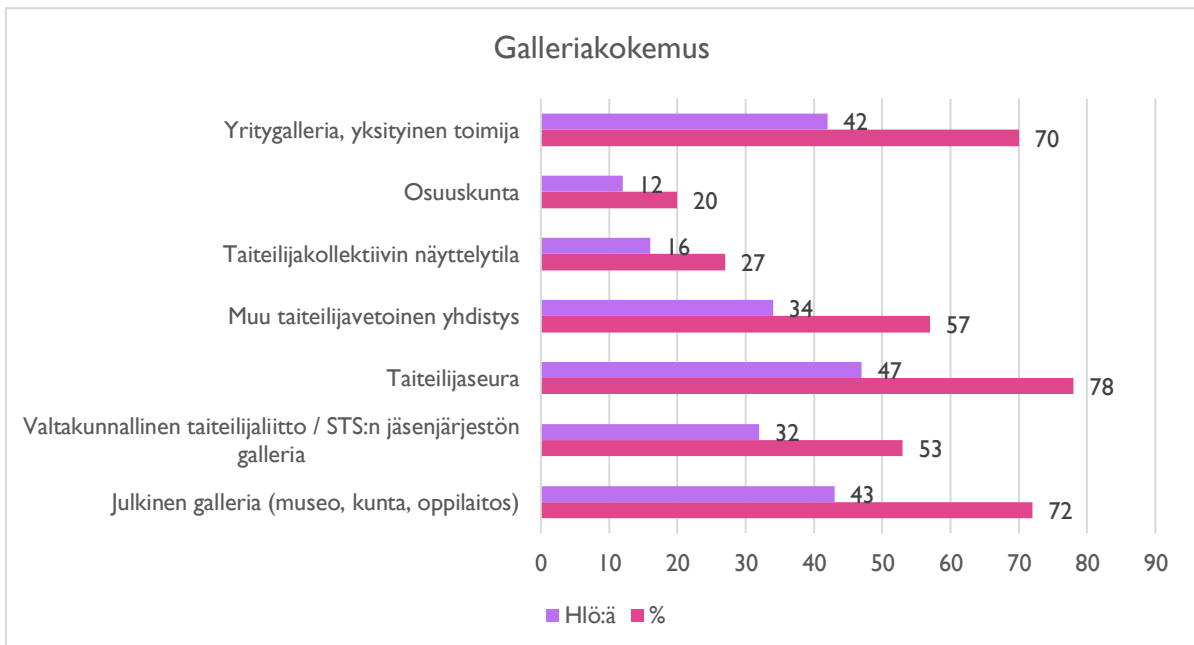
Vastaajien osallistumiset ryhmä- ja yhteisnäyttelyihin liikkuvat kuudesta osallistumisesta 250 osallistumiseen. Koko vastaajaryhmä oli osallistunut yhteensä 2 820 ryhmä- ja yhteisnäyttelyyn. Joku taiteilija oli pitänyt vasta ensimmäisen yksityisnäyttelynsä. Eniten yksityisnäyttelyitä oli pitänyt taiteilija, jolla yksityisnäyttelyitä oli ollut jo 80.

Nuorin ikäryhmä, 25–36-vuotiaat, olivat pitäneet keskimäärin 20 yksityisnäyttelyä, vastausten liikkuaessa yhdestä kolmeen kymmeneen näyttelyyn. 37–48-vuotiaat olivat pitäneet keskimäärin 13 yksityisnäyttelyä, vastausten liikkuaessa 2–26 näyttelyyn. 49–60-vuotiaat olivat keskimäärin pitäneet 24 yksityisnäyttelyä, vastausten liikkuaessa 5–80 yksityisnäyttelyyn. Yli 61-vuotiaat olivat pitäneet 20–250 yksityisnäyttelyä, keskimäärin ollessa 26 näyttelyä.



### Galleriakokemus

Yksityisnäyttelyitä kaikilla vastaajilla oli ollut yhteensä 1 044. Taidegallerioissa yksityisnäyttelyitä oli vastaajilla ollut yhteensä 772 kertaa. Jollakin ei ollut ollut yksityisnäyttelyä taidegalleriassa ja jollakin oli ollut 80 omaa gallerianäyttelyä.



Galleriakokemus oli kertynyt näyttelyistä seuraavasti. Vastaajista yksityisnäyttelyitä taiteilijaseurojen näyttelytiloissa oli pitänyt lähes neljä viidestä (78 %). Seitsemän kymmenestä oli pitänyt näyttelyn julkisissa gallerioissa (72 %) ja samoin yritysgallerioissa (70 %). Valtakunnal-

listen taiteilijaliittojen gallerioissa yksityisnäyttelyn oli pitänyt yli puolet (53 %), hieman useampi muissa taiteilijavetoisissa yhdistysgallerioissa (57 %). Taiteilijakollektiivien näyttelytiloissa oli näyttelyn pitänyt 27 % vastaajista ja osuuskunnan ylläpitämässä viidesosa (20 %).

### 6.2.3 Viimeisin yksityisnäyttely taiteilijavetoisessa galleriassa

Taiteilijoita pyydettiin kertomaan viimeisimmästä yksityisnäyttelystään taiteilijavetoisen toimijan galleriassa.

Viimeisimmistä yksityisnäyttelyistä 44 oli pidetty rekisteröityneitten taiteilijayhdistysten gallerioissa (75 %). Osuuskunnan ylläpitämässä galleriassa oli seitsemän taiteilijan näyttely (12 %) ja vapaan taiteilijaryhmän galleriassa kolme näyttelyä (5 %). Muita tiloja olivat vastausten mukaan olleet ”ei tietoa” (1,7 %), ”yritys” (1,7 %), ”taiteilijaresidenssi” (1,7 %), galleria x (1,7 %) sekä ”Kauppa ja galleria” (1,7 %).

Viimeisimmän yksityisnäyttelyn galleriaa ylläpiti					
	Osuuskunta	Rekisteröitynyt yhdistys	Vapaa taiteilijaryhmä	Muu	Yhteensä
%	12	73	5	10	100
kpl	7	44	3	6	60

Muissa tiloissa erikseen mainittu taiteilijaliitto (1,7 %) on tekstissä laskettu mukaan rekisteröityneisiin yhdistyksiin. Gallerioista, joissa näyttelyitä oli pidetty, yli neljäsosa (28 %) saa tukea Taiteen edistämiskeskuksen toiminta-avustuksena.

#### Näyttelypaikan sijainti

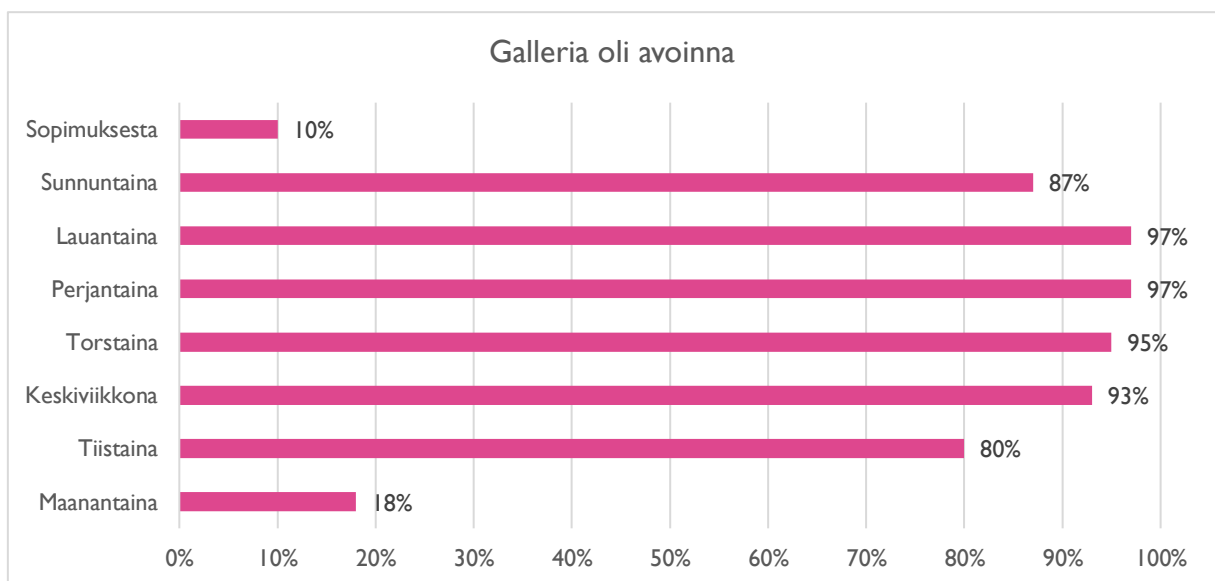
Lähes kaikki galleriat sijaitsivat kaupungin keskustassa (88 %). Lähiössä sijaitsi yksi (1,7 %) galleria. Kunnan taajamassa sijaitsi viisi (8 %) ja haja-asutusalueella yksi galleria (1,7 %).

Gallerian sijainti					
	Keskusta	Lähiö	Taajama	Haja-asutus	Yhteensä
%	88	2	8	2	100
kpl	52	1	5	1	60

Näyttelyistä yli kaksi viidestä oli pidetty Helsingissä (42 %). Lahdessa näyttelyistä oli pidetty viisi (8,5 %) ja Tampereella neljä (7 %). Turussa (3 %), Rovaniemellä (3 %), Espoossa (3 %) ja Lappeenrannassa (3 %) kummassakin oli pidetty kaksi näyttelyä. Lisäksi näyttelypaikkakuntana kertaalleen (1,7 %) mainittiin Kankaanpää, Kuopio, Eno, Oulu, Kotka, Kolari, Pori, Salo, Lohja, Hämeenlinna, Savonlinna ja Joensuu. Japanissa (1,7 %), USA:ssa (1,7 %) ja Saksassa (1,7 %) oli myös pidetty näyttelyt.

#### Aukiolo

Näyttelyt kestivät keskimäärin 23 päivää. Näyttelyajan pituudet vaihtelivat 7–49 päivään. Päivittäinen aukiolo gallerioissa oli lyhyempi alkuviikosta.



Maanantaisin avoinna oli lähes viidesosa (18 %), tiistaisin jo neljä viidesosaa (80 %), keskiviikkoisin 93 % ja loppuviikosta suurin osa: torstaina 95 %, perjantaina 97 %, lauantaina 97 % ja sunnuntaina 87 %. Sopimuksesta oli avoinna 10 % gallerioista. Päiväaukiolo vaihteli 4–8 tuntiin. Yksi galleria oli avoinna ainoastaan sopimuksesta.

Kahdessa galleriassa näyttely oli julkaistu myös verkkonäyttelyinä (3 %).

## Näyttelypaikan valinta

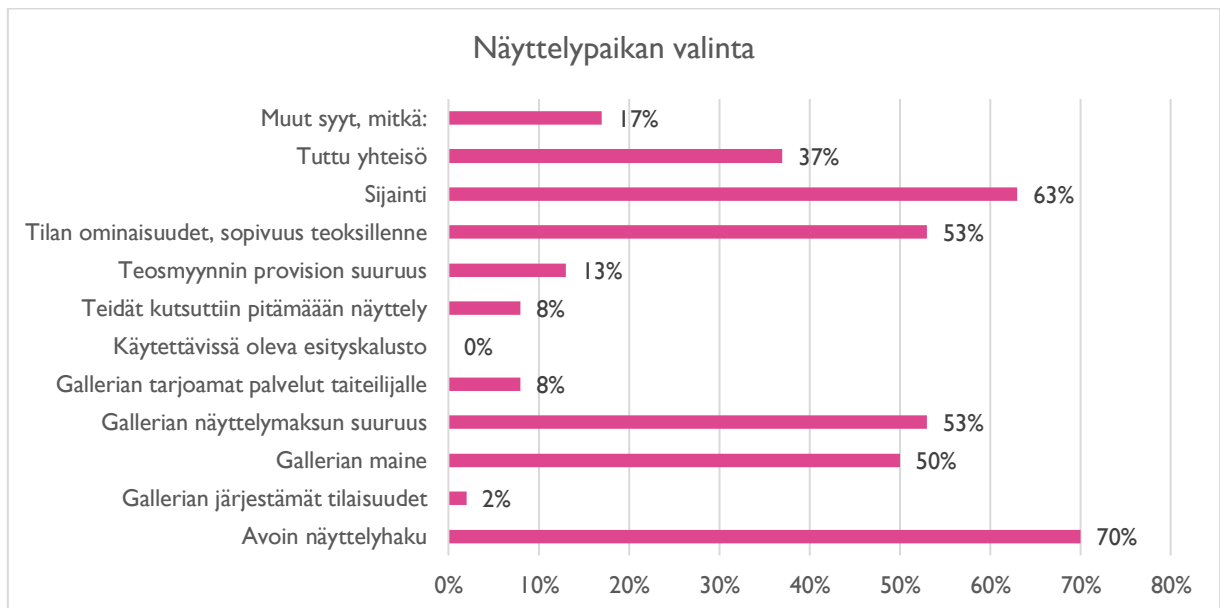
Kysyttäessä neljää tärkeintä syytä hakeutua näyttelyyn tähän tiettyyn galleriaan, syitä nousi esiin melko tasaisesti. 42 taiteilijan päätökseen hakeutua näyttelynpitäjäksi vaikutti gallerian järjestämä avoin näyttelyhaku (70 %). Sijainti vaikutti seuraavaksi eniten, lähes kahdelle kolmasosalle (63 %). Gallerian maine vaikutti sinne hakeutumiseen reilulle puolelle (58 %) taiteilijoista. Lähes puoleen vastaajia vaikutti gallerian näyttelymaksun suuruus (53 %) sekä tilan sopivuus omille teoksille (53 %). Tuttuun yhteisöön hakeutui reilu kolmannes (37 %). Kutsun pitää näyttely sai viiden vastaajan pitämään näyttely (8 %). Gallerian tarjoamat palvelut vaikuttivat viiden galleriavalintaan (8 %) ja gallerian järjestämät tilaisuudet vaikuttivat yhteen vastaajaan (1,7 %). Muita syitä oli viidenneksellä (17 %) ja selityksinä oli mm.

”oman yhteisön kuukauden taiteilijana”,

"Muut haut eivät menneet läpi",

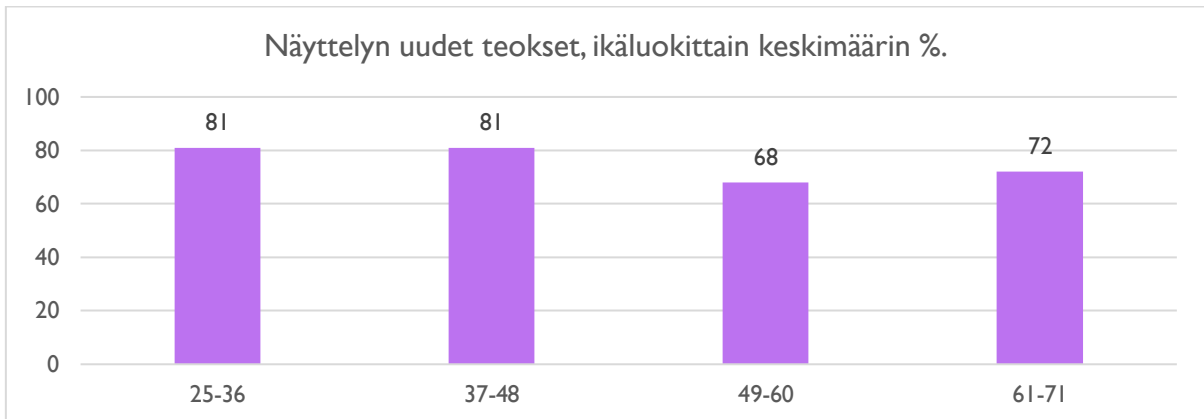
sekä

"pakko joku paikka olis saada".



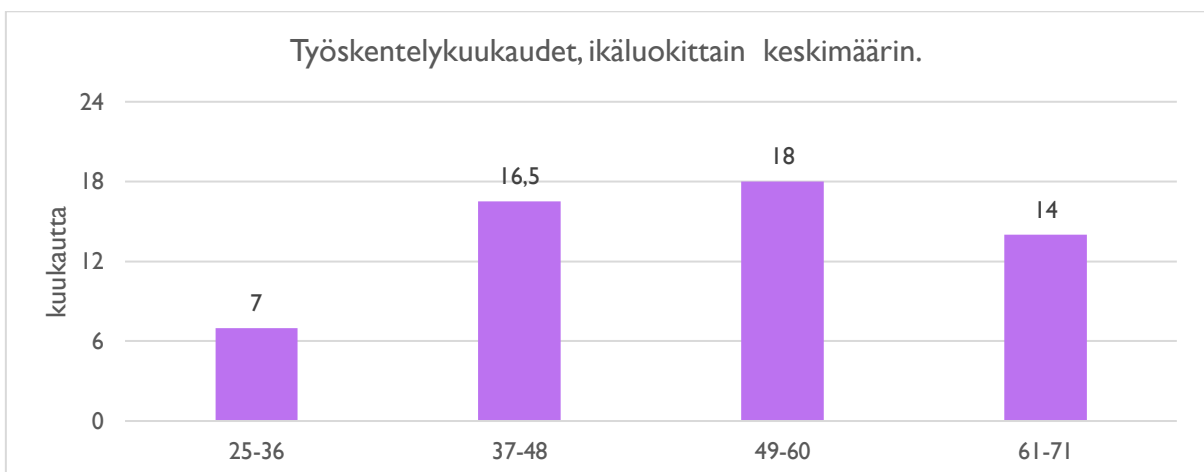
## Näyttelyn uudet teokset

Viimeisimmässä pidetyistä yksityisnäyttelyissä oli ensiesityksessä teoksia keskimäärin 75,5 prosenttisesti. Nuorimmalla ikäryhmällä, 25–36-vuotiailla, keskimäärin 81 %, 37–48-vuotiailla keskimäärin 81 %, 49–60-vuotiaat keskimäärin 68 % ja yli 61-vuotiaat keskimäärin ollessa 72 %.



#### Työskentelykuukaudet näyttelyä tehden

Koko vastaajajoukko oli työskennellyt näyttelyn teosten parissa keskimäärin 15 kuukautta (14,6). Ikäluokista nuorin ryhmä oli työskennellyt keskimäärin 7 kk. 37–48-vuotiaat olivat työskennelleet 16,5 kuukautta keskimäärin. Toiseksi vanhin vastaajaryhmä 49–60-vuotiaat, olivat työskennelleet keskimäärin 18 kuukautta ja yli 60-vuotiaat keskimäärin 14 kuukautta.

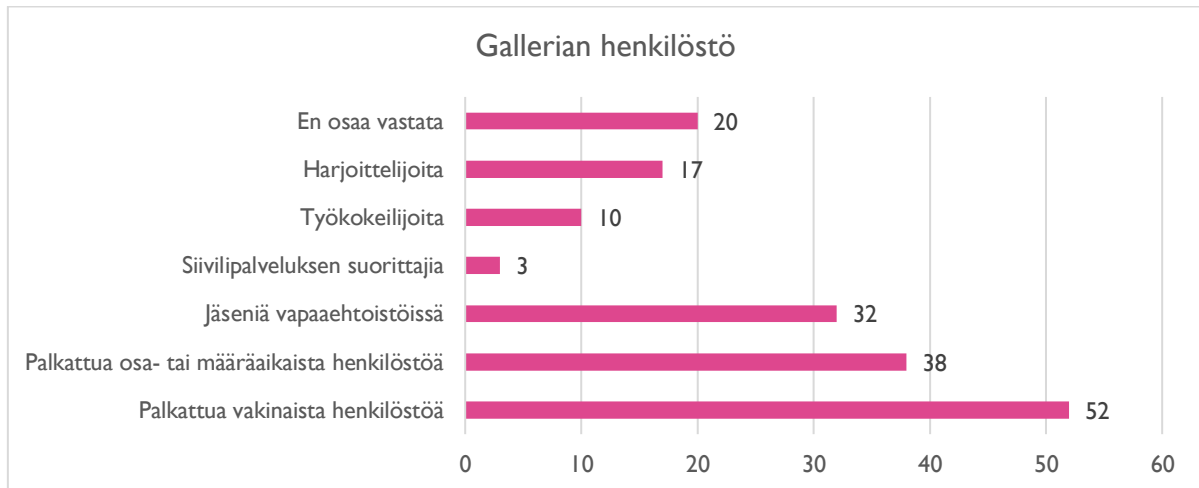


#### Gallerian henkilöstö

Gallerian henkilöstössä työskenteli vastanneiden käsityksen mukaan palkattua vakinaista väkeä puolessa gallerioita (52 %). Osa- ja määräaikaista 38 % gallerioita. Jäseniä vapaaehtoistyössä oli lähes kolmanneksessa gallerioita (31 %). Siviilipalveluksen suorittajia kahdessa paikkaa (3 %), työkokeilijoita kuudessa gallerioita (10 %), harjoittelijoita kymmenessä (17 %). Kysymykseen ei osannut vastata 12 vastaajista (20 %).

Kaksi vastaajaa kommentoi, että näyttely oli esillä tilassa, jossa ei ollut lainkaan varsinaista valvontaa ja opastusta.





Avokommenteissa arvioitiin henkilöstöä:

"Galleria toimii kirjastossa, ei varsinaista valvontaa."

"Osa-aikainen galleria-asistentti oli TE-toimiston palkkatuella."

"Gallerian toiminta oli melko kehnoa monessa asiassa. Kyselin mm. pimennysverhoista, joista sanottiin että itse pitää hankkia, ja ensimmäisenä ripustuspäivänä löysin heti varastosta tilaan räätälöidyt pimennysverhot. Olin siis turhaan hommannut verhoja. Muutenkin etukäteiskommunikaatio oli surkeaa ottaen huomioon että gallerialla oli useita palkattuja työntekijöitä. Toiminta oli kuitenkin juuri murrosvaiheessa ja ilmeisesti parantunut sittemmin."

"Yllätyin positiivisesti, että henkilökunta oli palkattua, vakituisesti ja innokasta. Ei kuten pääosa tekee, eli olisi pari kolme haluttomasti köllöttelevää, seuraavaa palkkapäivää ja eläkettä odottavaa vakituista ja joukko työllistettyjä, harjoittelijoita ym jotka tekevät varsinaisen työn ja myös osaavat jotain."

"Erittäin motivoitunut ja asialleen omistautunut vapaaehtoinen henkilökunta!"

"Gallerian henkilöstä kiireistä eikä paikalla[.]"

"Valvoin näyttelyn itse."

## 6.2.4 Näyttelyyn liittyvät työtehtävät ja kulut

### Näyttelytiedotus

Taiteilijoista 43 toimitti itse näyttelytiedotteen julkaisukuntoon, johon gallerian puolesta lisättiin aukiolo ja yhteistiedot (72 %). Galleria editoi tiedotteen taiteilijan aineiston pohjalta 14 paikassa (23 %). Kaksi taiteilijoista oli itse tilannut tiedotteen ammattikirjoittajalta ja galleria täydensi galleriatiedot (3 %). Gallerioista yksi teki tiedotteen kokonaan taiteilijaa haastatellen (1,7 %).

”Tiedo[†]te tehtiin yhteistyössä gallerian kanssa, aineistossa osa oli minun antamaani ja osa gallerian henkilökunnan tuottamaa”

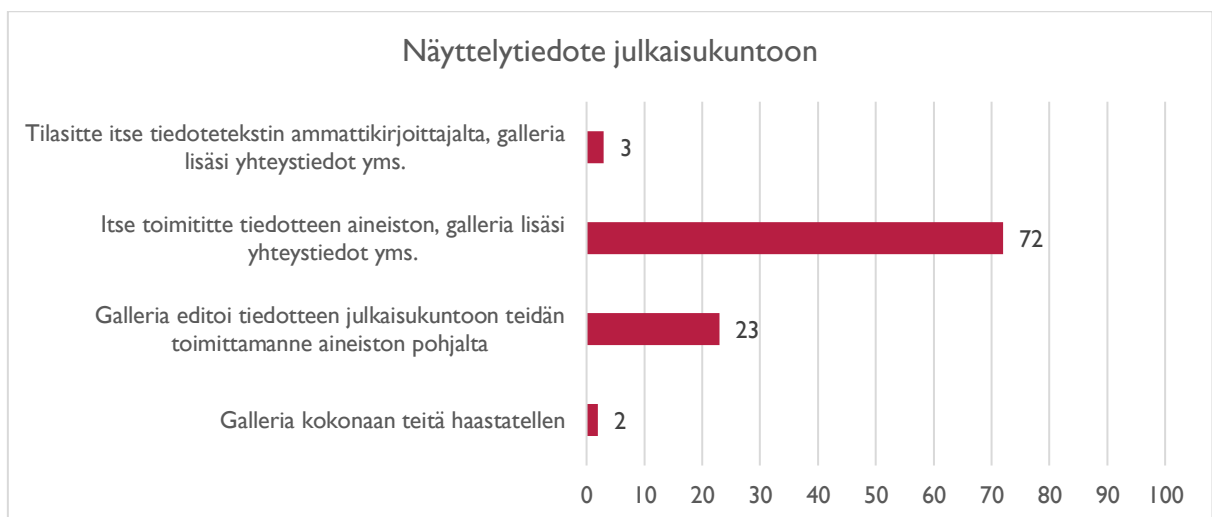
”Tiedote oli kokonaan gallerian kirjoittama, luulisin että hakemuksen, kotisivujen ym[.] pohjalta. Haastattelemisesta ei muistikuvaa. Eli en tainnut itse kirjoittaa varsinaista tiedotetta muttei näkynyt sopivaa vaihtoehtoa[.]”

”Tein itse, koska kuulun kyseiseen galleriaa ylläpitävään taiteilijaseuraan. Ja palkkatuetut galleria-assistentit eivät usein osaa tällaisia tehdä.”

”Taiteilijan piti sitoutua suunnittelemaan, taittamaan sekä tilaamaan ja maksamaan kutsukortit ja julisteet. Tästä tuli paitsi lisätyötä myös lisää maksettavaa noin 150 euroa painokustannuksia vielä nä[y]ttelyvuokran päälle. Koska en itse osaa käyttää taitto-ohjelmia jouduin pyytämään apua ystävältäni[, ] joka on graafikko. Hänelle maksoin palkkana yhden teoksistani.”

”Galleria editoi tekstiäni myös omiin viestiknavigaatioonsa silloin kun se oli välttämätöntä. Pääasiassa käytettiin minun kirjoittamaani lehdistötiedotetta.”

## Tiedotus



Medioille tiedotteet lähetti 53 galleriaa (88 %). Taiteilija itse lähetti tiedotteet seitsemässä galleriassa (12 %). 95 % taiteilijoista mainosti myös itse näyttelyään käyttämillään somekanavilla.

Tiedotus medioille			
	Galleria	Taiteilija	Yhteensä
%	88	12	100
Tapahtumakalenterit			
	Galleria	Taiteilija	Yhteensä
%	92	8	100

### Tapahtumakalenterit

Sähköiset tapahtumakalenterit täytettiin pääosin gallerioiden puolesta (92 %). Taiteilijan täytti tapahtumakalenterit viiden näyttelyn kohdalla (8 %).

### Taittotyö kutsuun

Taiteilija itse teki kutsun graafisen taittotyön puoleen näyttelyistä (50 %). Kutsun taittotyön huolehti galleria 17 näyttelyssä (28 %). Kaksi taiteilijaa tilasi taittotyön graafikolta (4 %). 11 gallerioista ei käyttänyt painettua kutsukorttia (18 %).

Taittotyöt						
	Galleria	Taiteilija	Taiteilija tilasi graafikolta	Ei taittotyötä	Yhteensä	
%	28	50	4	18	100	Kutsu
%	25	55	3	17	100	Juliste

### Julisteiden taittotyö

Julisteen taittotyön teki (55 %) taiteilija ja (3 %) taiteilijoista tilasi julistetaiton graafikolta. Galleria vastasi taitosta neljäsosassa näyttelyistä (25 %). Julistetta ei käytetty X galleriassa (17 %).

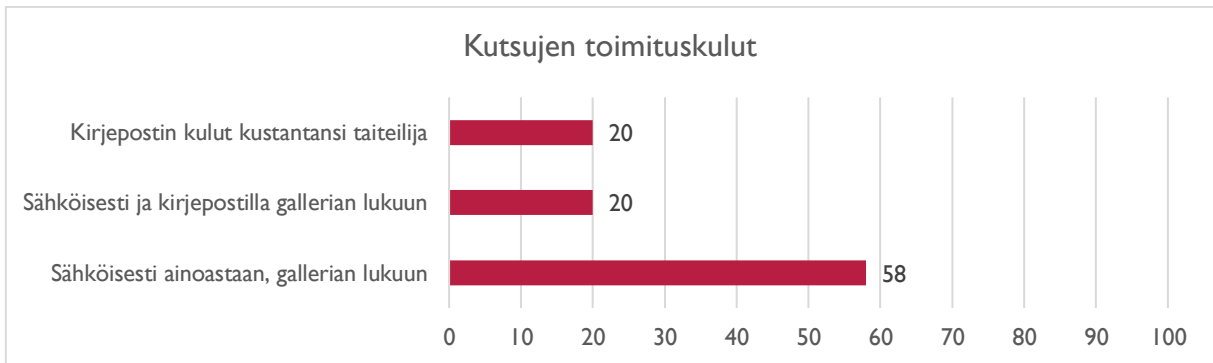
### Näyttelyvieraiden kutsuminen

Galleriat kutsuivat näyttelyvieraat oman asiakasrekisterinsä mukaan 85 % gallerioista. Yli viidesosa kutsui myös taiteilijan osoitelistan mukaan vieraita (22 %). Taiteilijat kutsuivat itse kutsuvieraansa kahdessa kolmasosassa näyttelyitä (58 %). 10 % taiteilijoista kutsui itse kaikki näyttelyvieraat.

### Kutsujen toimituskulut

Kutsut lähetettiin gallerian lukuun sähköisesti 35 galleriassa (58 %). Sähköisesti ja kirjepostilla gallerian lukuun kutsut toimitettiin 20 % gallerioita. Taiteilijan lukuun sähköisesti ja kirjepostilla kutsut toimitettiin 25 % gallerioita.

Kun vieraat kutsuttiin kirjepostilla, gallerian sähköpostikutsujen lisäksi, 12 taiteilijaa kustansi kirjepostin kulut (20 %).



#### Julisteen jako

Galleria jakoi julisteet kahdessa kolmesta näyttelyä (66 %). Taiteilija itse jakoi 14 näyttelyä (28 %). 10 % näyttelyitä julistetta ei ollut.

#### Painokulujen kustannus

Silloin kun painokuluja syntyi, kustansivat taiteilijat ne yli puolessa näyttelyitä (53 %). Galleriat kustansivat liki kolmasosan painokuluista (30 %). 15 % ei tarvinnut painotuotteita. Kun kuluja syntyi, ne jaettiin taiteilijan ja gallerian kesken kerran (2 %). Avovastauksissa oli huomautus, että pandemiasta johtuen avajaisia ollut, joten kutsuja ei myöskään painettu, eikä kuluja taiteilijalle siksi tullut.

Painokulujen kustannus					
	Ei painokuluja	Taiteilija kustansi	Galleria kustansi	Kun oli, kulut jaettiin	Yhteensä
%	15	53	30	2	100

#### Markkinointikuvat

Teoskuvat kutsua ja julistetta varten järjesti taiteilija itse lähes aina (93 %). Kaksi taiteilijaa tilasi kuvat ammattikuvaajalta (3 %). Galleria järjesti teoskuvat kahdessa näyttelyssä (3 %).

Markkinointikuvat				
	Taiteilija	Taiteilija tilasi ammattikuvaajalta	Galleria kuvasi	Yhteensä
%	93	3	3	100

#### Dokumentointi

Näyttelyn dokumentoi itse 87 % taiteilijoista. Kaksi taiteilijoista tilasi dokumentoinnin ammattikuvaajalta (3 %). 10 % gallerioita dokumentoi näyttelyt.

”Galleria dokumentoi näyttelyn, mutta en taiteilijana saanut näitä kuvia käyttööni, jonka vuoksi jouduin dokumentoimaan näyttelyn myös itse.”

”Galleria tilasi valokuvaajalta dokumentointikuvauksen näyttelyn markkinointia varten. Taiteilijalla oli mahdollisuus ostaa kuvat valokuvaajalta omaan käyttöön.”

Dokumentointi				
	Taiteilija	Taiteilija tilasi ammattikuvaajalta	Galleria	Yhteensä
%	87	3	10	100

#### Näyttelyraportti

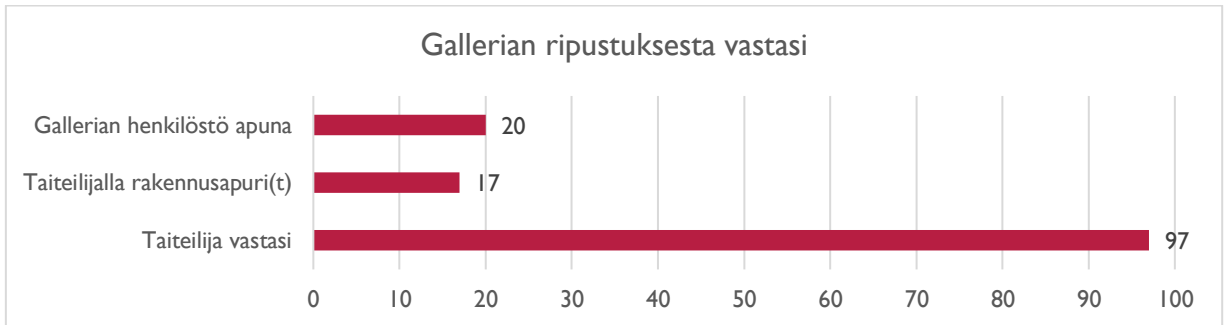
Kahdeksan galleriaa (13 %) toimitti taiteilijalle kirjallisen näyttelyraportin, jossa kerrotaan näyttelyn kävijämäärät, mediaosumat ja vieraiden kommentteja näyttelystä. Kolme neljännestä gallerioita ei toimittanut (77 %). Kuusi taiteilijaa ei osannut vastata (10 %).

”Olisin varmaan voinut saada sellaisen, jos olisin kysynyt. Ei oel [ole] tullut mieleenkään kysyä. Kiva idea.”

Näyttelyraportti				
	Galleria toimitti	Ei toimittanut	Ei osannut vastata	Yhteensä
%	13	77	10	100

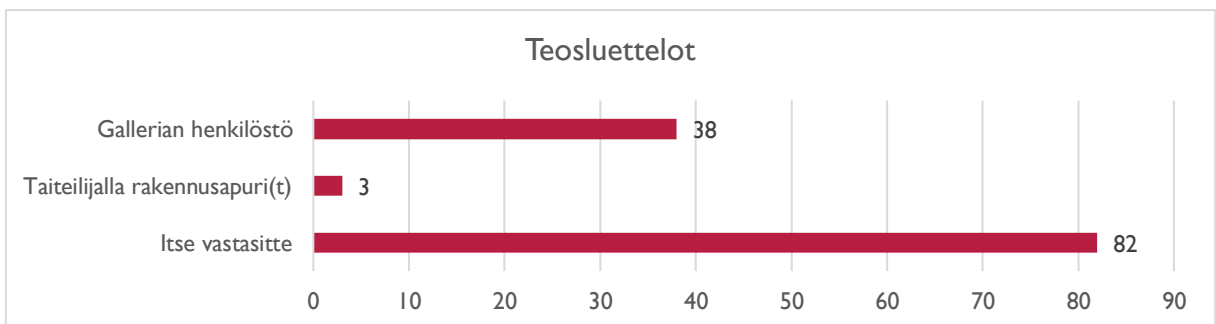
## Näyttelyn rakentaminen

Näyttelyn rakentamisesta vastasivat taiteilijat lähestulkoon itse, 97 %. Taiteilijan järjestämä ripustusapu oli mukana rakentamassa liki viidesosaa näyttelyistä (17 %) ja gallerian henkilöstö viidesosaa (20 %).



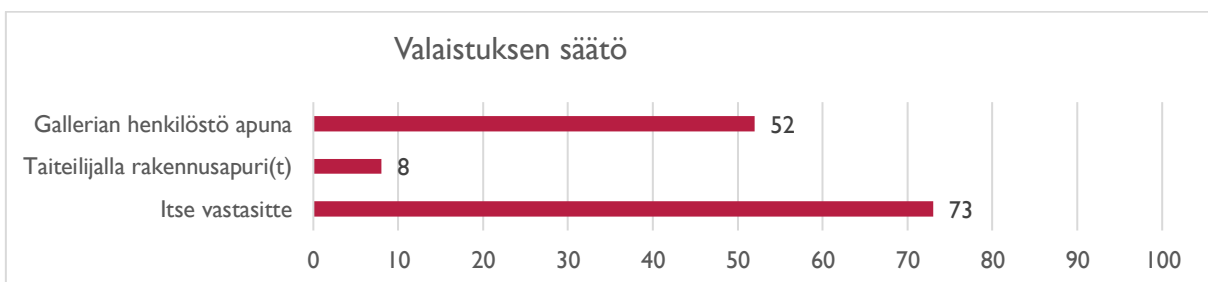
## Teosluettelo

Näyttelyn teosluettelon ja -numeroinnin teki 82 % taiteilijoista itse. Taiteilijan sopimat ripustusapurit auttoivat kahdesti (3 %). Gallerian henkilöstö vastasi teosluettelosta melkein kahdesta näyttelyssä viidestä (38 %).



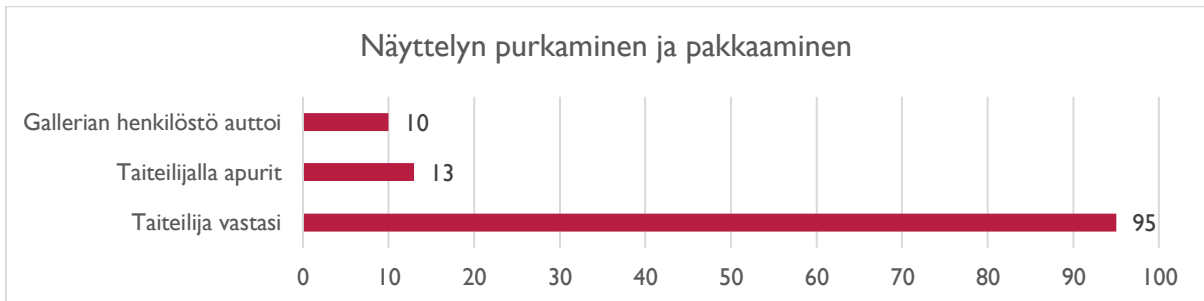
## Valaistus

Teosten valaistuksen säätö taiteilija itse seitsemässä näyttelyssä kymmenestä (73 %). Taiteilijoiden ripustusapurit avustivat viidessä näyttelyssä (8 %). Gallerian henkilöstö vastasi tai avusti valaistuksesta lähes puolessa näyttelyitä (52 %).



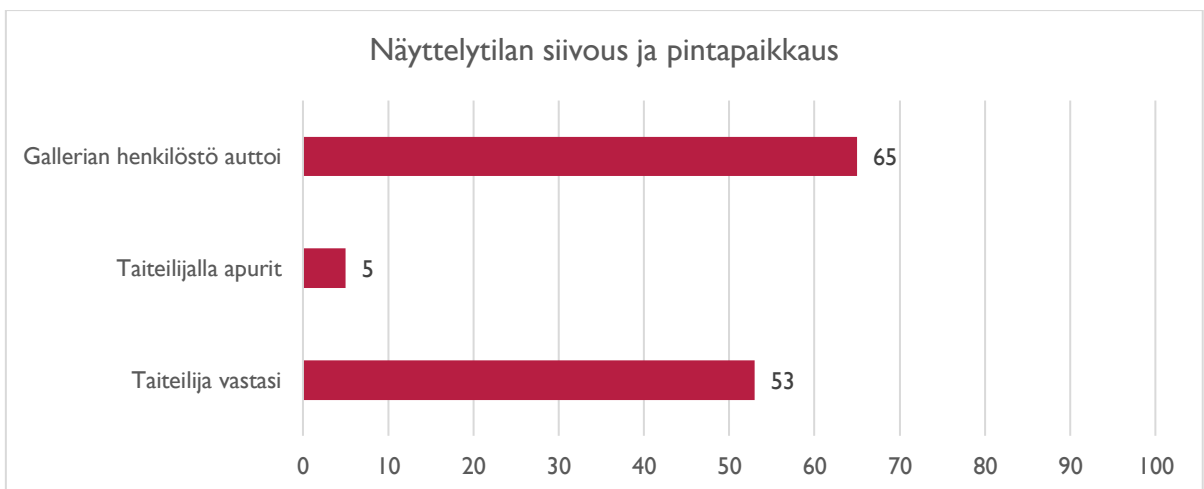
### Näyttelyn purkaminen ja pakkaaminen

Näyttelyn purkamisen ja pakkaamisesta vastasivat 95 % taiteilijat lähestulkoon itse. Taiteilijan ripustusapurit auttoivat kahdeksassa (13 %) ja gallerian henkilöstö auttoi 10 % gallerioita.



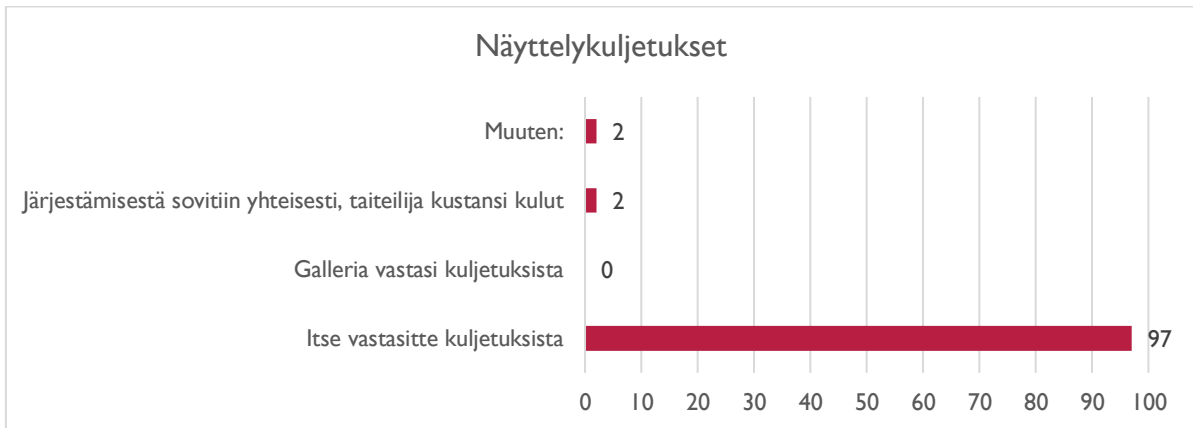
### Näyttelytilan siivous ja pintapaikkaus

Taiteilijat itse siistivät näyttelytilan ripustuksen jäljiltä 32 näyttelyn jäljiltä (53 %). Kolme kertaa oli ripustusapuri siistimässä jälkiä (5 %). Gallerian henkilöstö vastasi siistimisestä 39 näyttelyn jäljiltä (65 %). Työstä vastataan yhdessä taiteilijan ja gallerian kesken lähes viidesosassa näyttelyitä (18 %).



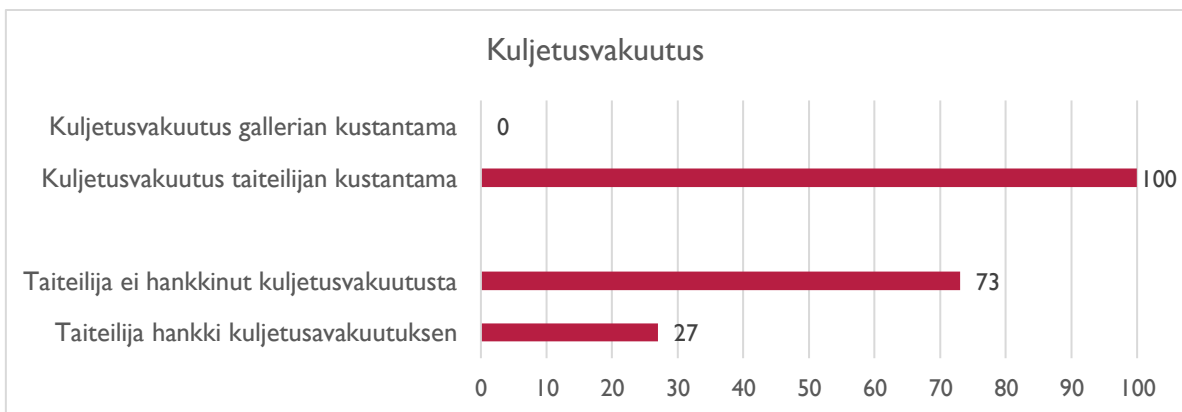
### Näyttelykuljetukset

Näyttelyn kuljetukset järjesti taiteilija lähes aina (97 %). Yksi galleria järjesti kuljetuksen, jonka kulut taiteilija kustansi (2 %). Kuljetus voi mennä myös näin: ”Tein pienen, paperipohjaisen työn, joten se mahtui omaan laukkuun helposti!” (2 %).



### Kuljetusvakuutukset

Kuljetusvakuutukset olivat kokonaan taiteilijan vastuulla (100 %). Suurin osa taiteilijoista ei ottanut vakuutusta, koska se oli kustannettava itse (73 %). Taiteilijoista yli neljäsosa hankki kuljetusvakuutuksen (27 %).

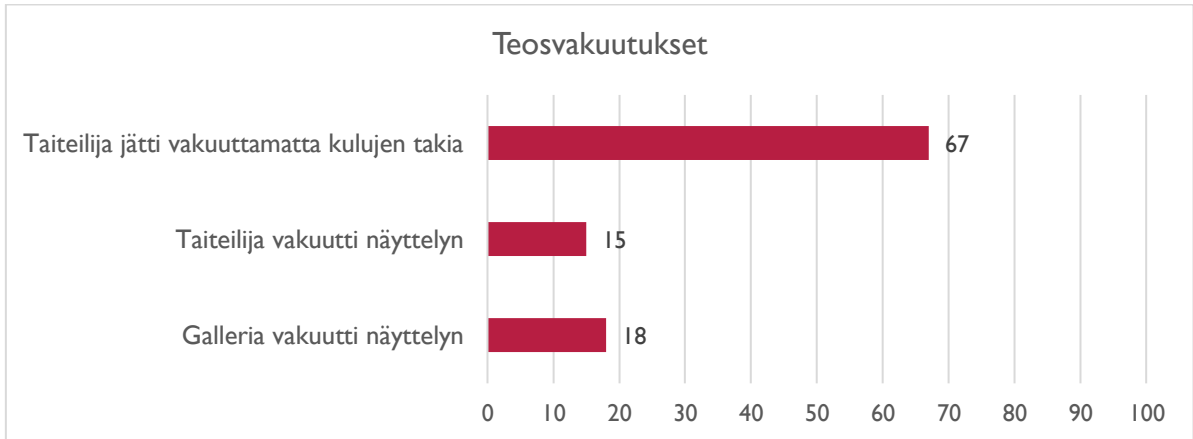


### Teosvakuutukset

Suurin osa taiteilijoista jätti myös teosvakuutuksen hankkimatta, koska se oli itse kustannettava itse (67 %). 15 % taiteilijoista järjesti itse vakuutuksen näyttelylle. Teosvakuutukset näyttelylle hankki lähes viidesosa gallerioista (18 %).

”Minulla on työhuonevakuutus, joka kat[t]aa myös näyttelyt. Mutta taiteilijan itse hoidettava vakuutukset joka tapauksessa.”

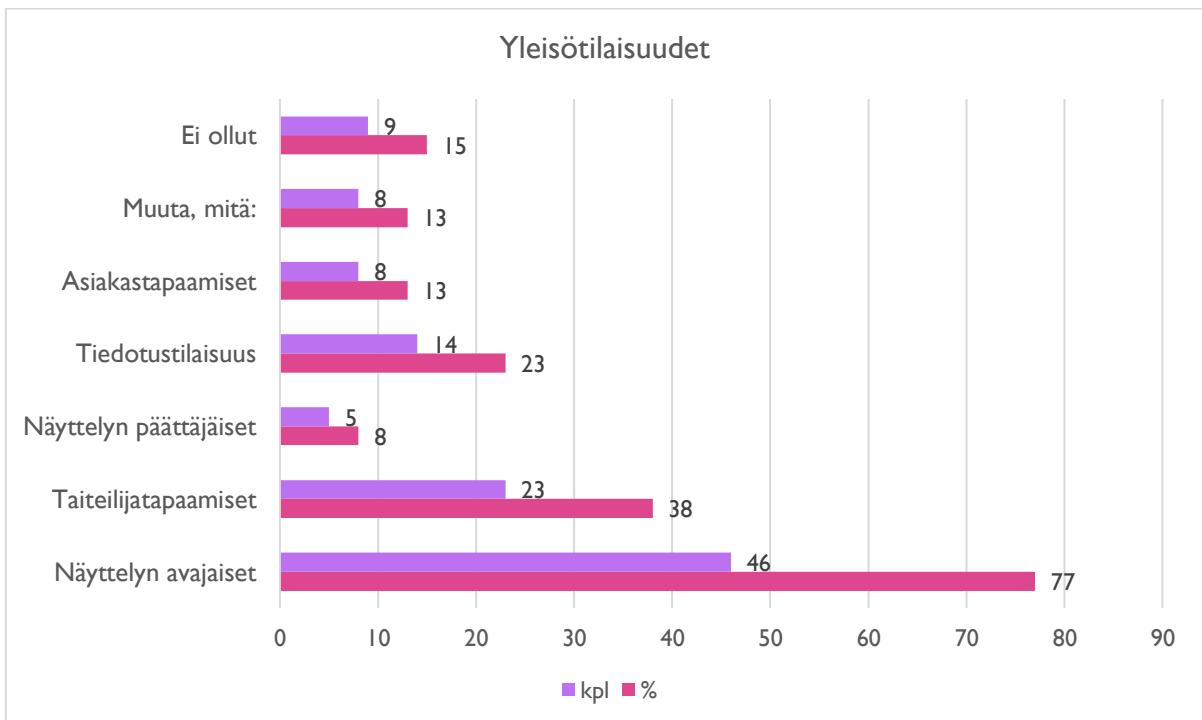




### Yleisötilaisuudet

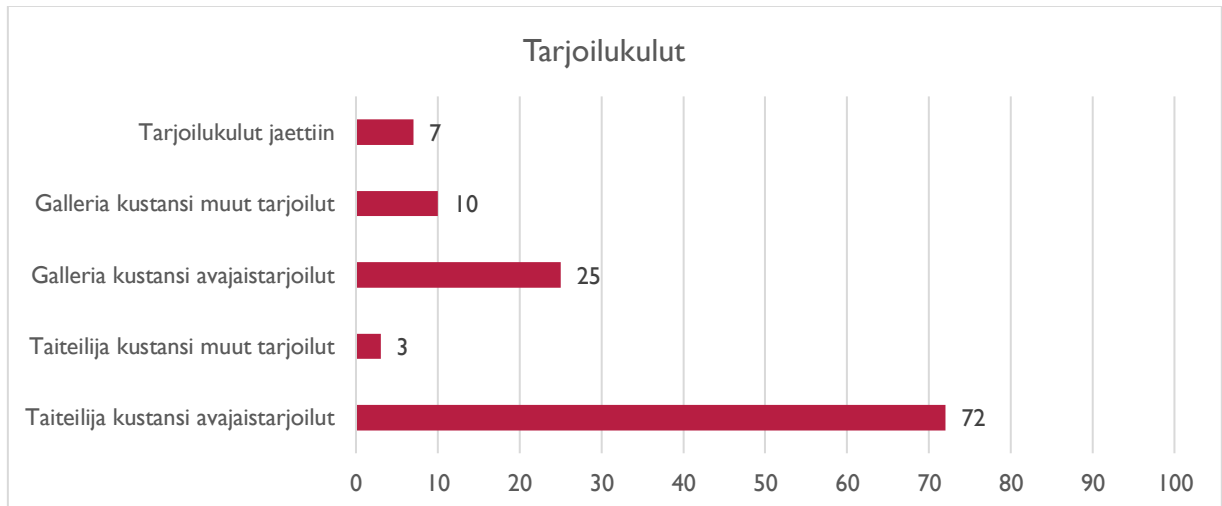
Näyttelyn yhteydessä järjestettiin monenlaisia yleisötilaisuuksia, joissa taiteilija oli läsnä. Avajaiset pidettiin 46 näyttelyitä (77 %). Taiteilijatapaamiset järjestettiin 23 kertaa (38 %). Tiedotustilaisuus oli yli viidennessä näyttelyitä (23 %). Asiakastapaamisia oli kahdeksassa näyttelyitä (13 %). Näyttelyn päättäjäiset pidettiin viidessä (8 %). Yleisötilaisuuksia ei ollut 15 % näyttelyitä.

”En osallistunut avajaisiin enkä taiteilijatapaamisiin pandemia takia.”



### Vieraanvaraisuuden kulut

Yleisötilaisuuksien tarjoilukuluja jaettiin taiteilijan ja gallerian kesken. Suurin osa tarjoiluista oli taiteilijan kustantamaa. 72 % taiteilijoista kustansi avajaistarjoilut ja kaksi taiteilijoista kustansi myös muiden asiakastilaisuuksien tarjoilut (3 %). Neljäsosa gallerioista kustansi avajaistarjoilut (25 %) ja muiden asiakastilaisuuksien tarjoiluista 10 %. Kaikki tarjoilukulut jaettiin taiteilijan ja gallerian kesken neljässä galleriassa (7 %).



### Näyttelyn valvonta

Näyttelyn valvonta hoitui pääsääntöisesti gallerian puolesta (90 %). Taiteilija itse valvoi 13 näyttelyä (22 %). Avovastauksissa kaksi taiteilijaa selitti näyttelyvalvontaansa: toinen oli palkattuna töihin kyseiseen galleriaan ja toinen valvoi näyttelyään taiteilijaresidenssissä residensityöskentelyyn saamalla rapurahalla.

”Olin galleriassa residenssissä eli ”töissä”, en saanut siitä palkkaa, mutta sain apurahan. Koska kyse ei ole ns. perinteisestä galleriasta ja näyttelyä on vaikea eritellä itse residenssistä, joka oli todella antoisa, on vaikea sanoa[,] kuka teki mitä ja mihin hintaan. Itse olen tyytyväinen kokemukseen.”

### Valvontapäivät

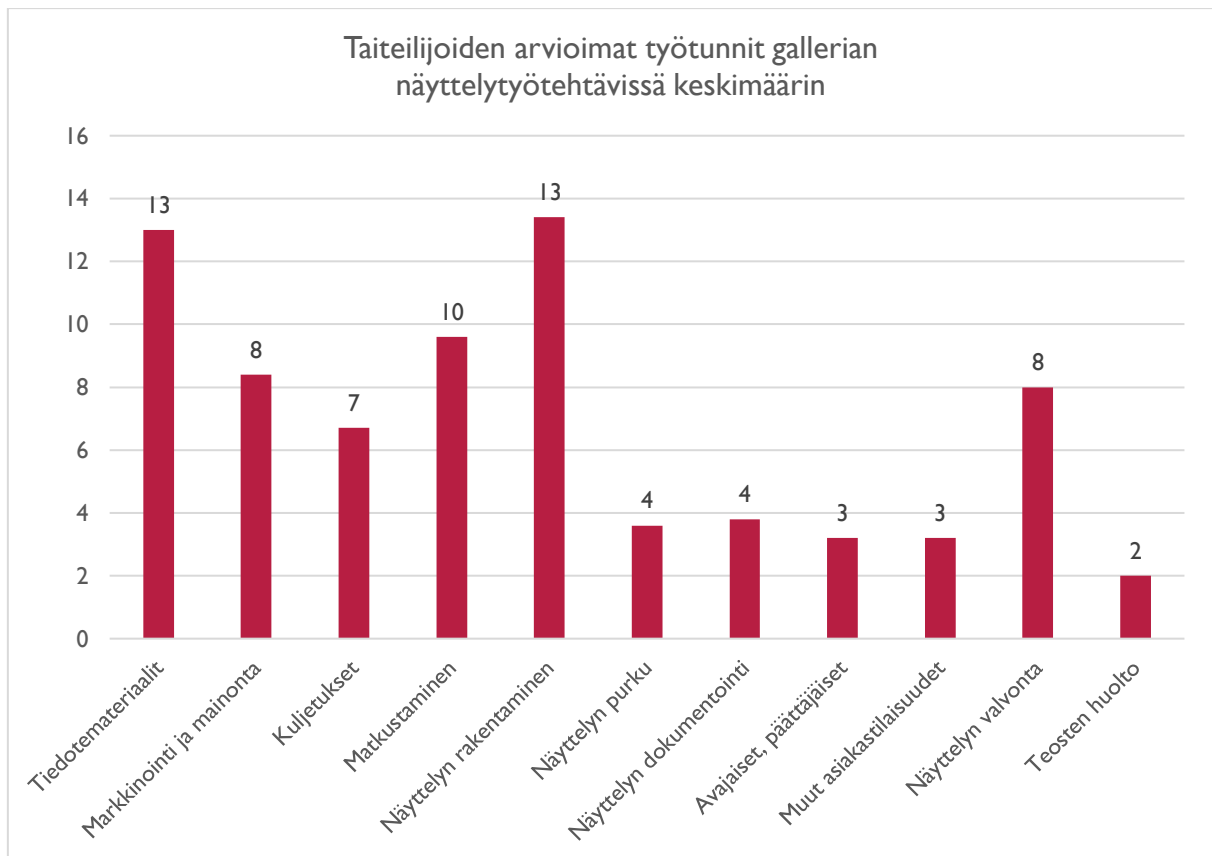
Valvoessaan taiteilija oli töissä pääsääntöisesti viikonloppuna. Sunnuntaina valvottiin 85 % näyttelyitä ja lauantaisin 77 %. Arkena näyttelyä valvoi kuusi valvoneista taiteilijoista (46 %).

”Näyttelyni aikana oli yksi arkipäivään sattunut pyhä. Galleria olisi ollut kiinni, ellen itse olisi valvonut näyttelyä[.]”

”[G]alleria kysyi minua valvomaan palkalliseksi näyttelyvahdiksi näyttelyä yhdeksi päiväksi, koska omaa henkilökuntaa ei ollut saatavilla.”

## 6.2.5 Taiteilijoiden arvioimat työtunnit

Taiteilijat arvioivat tehneensä gallerianäyttelyihin liittyviä töitä yhteensä 4 492 tuntia. Näyttelyä kohti työmääräksi tulee 75 tuntia. Kun Taiken ohjeita seuraten ”Muun henkilöstön henkilötyövuosi” on 1 860 tuntia, työskentelivät kyselyyn vastanneet taiteilijat yhteensä 2,4 henkilötyövuotta näyttelytyötehtävissä arvioituissa 60 näyttelyssä.



”Kuljetuksiin lasken mukaan teosten pakkaamisen työhuoneella silloin kun niitä lähdetään viemään galleriaan, sekä lastaamisen autoon ja autosta pois mennessä ja palautuessa. Lisäksi muu matkustaminen kodin/työhuoneen ja gallerian välillä.”

”Puhelimella joitain teknisiä asioita piti käydä läpi[,] kun henkilöstö ei tuntenut ohjelmaa jolla ääni-installaatio pyöri.”

”tunnit on pelkkä arvaus, näyttelystä on 6 vuotta!”

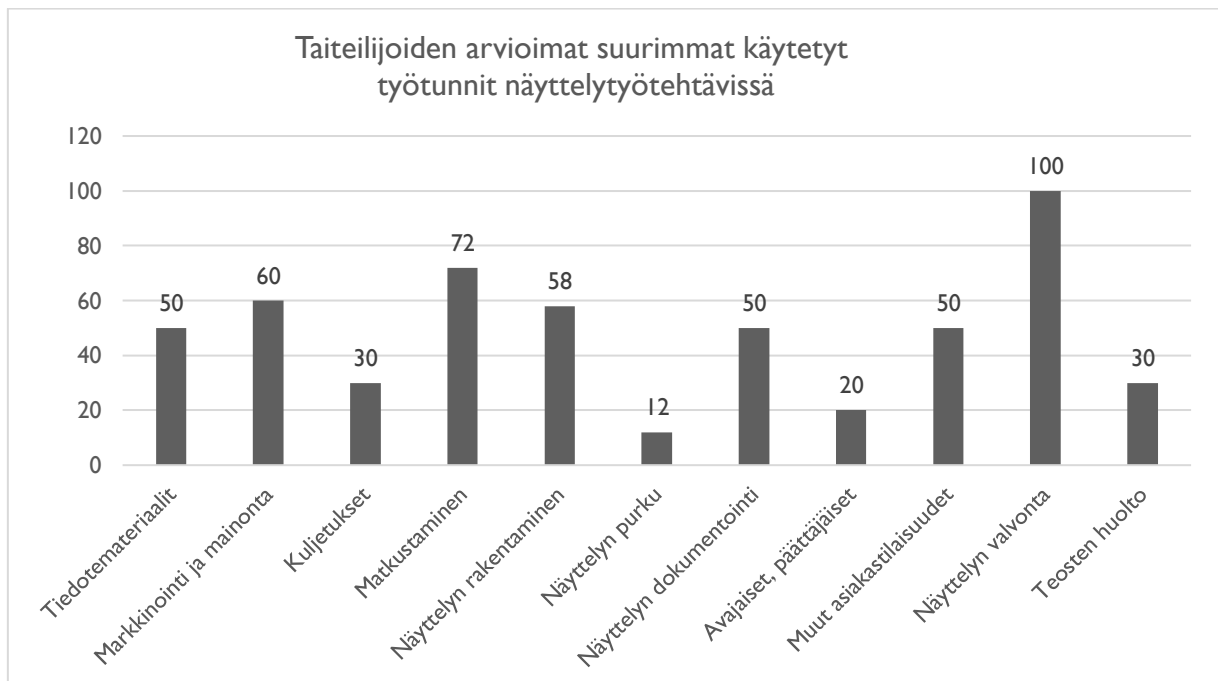
”Yleisötilaisuuksia ei ollut korona-tilanteesta johtuen. Jos olisi ollut, olisin ollut läsnä avajaisissa ja järjestänyt taiteilijatapaamisen näyttelyn viimeiselle päivälle (yht. 7h).”

”Jos avajaiset olisivat olleet olisi minun pitänyt kustantaa tarjoilut. Hki-Lpr matka on pitkä, siksi kuljetuksiin meni paljon aikaa. Ajokeli oli todella huono ripustuspäivänä (lumimyrsky).”

”Koronarajoitusten vuoksi avajaisia tai päättäjäisiä eri järjestetty, eli tämän vuoksi yllä oleva "Kuka kustansi yleisötilaisuuksien tarjoilut? (monivalinta)" kohdan vastaukset eivät mitkään päde, sillä kukaan ei kustannut tarjoilua, kun niitä ei ollut. ”Jos olisi, olisi se ollut taiteilijan piikkiin. Tuntimääräarvioinnit gallerianäyttelyyn liittyvässä toiminnassa ovat 0 avajaisten yms[.] tilaisuuksien kohdalla, koska niitä ei yksinkertaisesti tällaisena aikana ollut lainkaan.”

”Kyseessä oli osin valmis näyttely, jonka pohjatyö oli tehty jo suurilta osin aikaisempaan näyttelyyn vuonna 2019 [- -]. Tästä syystä tunti[määrät eivät vastaa uuden näyttelyn tekemiseen kuluvaan aikaan.”

Taiteilijoiden ilmoittamat suurimmat työtuntimäärät näyttelyihin liittyen liikkuvat kahden- toista tunnin näyttelypurusta sadan tunnin näyttelyn valvontaan.



## 6.2.6 Näyttelytoiminnan rahoitus

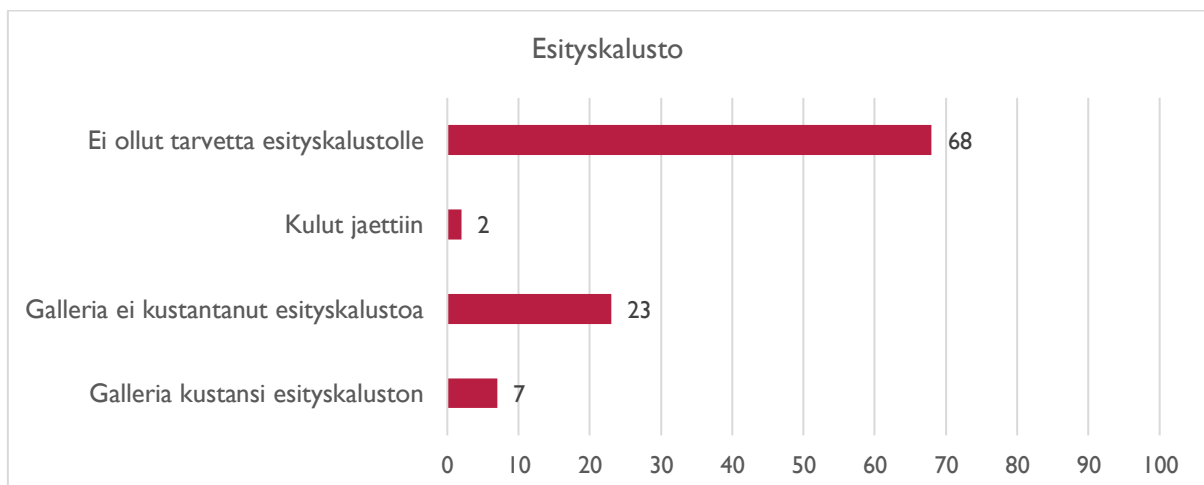
### Näyttelymaksu

Näyttelymaksu			
	Taiteilija maksoi näyttelymaksun	Galleria ei veloittanut näyttelymaksua	Yhteensä
%	86	14	100
kpl	52	8	60

Näyttelymaksu veloitettiin taiteilijalta 86 % gallerioista.

### Esityskalusto

Galleria kustansi esityskaluston neljässä näyttelyistä (7 %). Lähes neljäsosa niistä taiteilijoista, jotka tarvitsivat esityskalustoa, kustansivat sen itse (23 %). Esityskaluston kustannukset jaettiin gallerian ja taiteilijan kesken yhdessä näyttelyssä (1,7 %). Seitsemällä taiteilijalla kymmenestä ei ollut tarvetta esityskalustolle (68 %). Muunlaista tuotantotukea gallerialta oli saanut yksi taiteilija (1,7 %).



### Taidemyynti ja toteutunut myynti

Teokset olivat myytävänä lähes kaikissa pidetyistä näyttelyistä (97 %). Gallerioissa, joissa teokset olivat myytävänä, taidetta myytiin kahdessa näyttelystä viidestä (40 %).

Teokset olivat myynnissä			
	Kyllä	Ei	Yhteensä
%	97	3	100
Toteutunut myyntejä näyttelyissä			
	Kyllä	Ei	Yhteensä
%	40	60	100

### Myyntiprovisio

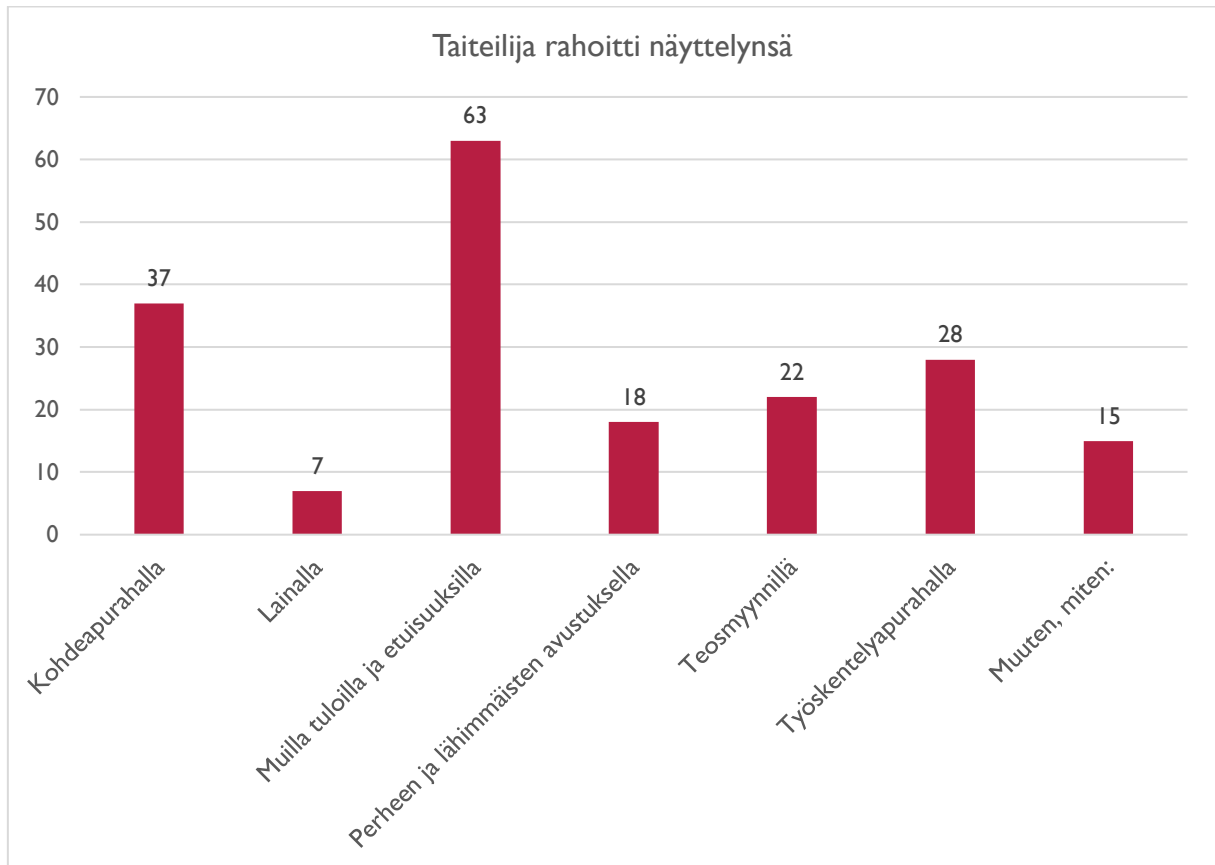
Teosmyyntiprovisiota piti kohtuullisena liki kaksi viidestä vastanneista (38 %). 27 % ei pitänyt provisiota kohtuullisena. Näyttelyistä neljäsosa oli gallerioissa, joissa myyntiprovisiota ei lainkaan peritty (22 %). Vastaajista kahdeksan ei osannut arvioida, oliko provisiio kohtuullinen (13 %).

Taiteilijan mielestä teosmyyntiprovisio oli kohtuullinen					
	Kyllä	Ei	Provisiota ei peritty	Ei osannut arvioida	Yhteensä
%	38	27	22	13	100

### Näyttelyn rahoitus

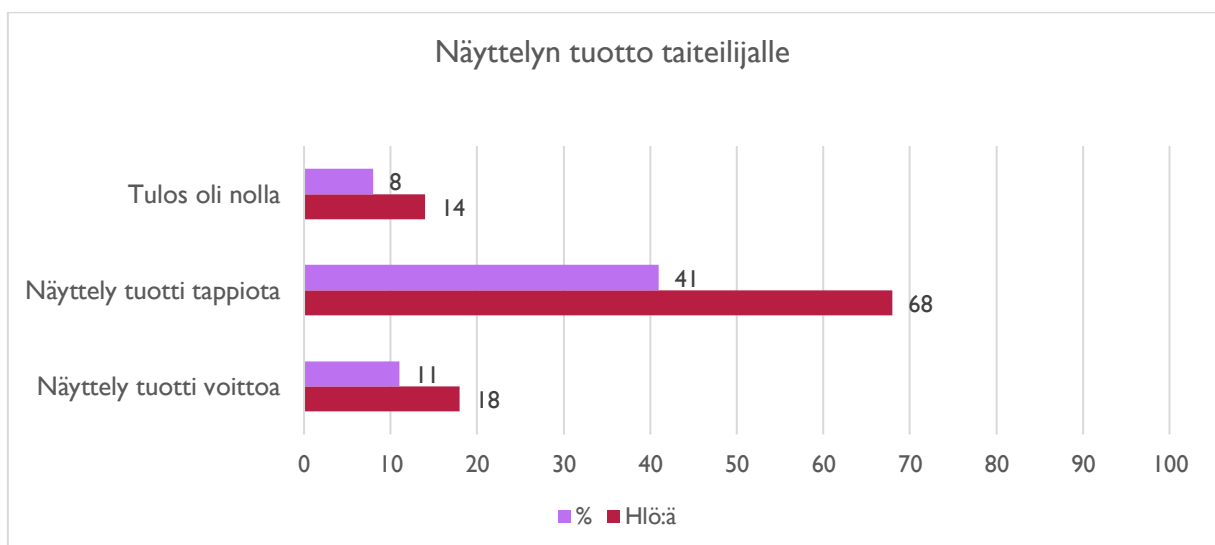
Näyttelyitä rahoitettiin monin tavoin. Muilla tuloja ja etuuksia rahoitukseen käytti 63 % taiteilijoista. Kohdeapurahaa näyttelyä varten oli saanut 37 % vastaajista. Työskentelyapurahaa toteutukseen käytti 28 % taiteilijoista, vaikka työskentelyapuraha onkin tarkoitettu käytettäväksi elämisen kuluihin. Teosmyynnin tuottoja käytti 22 % vastanneista. Perheen ja lähimmäisten avustusta saivat 18 %. Rahaa oli lainannut 7 % vastanneista. Muilla tavoin oli kustantanut 15 % taiteilijoista.

Kysymys oli epätäsmällisesti asetettu, koska Muuten, miten -vastauksissa mainittiin keinoja, jotka oli ajateltu olevan muita tuloja ja etuuksia sekä teosmyyntituloja: ”Aiemmillä teosmyynneillä”, ”Sivutoilla”, ”Palkkatyöllä”, ”Ansiop[ä]ivärahalla”, ”Säästöillä”.



#### Näyttelyn tuotto taiteilijalle

Taiteilijoiden rahoitus huomioiden näyttely tuotti jonkinlaista voittoa 11 taiteilijalle (18 %). Tappiota näyttely tuotti 41 taiteilijalle (68 %). Nollatulosta muodostui kahdeksalle taiteilijalle (14 %).



## 6.2.7 Taitelijoiden näkemyksiä kulujen jakautumisesta ja palkattomasta työstä

### Näyttelymaksut

Matalin koskaan maksettu näyttelymaksu oli 100 € ja korkein 7 000 €. Maksettujen matalimpien näyttelymaksujen keskiarvo oli 219 €. Korkeimpien näyttelymaksujen keskiarvo oli 2 100 €.

### Kommentit maksuihin

”[J]ärkyttävän väärin[,] että taiteilija joutuu maksamaan vuokraa. aika[i]semmasta näyttelyssä jouduin pyytämään[,] että järjestögalleria tarjoaisi teoksia myyntiin teoksesta selvästi kiinnostuneelle museolle. [V]astentahtoisesti sen tekivät. [T]ästä seurasi kaupat, jotka kuitenkin jouduin neuvottelemaan itse (hinta, videoteoksen myyntisopimus jne). Tosi noloa ja ala[-]jarvoista. välityspalkkio kuitenkin heille kelpasi, vuokran lisäksi. Olisi tärkeää[,] että järjestögalleria EI ota välityspalkkiota vuokran lisäksi.”

”Pyrin hakemaan näyttelyaikoja nykyään gallerioista, joissa ei ole maksua. Olisin valmis maksamaan gallerialle suuremman välityspalkkion, jos ns. vuokraa ei olisi. Mielestäni on väärin, että galleria perii vuokraa, jos se saa erilaisia tukia toimintaansa.”

”Yllä mainittu korkein maksamani näyttelyvuokra on tulkintakysymys, koska sain siihen, ja kaikkiin muihinkin maksamiini näyttelyvuokriin kohdeapurahan.”

”Sairain riistovuokra oli aikoinaan galleriassa [--], johon vuokraan lisättiin puolen tonnin postikulut heidän turvonneelle kutsujen postituslistalle.”

”[E]n enää muista residenssin hintaa tai saamani apurahan suuruutta, näyttelyaika sisältyi residenssin hintaan.”

Tää on kyllä ihan älytöntä työtä jos ajattelee ansaintaa eli rahaa. Jatkossa en aio maksaa näyttelyvuokria yli 500/näyttely. Poikkeuksena harkitsen jos saan galleriannäyttelyn Turkuun tai Helsinkiin. Niihin voi saada sitten kohdeapurahankin.

”Olen rahoittanut näyttelyyni liittyvän työskentelyn sekä näyttelyn järjestämiskulut täysin muista töistä saaduilla tuloilla. 2016 sain 3000 e kohdeapurahan materiaalihankintoihin, jotka koskevat tämän näyttelyn teoksia.”

”Näyttelyä varten saamani kohdeapuraha ja teosmyynti eivät kattaneet näyttelyn kokonaiskuluja. Osa näyttelyssä olleiden teosten materiaaleista oli rahoitettu lainalla, mitä en ole vielä kukaan pystynyt maksamaan takaisin.”

”En yleensä käytä vuokragallerioita. Niiden ongelma on se, että ne joutuu rahoittamaan täysin kohdeapurahalla, joiden saaminen on tuuripeliä. Taitelijan tulot ovat niin pienet, ettei noita gallerioita kykene rahoittamaan itse, koska myynti on hyvin epätodennäköistä. Teokset pitäisi alihinnoitella todella reilusti, jotta ne saisi myydäksi.”



## Palkkiokokemus

Palkkion näyttelyyn liittyvistä työtehtävistä oli joskus joltakin gallerialta saanut viisi taiteilijaa (8 %). Palkkion teosten esittämisestä, näyttelykorvauksen, oli saanut viisitoista taiteilijaa (25 %). Avovastausten mukaan laskettuna oli museoiden gallerioita ja pääsymaksullisen taidehallin näyttelyitä kuusi. Yksi vastaaja oli saanut Ruotsin MU-palkkion. Gallerialähtöisesti palkkiota oli saanut viisi: kaksi oli saanut esityspalkkion performansseista, yksi 500 euron palkkion näyttelystä, yksi videoesityskorvauksen ja yksi yritysgallerialta pienen näyttelypalkkion gallerian vietyä teoksen esitettäväksi muualla.

Kohdassa yritin selvittää saatuja työtehtävien palkkioita ja gallerialähtöisesti maksettuja korvauksista näyttelystä, mutta kysymyksen epätasällinen muotoilu harhautti vastaajat arvioimaan myös tekijänoikeudellisia näyttelykorvauksia. Niistä kysyttiin myös myöhemmin.

Kommentoinnissa palkkioihin kerrottiin:

”Performanssista maksetaan useimmiten palkkio[.]”

”Turun taidemuseon studion näyttelystä maksettiin palkkio, mutta sitä tuskin lasketaan galleriaksi.

”Paitsi se oli Taidehalli[,] jonka Nuorten näyttelystä sain Kuvasto maksun. En tiedä lasketaanko. Olin vielä opiskelija. Tapahtui 2003..”

”Ruotsissa olleesta näyttelystä maksettiin MU-korvaus[.]”

”v. 1999 olen saanut kuvastokorvauksen teosteni esilläolosta [S]uomen taiteilijain näyttelyssä Helsingin taidehallissa.”

”Videoteos Oodissa vuonna 2019; Helsingin taitelijaseura maksoi 150 e esityspalkk[i]ota.”

”Saamani palkkio oli täysin nimellinen, 500 e bruttona. Verojen jälkeen käteen jääneellä summalla palkkasin valokuvaajan dokumentoimaan teokseni näyttelyssä. [--].

”Kun galleria, esim. yksityinen galleria, vie teoksia esille gallerian ulkopuolelle on mahdollista saada pieni näyttelykorvaus. Galleriat eivät maksa siitä, että esittävät teoksia, vaan toisinpäin.”

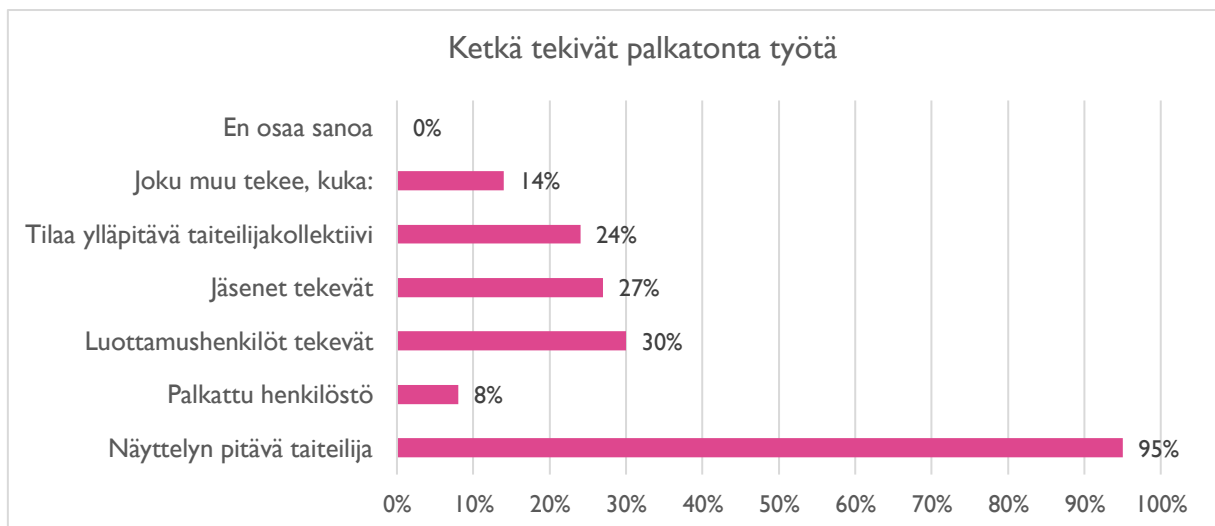
”Kukaan ei ole edes ehdottanut korvauksia.”

## Palkaton työ

Mielipidekyselyyn, tehtiinkö galleriassa palkatonta työtä, taiteilijoista 37 mielestä tehtiin (62 %). 13 taiteilijan mielestä ei tehty (22 %). 10 taiteilijaa ei osannut sanoa (16 %).

Tehtiinkö galleriassa näyttelyne yhteydessä palkatonta työtä			
Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Yhteensä %
62	22	16	100

Tarkennuksena vielä kysyttiin, ketkä palkatonta työtä tekivät. 95 % vastanneista taiteilijoista oli sitä mieltä, että palkatonta työtä tekee näyttelyn pitävä taiteilija. Vastaajista 11 oli sitä mieltä, että palkatonta työtä tekevät myös luottamushenkilöt (30 %) ja jäsenet (27 %). Yhdeksän mielestä työtä tekee korvauksetta tilaa ylläpitävä taiteilijakollektiivi (24 %) ja viiden mielestä joku muu tekee (14 %). Tarkennuksena kuka muu vastattiin, että taiteilijan läheiset ja ystävät rakennusapureina tekevät myös palkatonta työtä.



#### Kommentit työhön:

”Ripustuksessa omat kaverit, vanhempi sekä myös teoskuljetuksissa.”

”Näyttelyssä galleriahenkilökunta teki palkatonta työtä enemmän kuin gallerioissa yleensä.”

”Taiteilijaseura maalaa seinät, yritys perii vuokran seuralta ja taiteilijalta ja hoitaa siivoamisen ja valvomisen. Seuran edustaja on mukana tilaisuuksissa.”

”Olin galleriassa residenssissä eli ”töissä”, en saanut siitä palkkaa, mutta sain apurahan. Koska kyse ei ole ns. perinteisestä galleriasta ja näyttelyä on vaikea eritellä itse residenssistä, joka oli todella antoisa, on vaikea sanoa[,] kuka teki mitä ja mihin hintaan. Itse olen tyytyväinen kokemukseen.”

”Tässä galleria [- -] jäsenten lukuisa joukko ylläpitää näyttelytoimintaa ja tekee siis jatkuvaa palkatonta vapaaehtoistyötä. Yhteensä näyttelyn esilläolon ajalta heidän

yhteinen työmääränsä näyttelyn valvontoiheen on paljon suurempi kuin minun, mutta itse olen tietysti tehnyt nuo työt näyttelyyn jne. Ehkä tässä kohdassa en näe mieltä pohtia työn jakautumista.”

”En tiedä saiko joku gallerian henkilökunnasta palkkaa. Minulle sanottiin[,] että galleriaa pyörittävät vapaaehtoiset. Taiteilijana omat työtehtäväni näyttelyyn liittyen olivat palkattomia.”

”Valvoin oman näyttelyni ja olin samalla työttömyystuella palkattu gallerian valvoja, tein myös ylimääräistä palkatonta työtä muille näyttelynpitäjille muina näyttely aikoina. Enää en tekisi.”

”Galleriatyö ei määritelmän mukaan ole vapaaehtois- eikä talkootyötä. Melkein kaikki galleriatoimintaan liittyvät työtehtävät (sekä henkilökunnan että taiteilijan) näyttelyiden järjestämisessä ovat sitovia, aikataulutettuja ja ennalta sovittuja työtehtäviä.”

”Sikäli olisi kiva, että nuo näyttelykulut jotenkin korvattaisiin - ja vielä kivempi, jos [t]ehty työkin korvattaisiin.”

#### Näyttelypalkkiokäsité

Näyttelypalkkio on tuttu käsite.	
Kyllä	87
Ei	8
En osaa sanoa	5
Yhteensä %	100

Näyttelypalkkio oli tuttu käsite 87 % vastaajista. Viidelle vastaajista käsite ei ollut tuttu (8 %).

Kolme ei osannut sanoa (5 %).

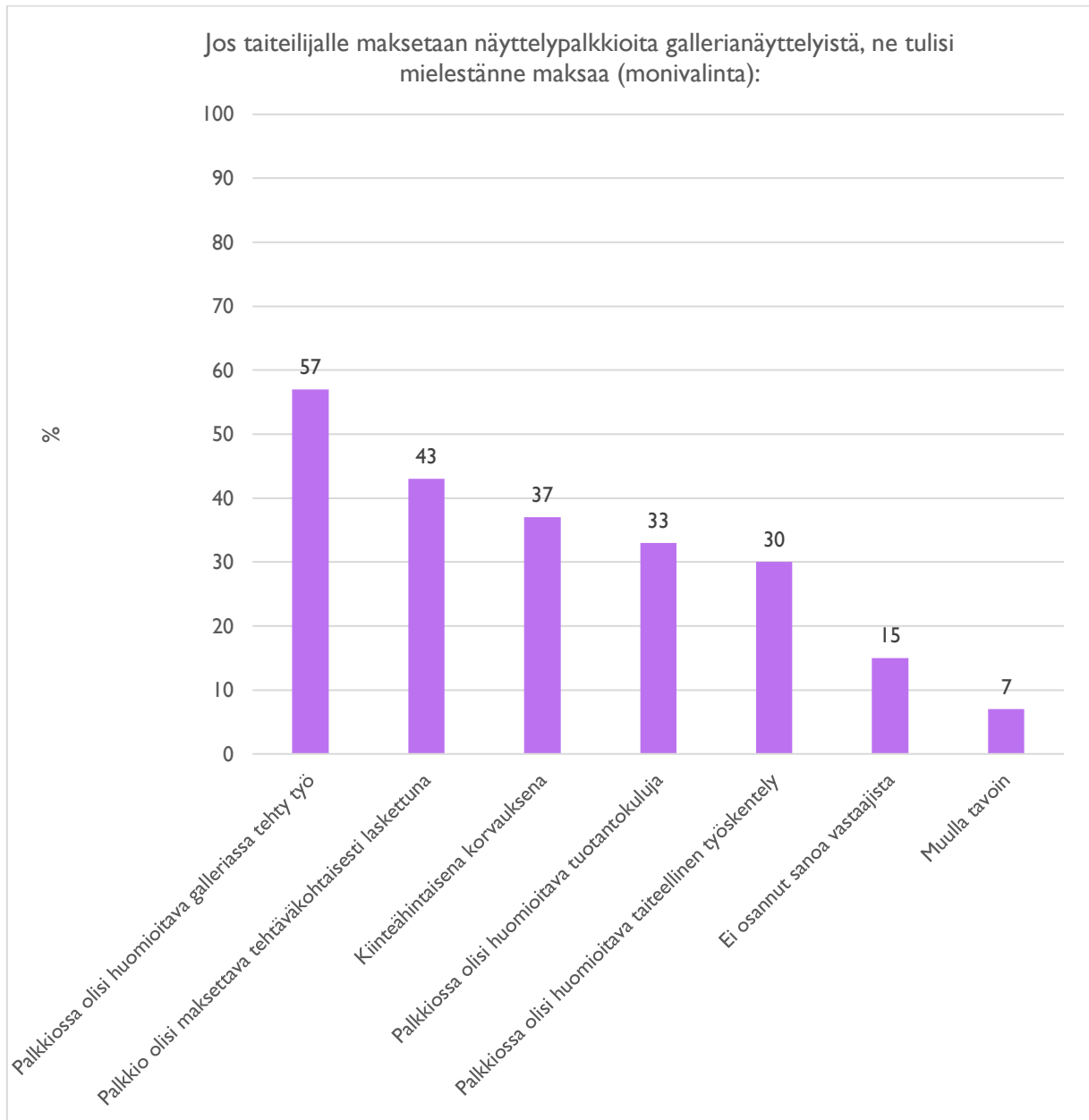
### Mielipiteet näyttelypalkkiosta

Pitäisikö gallerianäyttelyyn liittyvistä työtehtävistä maksaa taiteilijalle näyttelypalkkio?				
	25–36 v	37–48 v	49–60 v	Kaikki vastaajat
Kyllä	83	80	91	83
Ei	0	10	0	7
Ei osaa vastata	17	10	9	10
Yhteensä %	100	100	100	100

Suurin joukko taiteilijoista oli sitä mieltä, että taiteilijoille pitäisi maksaa gallerianäyttelyyn liittyvistä työtehtävistä (83 %). Viiden mielestä ei pitäisi maksaa (7 %). Kolme ei osannut vastata (10 %).

### Näyttelypalkkiokäytäntö

Monivalintakysymyksen, mistä tai miten palkkio tulisi maksaa, vastaukset painottuivat näin: 34 taiteilijan mielestä palkkiossa on huomioitava galleriassa tehty työ (57 %). 26 mielestä palkkio olisi maksettava tehtäväkohtaisesti laskettuna, vaihtelevan suuruisena palkkiona (43 %). Kiinteähintaista korvausta kannatti 22 taiteilijaa (37 %). Kolmasosan mielestä palkkiossa olisi huomioitava tuotantokuluja (33 %). Vajaa kolmasosan mielestä palkkiossa olisi huomioitava näyttelyyn tehty taiteellinen työskentely (30 %). Taiteilijoista yhdeksän ei osannut sanoa (15 %). Muulla tavoin maksettaisiin neljän taiteilijan mielestä (7 %). Esityksiä, miten muulla tavoin voisi maksaa, ei ollut.



Taiteilijat kommentoivat palkkiokäytäntöä:

"Koska etenkin yhdistysten ja taiteilijayhteisöjen gallerioissa myyntiä on useimmiten vain vähän tai ei lainkaan, olisi kohtuullista, että näyttelyt olisivat vähintään ilmaisia, tai että niistä maksettaisi taiteilijalle korvaus. Koska apurahojakin on vähän suhteessa näyttelyaikoihin, taiteilijat rahoittavat usein näyttelynsä ja siihen tehtävän työn muuta työtä tekemällä tai työttömyystuella."

"Moni galleria ei pysty[,] esim. [k]ollektiivi tai yhdistys[,] maksamaan näyttelypalkkioita[,] koska rahaa ei ole. Mutta ilmaista työtä ei tarvitse silti tehdä."

"Näyttelypalkkio olisi se aivan normaaliin työn teettämiseen ja arvostukseen kuuluva palkka. [...]"

”Periaatteessa olisi varmaan hyvä, että näyttelypalkkio olisi kiinteähintainen, mutta toisaalta gallerioissa/näyttelypaikoissa on paljon vaihtelua sen suhteen, mitä kaikkea taiteilija joutuu tekemään itse. Taiteellista työskentelyä tai tuotantokuluja ei kannata sekoittaa näyttelypalkkioon - kuka maksaisi vuoden tai kahden vuoden taiteellisesta työskentelystä tai vaikka hyvinkin kalliista tuotantokuluista? Jos näyttelypalkkio taas olisi pieni, mutta sen katsottaisiin ikään kuin kattavan työskentelykulut[,] toimisi se itseään vastaan alentamalla taiteilijan työn arvoa[.]”

”Taiteilijan tekemästä taiteellisesta työstä tuli saada palkkio. Taiteellisen työskentelyn lisäksi tehtävästä työstä tulisi saada tehtäväkohtainen korvaus ja näistä tehtävistä tulisi sopia erikseen. Esim. Kuljetus -ja vakuutus sopimusten laadinta ja kustannukset, taiteilijatapaamiset jne. Ei pitäisi olla oletus, että taiteilija tekee ilmaiseksi.”

”Palkkiosa huomioitava näyttelyyn tehty taiteellinen työ: hankala asia. Miten huomioidaan, jos on jo saanut apurahan työskentelyyn. Ei kai työstä kahteen kertaan haluta maksaa. Toisaalta, jos ei ole saanut apurahaa, ja myyntiäkään ei synny, niin olisihan se hienoa, jos taiteellisesta työstä saisi palkan. Mutta jos myy ne työt myöhemmin muualla - onko silloinkin kyse kahteen kertaan tulevasta palkasta? Parempi, että työhön olisi vaan selkeä taiteilijapalkka. Ja näyttelykorvaus koskisi noita muita näyttelyn eteen tehtyjä töitä.”

”Tärkeintä: näyttelypalkkiota ei pidä sijoittaa vain museonäyttelyihin. Suurin osa näyttelyistä (ja kulttuurin ylläpitämiseksi tehdystä työstä) järjestetään muualla kuin museoissa, lisäksi museonäyttelyt kasaantuvat samoille tyypeille. Näyttelypalkkion sitominen vain museo[n]äyttelyihin lisää taidekentän eriarvoistumista. Kumuloituu se ilmiö, että kun kerran on saanut vuosiapurahan, niin sen saa toistekin, ja siis pääsee kehittymään taiteellisessa työssään. Muut jää[kööt] rämpimään paikoilleen, ilman kehitysmahdollisuuksia - vaikka on aika tuurista kiinni, kuka apurahan sattuu saamaan.”

#### Tekijänoikeuskorvaukset

Taiteilijoilta kysyttiin mielipidettä, pitäisikö kaikkien gallerioiden maksaa tekijänoikeuskorvauksia. 26 taiteilijaa ei osannut sanoa (43 %). Kyllä pitäisi, vastasivat 24 taiteilijaa (40 %). 11 mielestä, tekijänoikeuskorvauksia ei pidä maksaa gallerianäyttelystä (18 %).

Taiteilijoiden kommentteja tekijänoikeuskorvauksiin liittyen:

”Mielestäni tekijänoikeuskorvaukset kuuluvat museoille ja muille suuremmille instituutioille[,] joiden näyttelyt perustuvat julkiseen esittämiseen. Gallerianäyttelyt o[vat] aina yleensä myös myyntitilaisuuksia ja taiteilijan itse suunnittelemissa ja senkin takia niistä ei pitäisi maksaa erillisiä tekijänoikeuskorvauksia.”

”En osaa tarkkaan sanoa mikä olisi hyvä raja näyttelykorvauksiin, mutta ajattelen, että esittäessäni itse omia töitäni omasta aloitteestani ensi kerran näyttelyssä ei tekijänoikeuskorvaus ehkä ole aiheellinen, mutta sen sijaan[,] mikäli teokseni on

osana isompaa kokonaisuutta ja sisältöä jonkun muun tahon edistämässä yhteydessä/projektissa, niin silloin korvaus on paikallaan. Taikka mikäli teostani/teoksiani käytetään reproduktioina muun kuin oman asiani edistämiseen.”

”Galleriat katsovat, että taiteilijan teoskuvien käytöllä edistetään taiteilijan omien teosten myyntiä, ja onhan se totta. Joskus voi kuitenkin olla, että nimekkään taiteilijan kuvilla galleria haluaa nostaa omaa profiiliaan - silloin korvaus olisi paikallaan. Samoin jos kuvilla markkinoidaan jotain yhteistapahtumaa/-näyttelyä?”

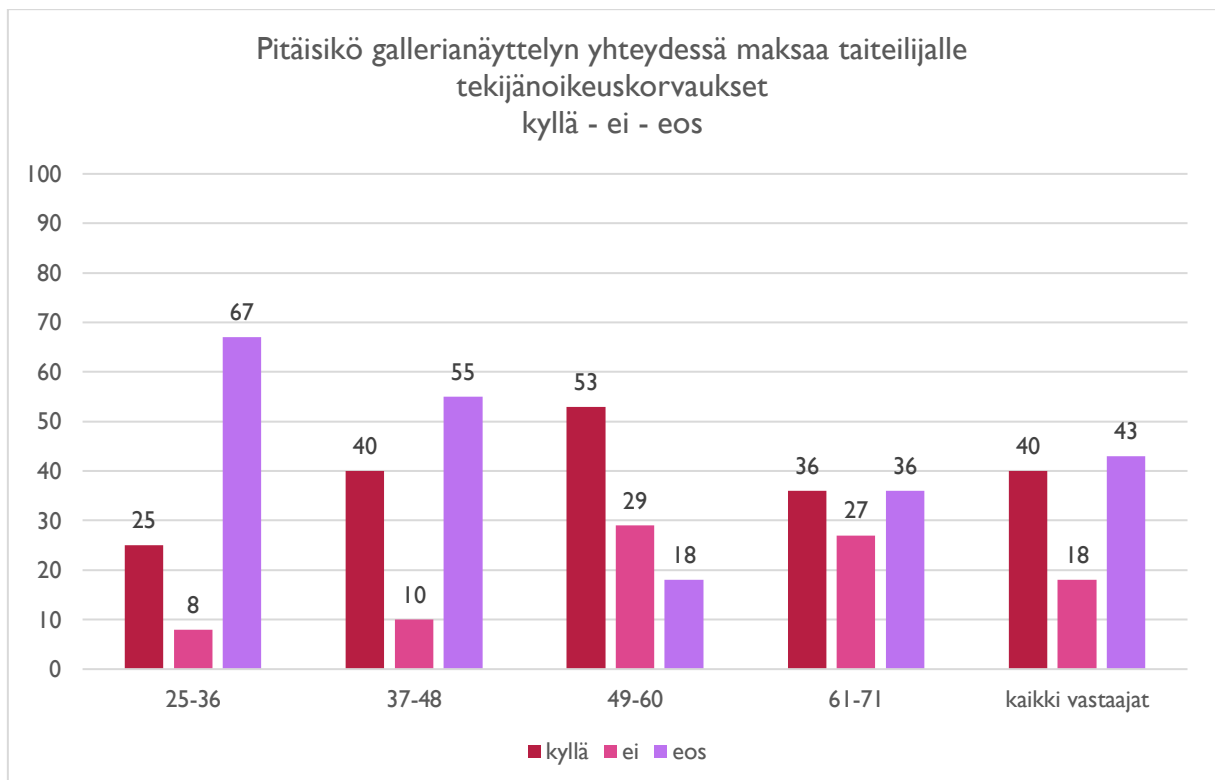
”Galleriat eivät tahdo näitä maksaa[.]”

”Ottaen huomioon kuinka paljon kuvataiteilija laittaa rahaa näyttelyiden rakentamiseen, mahdollisiin vuokriin yms. ilman minkäänlaisia takeita myynnistä, voisi tekijänoikeuskorvaus mahdollistaa korvausten muodossa tuloa takaisin taiteilijalle tehdystä työstä.”

”Tekijänoikeuksien vakiintumisen kannalta olisi hyvä, että kaikki tahot maksaisivat tekijänoikeuksia, mutta käytännössä vaikea toteuttaa.”

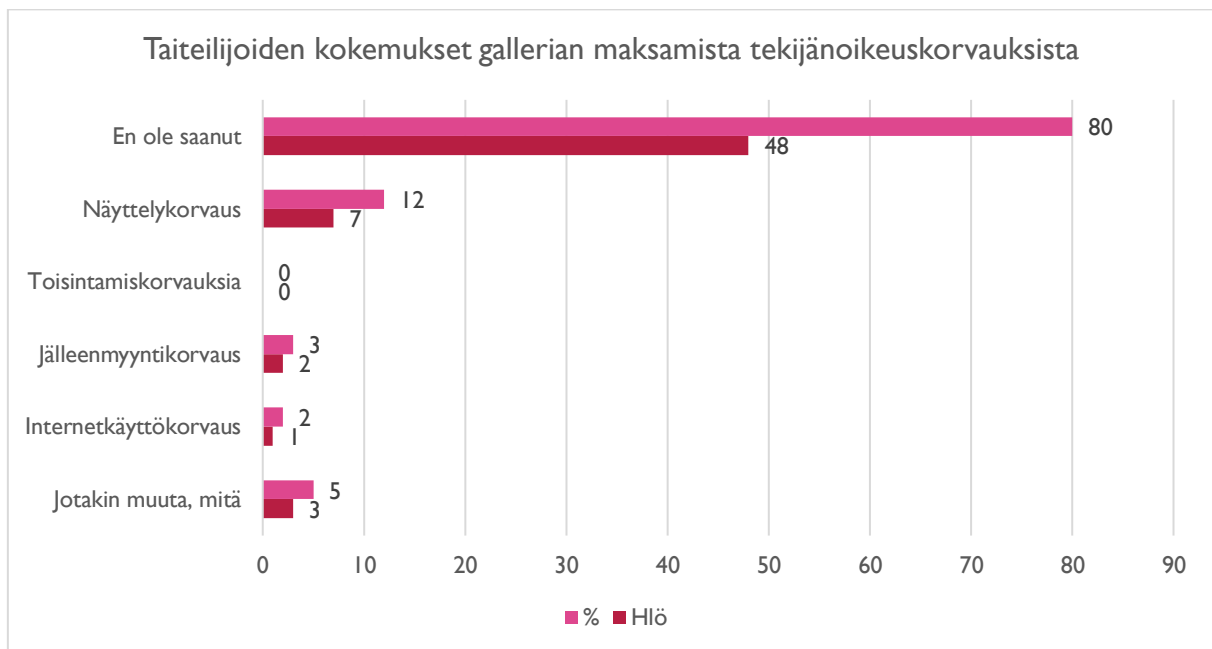
”Mielestäni on hyvä, mitä enemmän galleria käyttää näyttelyn teoskuvia näyttelyn markkinointiin ja mahdolliset kuvankäyttökorvaukset voisivat johtaa näyttelyiden entistäkin heikompaan markkinointiin”

”Erinimisiä korvauksia ja hankkeita on sen verran, että jokin kokonaisratkaisu saataisi olla kätevä.”



### Taiteilijoiden kokemukset gallerioiden maksamista tekijänoikeuskorvauksista

Seitsemän taiteilijaa oli saanut joskus näyttelykorvauksen gallerianäyttelystä (12 %). Taideteoksen jälleenmyyntikorvausta oli saanut joskus kaksi taiteilijaa (3 %). Yksi taiteilija oli saanut gallerialta joskus tekijänoikeuskorvauksina internetkäyttökorvausta (2 %). Toisintamiskorvausta teoskuvan käytöstä oli saanut yksi (2 %). Muuna korvauksena oli saanut teoslainakorvausta yksi taiteilija (2 %). Yksi kertoi saaneensa matkakulut taidemuseon performanssista (2 %) ja toinen korvauksia julkaistusta kirjasta (2 %). Vastauksissa oli siis huomioitu myös museoiden maksamia tekijänoikeuskorvauksia.



### Taiteilijoiden kommentteja kyselyyn liittyen

”Hienoa, että näitä käytäntöjä selvitetään! Vallitsevaa tilannetta, jossa taiteilija tekee paljon työtä, josta ei sovita tai makseta, mutta oletetaan, että taiteilija tekee, on hyvä kyseenalaistaa.”

”Kysely on hyvä, mutta aivan liian laaja.[...]Tämä oli näiden kevään kyselyiden tulvassa aika rankka. [...]”

”[...] Hienoa että näitä kysytään, tosin tämä kysely tuli minulle sos.median kautta. Tämä luo ihmetystä. [...]

”Mun taiteellinen toimintani on painottunut aina muualle kuin gallerioihin. Nyt kun olen mukana oman taiteilijaseurani ylläpitämän gallerian toiminnassa, niin haluaisin että kaupunki, jolle tätä sisällöntuotantoa teemme, osallistuisi gallerian rahoitukseen niin, että kaikkea ei tarvitsisi tehdä itse ilman korvausta. Jos rahoitusta olisi,



galleria voisi palkata osaavan galleristin ja muuta aputyövoimaa ja näyttelyä pitävä taiteilija voisi keskittyä oman näyttelynsä teosten valmistamiseen.”

”Taiteilijat tekevät ilmaista työtä. Ymmärrän ettei yhdistysten pitämällä gallerioilla ole varaa maksaa näyttelypalkkioita ja niitä tulee maksaa vain ammattitaiteilijoille, jos joskus maksetaan. [...] Kunnat ja kaupungit eivät välitä taiteilijoista, mutta niitä käytetään silti vetovoima tekijöinä kuntien maljapuheissa ja paikkakuntaa tituleerataan kulttuurin kehdoksi. Mutta tukea ei saa.”

”Kiitos, tämä on tärkeä aihe. Mielellään kyselyssä olisi voinut olla myös museoiden osuus, sillä useat niistäkään eivät vielä näyttelykorvauksia tai tuotan[t]okuluja maksa taiteilijalle.”

### 6.3 Lukukeskus

Lukukeskus on vuodesta 1972 alkaen toiminut järjestö, jonka tehtäviä on edistää lukutaitoa sekä toimia lukemisen ja lukutaidon asiantuntijana. Lukukeskus tarjoaa palveluja lukemiseen liittyen. Lukukeskus on aktiivinen ja näkyvä valtakunnallinen toimija, joka sekä vaikuttaa päätöksentekoon että tukee kirjallisuuden tekijöitä. (Lukukeskus 2021a.)

Lukukeskuksen jäsenet ovat kirjallisuusalan järjestöjä. Kymmenen jäsenjärjestöä ovat Finlands Svenska Författareförening, Kansanvalistusseura, Suomen arvostelijain liitto, Suomen Kirjailijaliitto, Suomen kirjastoseura, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Suomen Nuorisokirjailijat, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat, Suomen tietokirjailijat ja Äidinkielen opettajain liitto. (Lukukeskus 2021a.)

Lukukeskus järjestää edistämistyönään erilaisia kampanjoita ja hankkeita, jotka perustuvat konkreettisiin toimiin ja käyttää tutkittua tietoa edistämistyön pohjalla. Ohjelmia on suunnattu neuvoloille ja varhaiskasvatukseen, koululaisille ja nuorille sekä aikuisille. Kaikkia koskeva ja ehkä tunnetuin hanke on Lukuviikko, jonka järjestämisessä ovat mukana kouluja, kirjastoja, kirjakauppoja, mediaa ja monia muita toimijoita. (Lukukeskus 2021a.)

Lukukeskuksen julkaisemia sähköisiä medioita ovat Kiiltomato – Lysmasken, joka on kirjallisuussalan ammattilaisille suunnattu lehti mittavine kirja-arvosteluineen sekä nuorille suunnattu verkkomedia Lukufiilis. Lisäksi Lukukeskus järjestää kirjailijavierailuja. Kirjailijoiden esiintymisiä järjestetään kouluissa, kirjastoissa, messuilla ja kulttuuritapahtumissa. (Lukukeskus 2021a.)

Lukukeskuksen toiminnan tulot vuonna 2020 olivat 1 042 198 euroa ja menot 1 041 608 euroa. Näistä 247 032 euroa oli Lukukeskuksen kirjailijoille maksamaa läpikulkurahaa järjestetyistä kirjailijavierailuista. Summa oli 24 % Lukukeskuksen tuloista. (Lukukeskus 2021b.)

Lukukeskuksen toimintaa rahoittivat vuonna 2020 OKM ja eri säätiöt. Kirjailijavierailujen palvelumaksut ja muu oma rahoitus oli 4 % Lukukeskuksen tuloista. Tuloistaan 26 % Lukukeskus sai säätiöiltä ja yksityisiltä. 46 % tuloistaan Lukukeskus sai OKM:n avustuksina. Lukukeskus sai OKM:n toiminta-avustusta ja tukea kulttuurilehdille 355 000 euroa sekä OKM:n hankeavus-

tuksia 272 800 euroa neljälle hankkeelle. Yksi hankkeista oli kirjailijavierailujen kehittämishanke. (Lukukeskus 2021b). Toiminta-avustuksella katetaan perushallinnon kulut. OKM:n toiminta-avustus mahdollistaa kirjailijavierailujen nykyisen palvelumaksun tason ja pitää kirjailijavierailumaksut asiakkaalle kohtuullisina (Jäkkö 2021). Kirjailijavierailuista saatavat palvelumaksut kattavat lähes neljänneksen niiden järjestämiskuluista. (Lukukeskus 2021a.)

Tällä hetkellä Lukukeskuksessa työskentelee viisi kokoaikaista ja kaksi osa-aikaista työntekijää. Kokoaikaisena työskentelevät toiminnanjohtaja, talouspäällikkö, kehittämispäällikkö, viestintäpäällikkö ja kirjailijavierailuja tuottava ohjelmapäällikkö. Osa-aikaisina työskentelevät ruotsinkielinen tuottaja ja tiedotuksesta vastaava tuottaja. (Jäkkö 2021.)

Kirjailijavierailujen parissa työskentelevät kokoaikainen tuottaja, osa-aikainen tuottaja sekä toisinaan kiireapuna talon toinen osa-aikainen tuottaja, joka työskentelee myös tiedottajana. Koronakauden poikkeusolojen vuoksi vierailuja on järjestetty ainoastaan virtuaalisesti, ja niiden järjestämisessä ja kehittämisessä on ollut apuna kaksi tuntityöntekijää. (Jäkkö 2021.)

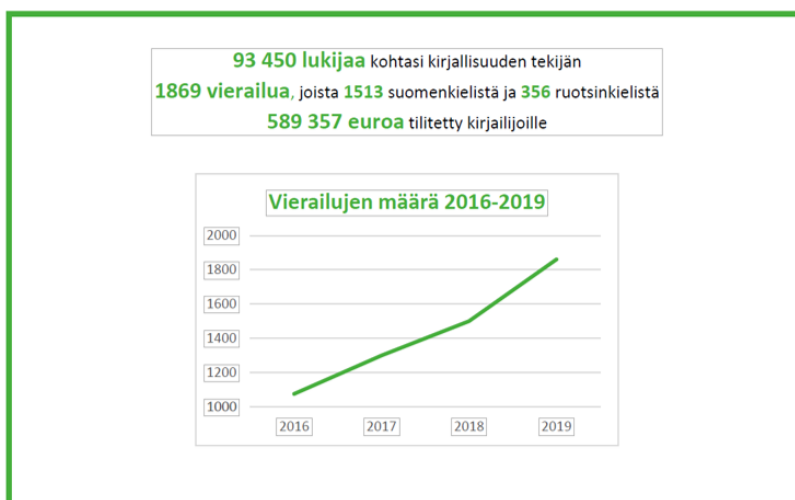
Lukukeskuksen talouspäällikkö on keskeisesti mukana kirjailijavierailutoiminnassa vastaten maksuliikenteestä tilaajien ja kirjailijoiden välillä. Yhteen vierailuun liittyy laskutus tilaajalta, palkkionmaksu kirjailijalle, mahdollisten päivärahajen laskeminen, kilometrikorvaukset, kuittien tallentaminen sekä verokorttien ja muiden tietojen tallentaminen ja ilmoittaminen rekistereihin. Lukukeskuksen kirjanpitopalvelut on ulkoistettu. (Jäkkö 2021.)

Kirjailija voi laskuttaa Lukukeskusta kirjailijavierailustaan tai vaihtoehtoisesti Lukukeskus voi maksaa kirjailijalle vierailusta henkilökohtaisen luentopalkkion (Jäkkö 2021). Vero-oikeudellisesti henkilökohtainen luentopalkkio on palkkaa, mutta ei vaadi työsuhdetta. Lukukeskus pidättää palkkiosta kirjailijalta ennakoveron. Henkilökohtaisesta luentopalkkiosta ei makseta vakuutusmaksuja eikä Lukukeskuksella ole velvollisuutta hoitaa kirjailijoiden työeläkevakuutuksia eikä sosiaaliturvamaksuja. (Toivonen 2021.)

Lukukeskus julkaisee verkkosivuillaan kirjailijoiden vierailuhinnastoa. Kirjailijoita välitetään monenlaisiin tehtäviin. Hinnoiteltuna mm. on esiintymisiä kouluissa ja tapahtumissa, työpaikoissa, juontotehtävissä ja osallistumisissa paneeleihin. Pohjahinta 45 minuutin esiintymiselle on 275 euroa. Hinta nousee yleisön ryhmäkoon ja kirjailijan tehtävien ja esiintymiskertojen mukaan. Kirjailijoiden esiintymisiä järjestetään myös verkkoyhteyksin. Vierailun varsinainen hinta tilitetään kirjailijalle. Lukukeskus laskuttaa tilaajalta myös kirjailijalle maksettavat matkustuskulut ja mahdolliset päivärahat. (Lukukeskus 2021b.)

Lukukeskus veloittaa vierailujen järjestämisestä tilaajalta palvelumaksun, alkaen 60 euroa, jonka suuruuteen vaikuttaa kirjailijan esiintymisen tai kiertueen pituus ja järjestelytyön määrä esimerkiksi esiintyjän matkajärjestelyistä. Lukukeskus tekee sopimukset ja neuvottelee kirjailijan ja tilaajan kanssa. (Lukukeskus 2021b.) Vierailujen sopimisessa apuna on ollut sähköinen varausjärjestelmä vuodesta 2016 lähtien. Varausjärjestelmä on helpottanut vierailuvarausten käsittelyä ja tehostanut työn järjestämistä. (Jäkkö 2021.)

Kuva 2. Lukukeskuksen järjestämät kirjailijavierailut. Lukukeskus 2021.



#### 6.4 Mediakunta

Suomen Journalistiliitto on ammattiliitto, jonka jäsenet työskentelevät media-alan tehtävissä. Journalistiliitto valvoo jäsentensä työehtoja, heidän ammattiinsa liittyviä yhteisiä etuja ja parantaa jäsentensä yhteiskunnallista asemaa. Liiton jäseninä on sekä henkilöitä että jäsenyhdistyksiä. Journalistiliitto neuvottelee media-alan työehdoista ja avustaa jäseniään tekijänoikeusasioissa. Liitto myös vaalii sananvapauden loukkaamattomuutta. (Journalistiliitto 2021.) Journalistiliitto on perustanut jäsenilleen Mediakunta -työosuuskunnan. Mediakunta on jäsentensä omistama yhtiö.

Mediakunta on aloittanut toimintansa vuonna 2017 ja on Journalistiliiton jäsenpalvelu, jolla liitto tavoittelee keikkatyöntekijöiden parempaa työllistymistä ja toimeentuloa. Mediakunnan tavoite on parantaa freelancer -työntekijöiden asemaa työmarkkinoilla. Mediakunnassa voivat halutessaan työskennellä kaikki Journalistiliiton jäsenet. He saattavat työskennellä työsuhteessa osuuskuntaan kokoaikaisesti tai sivutoimisesti ollen muualla vakinaisessa työsuhteessa, tai he

saattavat olla liiton opiskelija- tai eläkeläisjäseniä. Mediakunnassa työskentelee eri mediakanavien ammattilaisia kuten journalisteja, viestinnän asiantuntijoita, kustannustoimittajia, kääntäjiä, graafikoita ja kuvaajia. He työskentelevät laajasti media-alan tehtävissä erilaisissa yhteisöissä ja radio-, tv-, ja elokuvatuotannoissa. Mediakunta markkinoi palveluitaan asiakkaille aktiivisesti. (Journalistiliitto 2020.)

Työosuuskunta Mediakunnassa jäsen on työntekijän asemassa. Mediakunta työllistää jäsenen tehtävän ajaksi ja huolehtii tekijälle palkanmaksun ja sen lakisääteisten sivukulujen maksamiset. Mediakunta tarjoaa jäsenilleen verkoston ja ammattilaisyhteisön sekä tarjoaa koulutusta ja huolehtii edunvalvonnasta. Työn tilaajalle Mediakunta tarjoaa tekijät media-alan eri tehtäviin. Tilaaja maksaa työstä Mediakunnalle. (Mediakunta 2021.)

Jäsen maksaa Mediakuntaan liittyessään euron osuuspääomamaksun, jonka erotessaan saa takaisin. Sen lisäksi jäseneltä peritään liittymismaksu, 99 €, jota ei palauteta. Liittymismaksulla katetaan jäsenen rekisteröinti osuuskunnan verkkopohjaiseen työtilaan. Mediakunta perii hallintokorvausta jäseniltä palkan ja kulukorvausten maksusuorituksista. Hallintokorvausten suuruus riippuu työntekijän tienaaman tulon määrästä. Hallintokorvauksilla katetaan Mediakunnan tarjoamien palvelujen ja taloushallinnon kuluja. Mediakunta ei tavoittele voittoa, vaan voitto palautetaan työntekijöille tilikauden päätyttyä. (Mediakunta 2021.)

Freelancerin asemaa osuuskunnan jäsenyys helpottaa siinä, ettei työntekijälle tule yrittäjäasemaa ja – velvollisuuksia. Pätkätyöläisenä palkkatyösuhteessa Mediakunnassa on turvallisempaa työskennellä kuin pätkätyöläisenä esimerkiksi vapaana toimittajana, jolloin työttömyysjaksoilla joutuu sosiaaliturvaa hakiessa selvittämään asemaansa työttömyysturvan kassalle ja TE-palveluihin. Omassa työssä työllistyminen on aina harkinnanvaraista ja TE-palveluiden tulkin-tojen alaisia, joten freelancer voi joutua välillä sosiaaliturvaa vaille, jos hänet katsotaan omassa työssään täysin työllistyneeksi ja sen takia täysiaikaiseksi yrittäjäksi. (Mediakunta 2021.)

Mediakunta työllistää kokoaikaisesti yhden henkilön, toiminnanjohtajan. Toiminnanjohtajan työnkuva on laaja. Hän vastaa osuuskunnan ja sen projektien johtamisesta, kehittämisestä ja taloushallinnosta. Toiminnanjohtaja laskuttaa osuuskunnan asiakkaat ja hän rekrytoi jäsenet ja vastaa esimiestyöstä, työnvälityksestä ja työtilaisuuksien etsimisestä, osuuskunnan markkinoinnista. Asiakassuhteet ja yhteistyö ja sopimukset ulkopuolisten palveluntuottajien kanssa ovat myös toiminnanjohtajan vastuulla. Lisäksi hän hoitaa osuuskunnan sisäisen ja ulkoisen

viestinnän. Mediakunnan taloushallintoa hoitaa tilitoimisto, jonka kautta kulkee laskutus ja palkanlasku, -maksu ja viranomaisilmoitukset. (Kokkonen 2021.)

Mediakunnan vuoden 2017 liikevaihto oli 889 000 euroa ja vuonna 2018 jo 1 399 000 euroa (Suomen asiakastieto 2021). Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan Mediakunnassa oli 262 jäsentä, mikä on noin kaksi prosenttia Journalistiliiton jäsenistä. Liikevaihto 2020 oli liki 1 622 000 euroa ja palkkoja ja palkkiota oli maksettu noin 1 242 000 euroa. Henkilöstökulut kokonaisuudessaan olivat 1 465 500 euroa. (Journalistiliitto 2021.)

## 7 YHTEENVETO

### 7.1 Päätelmät kyselytutkimuksista

Taiteilijavastaajia oli 60 ja heillä oli yhteenlaskettuna runsas kokemus yksityis-, yhteis- ja ryhmänäyttelyistä. Yksityisnäyttelyitä oli ollut kaikilla vastaajilla yhteensä 1 044 ja näistä taidegallerioissa oli pidetty 722. Taiteilijavetoisissa gallerioissa oli ollut valta osa näyttelyitä, eniten taiteilijaseurojen (75 %), muiden taitelijayhdistysten (57 %) ja liittojen (53 %) gallerioissa. Gallerianäyttelyiden taiteilijat työskentelivät monin tekniikoin, eniten maalauksen, installaatioiden, kuvanveiston, valokuvauksen ja piirustuksen parissa.

Galleriavastaajia oli seitsemän. Gallerioista yksi oli melko uusi, toiminut vuodesta 2018. Muut kuusi olivat toimineet useita vuosia, vanhin yli 50 vuotta. Kaikki galleriat olivat yhdistysten ylläpitämiä. Kaksi oli Helsingissä ja loput viisi eri puolilla Suomea suurissa maakuntakeskuksissa.

Taiteilijoiden ilmoittama näyttelyitä oli pidetty ympäri Suomen, eniten Helsingissä (42 %). Näyttelyaika oli ollut keskimäärin 23 päivää. Galleriat olivat suljettuina maanantaisin ja lähes-tulkoon kaikki muut päivät avoinna. Yksi taiteilijoiden ilmoittamista näyttelystä oli ollut auki vain sopimuksesta.

#### 7.1.1 Näyttelytoiminnan rahoittaminen

Gallerioiden mukaan näyttelytoiminnan rahoitus koostui pääsääntöisesti avustuksista (64 %) ja omarahoituksesta (34 %). Omarahoitus koostuu pääosin näyttelymaksuista, jäsenmaksuista, taitteen ja myynnin provisioista sekä jäsenten työpanoksesta. Yritysyhteistyö oli vähäistä ja esim. palvelumyyntiä ei ollut vastaajilla lainkaan.

Näyttelymaksukäytännöstä luopuminen on tavoite. Kaksi vastanneista gallerioista tarjosivat jo taiteilijalle maksuttomat tilat, ja toinen maksoi jäsenäiteilijoilleen korvauksia ja palkkiota näyttelyistä. Yksi galleria järjesti kutsunäyttelyitä, joiden kuluja myös kustansi. Taiteilijoista kaksi oli ottanut kutsunäyttelyn näyttelyn vastaan ja maksanut myös näyttelystä näyttelymaksun. Kutsunäyttely ei aina tarkoita sitä, etteikö taiteilija maksaisi näyttelyajasta. Taiteilijoista 86 % oli maksanut pitämästään näyttelyä näyttelymaksun.

Taiteilijat olivat rahoittaneet näyttelyitään pääsääntöisesti muiden töiden tuloilla ja etuisuuksilla (63 %), kohdeapurahalla (37 %) ja myös työskentelyapurahalla (28 %) vaikkakin se olisi

elämisen kuluihin tarkoitettu. Teosmyynnillä näyttelyitään rahoitti neljännes vastaajia (22 %), lähimmäisten avustuksella viidesosa (18 %) ja lainalla (7 %). Avovastauksien mukaan taiteilijoilla oli sekoittunut palkat, etuisuudet ja muut aiemmat tulot, joten vastaukset ovat epätasallisia.

Taiteilijoiden kertomana teokset olivat myynnissä lähes kaikissa näyttelyissä. Myyntiä oli tapahtunut 40 % näyttelyitä. Myyntiprovisiota ei ollut viides osassa gallerioita. Taiteilijoista kaksi viidestä piti välitysprovisiota kohtuullisena ja reilu viidennes kohtuuttomana. Avovastauksissa huomautettiin, että provisiota pidettiin kohtuuttomana, koska galleria peri myös näyttelymaksun. Pidetty näyttely tuotti voittoa liki taiteilijoista viidesosalle (18 %). Tappiolla näyttelyn piti reilu kaksi kolmasosaa (68 %). Nollatulot tulivat kahdeksalle (14 %).

Kaikki yhdistykset ilmoittivat kärsivänsä resurssipulasta. Henkilöstökulut olivat näyttelytoiminnan suurin menoerä (56 %). Työaika ei riitä henkilöstön moninaisiin tehtäviin. Kolmessa yhteisössä koettiin, ettei palkka ole riittävä työhön nähden eikä henkilöstö saa aina pitää kertyneitä vapaitaan. Vakinaisten lisäksi työssä on paljon osa-aikaisia ja määräaikaisia työntekijöitä. Palkkakuluihin käytettiin avustusten lisäksi palkkatukea. Jos palkkatukeen joutuu turvautumaan jatkuvasti, on henkilöstö vaihtuvaa ja perehdytyksiä tiuhaan. Silloin tukityötehtävän työnkuva ei pääse kehittymään. Palkkatuettua väkeä on paljon valvomassa näyttelyitä.

Toiminnassa ovat mukana myös jäsenet. Erilaisia tehtäviä on jaettu luottamushenkilöiden hoitettavaksi lähes kaikissa, ja vajaassa puolessa vastanneita yhdistyksiä myös jäsenistö tekee yhdistyksissä talkootyötä näyttelytoiminnan eteen.

Yhdistyksillä saattaa olla lukuisia näyttelytiloja, oman nimikkogallerian lisäksi ympäri toimialueen. Nimikkogallerian ulkopuoliset näyttelytilat ovat usein jäsenien käyttöön tarkoitettuja, joista osa on maksullinen ja osa on taiteilijalle maksuton. Myös jäsenten vierailunäyttelyitä muiden ylläpitämissä näyttelytiloissa järjestetään.

Lähes kaikilla gallerioilla oli tarjolla avoin näyttelyhaku. Yhdellä vastaajalla kaikki näyttelyajat olivat vain jäsenten käyttöön ja muilla osa näyttelyajoista voi olla jäsentaitelijoiden näyttelyille varattuja. Yksi gallerioista myös kutsuu taiteilijoita esittämään näyttelynsä, avoimen haun lisäksi. Taiteilijoista avoin näyttelyhaku on merkittävin syy hakeutua näyttelyn pitäjäksi taiteilijavetoiseen yhteisöön. Seuraavaksi painottuivat sijainti ja gallerian maine. Näyttelymaksun suuruus ja tilan sopiminen omille teoksille vaikuttivat yli puolen päätöksistä.



Molempien kyselyjen mukaan galleriatilojen aukiolo oli päivä painotteista 4–6 tuntiin ja maanantaisin suurin osa oli suljettuna. Aukiolot eivät ole viikolla saavutettavimmat aukiolon osuessa keskiverto työpäivän kohdalle. Saavutettavuutta lisäisi näyttelyn esittäminen verkossa, mutta niin ei toiminut kuin yksi galleria. Toinen suunnitteli verkkonäyttelyä aloitettavaksi myöhemmin.

### 7.1.2 Näyttelytyötehtävien jako

Molempien kyselyjen mukaan näyttelyn esittämiseen liittyvät työtehtävät ja hankinnat jakautuivat gallerian ja taiteilijan kesken. Gallerianäyttelyn esillepanoon liittyvät tehtävät olivat pääpainotteisesti taiteilijan vastuulla. Taiteilijat kokivat olevansa vastuussa näyttelyiden rakentamisesta itse tai hankkimansa avun turvin. Taiteilijoiden vastausten mukaan gallerian henkilöstö oli auttanut joka kymmenennen näyttelyn rakentamisessa ja purkamisessa. Vastanneiden gallerioiden puolesta näyttelyt valvottiin gallerioiden henkilöstön voimin, mutta taiteilijoista viidesosa, kolmetoista taiteilijaa, oli valvonut myös itse näyttelyään. Taiteilijat valvoivat enimmäkseen viikonloppuisin, eniten sunnuntaina. Kahdella vastanneista gallerioista oli valvonnassa apuna kameravalvonta. Kameravalvonta voi vaikuttaa näyttelyvakuutuksen hintaan alentavasti. Gallerioiden puolesta myös tiedotettiin näyttelystä ja kutsuttiin näyttelyvieraita sähköisesti. Galleria saattoi järjestää teospalautukset taiteilijan kustantaessa kulut. Galleria puolesta tilat siistittiin taiteilijan näyttelyn jäljiltä, joskin yli puolet taiteilijoita kertoivat siistivänsä pintoja ripustuksen jäljiltä.

Näyttelyyn liittyvät järjestelykulut maksoi suurimmaksi osaksi taiteilija. Näitä ovat valokuvaukset, mahdolliset painotuotteet, kuljetuskulut ja vakuutukset sekä matkakulut ja vieraanvaraisuus. Galleriavastausten mukaan yleisötapahtumien tarjoilukulujen kustannusjako vaihteli, kolmessa galleriassa taiteilijan kustannettavaksi ja kolmessa gallerian kustannettavaksi. Taiteilijat puolestaan kertoivat kustantaneensa avajaistarjoilut liki kolmessa näyttelyssä neljästä. Taiteilijoiden mukaan esityskalustoa oli kustantanut neljä galleriaa, viidesosa taiteilijoista tarvitsi esityskalustoa, jonka olivat kustantaneet sitten itse. Yli kahdella kolmasosalla taiteilijoista ei ollut käyttöä esityskalustolle.

Lähes kaikki järjestivät näyttelyn avajaiset ja useita muitakin yleisötilaisuuksia, joissa taiteilija oli läsnä.

### 7.1.3 Palkaton työ

Kaikki galleriavastaajat olivat sitä mieltä, että taiteilija tekee gallerianäyttelyn eteen palkatonta työtä. Viisi seitsemästä galleriasta oli sitä mieltä, että omassakin galleriassa tehdään palkatonta työtä. Kolmen galleriavastaajan mielestä myös jäsenet tekevät palkatonta työtä eri tehtäviä hoitaen. Taiteilijoista puolestaan kolme viidestä oli sitä mieltä, että palkatonta työtä tehtiin (62 %). Yli viidesosan mielestä ei tehty (22 %) ja vajaa viidesosa ei osannut vastata (16 %). Taiteilijoiden mielestä palkatonta työtä tekivät taiteilijat itse (95 %) sekä yhdistyksen jäsenet ja taiteilijoiden läheiset, jotka olivat mukana näyttelyn rakennustehtävissä.

Avovastauksissa nousi esiin, että taiteilija ei välttämättä koe tekevänsä ilmaista työtä silloin, kun hän on saanut apurahaa työskentelyyn tai kohdeapurahaa näyttelyyn. Palkattomana työnä ei pidetty tilannetta esimerkiksi silloin, kun taiteilija itse maksoi galleriaresidenssipaikan, kustansi ja rakensi sinne näyttelynsä, oli valvomassa näyttelyä koko sen ajan ja sidottu paikallaoloon näyttelyn aukiolojen mukaan. Taiteilija oli saanut tähän tarkoitukseen hakemaansa apurahan.

Galleriat arvioivat näyttelyn pitävän taiteilijan työskentelevän näyttelyyn liittyvissä töissä keskimäärin 14 tuntia. Gallerioita ei pyydetty erikseen arvioimaan taiteilijoiden työmatkoihin käyttämää aikaa tai mahdollista teoshuoltoa näyttelyn yhteydessä. Vastauksista ei voinut päätellä ovatko ne laskettuna mukaan.

Taiteilijat itse arvioivat tekevänsä 75 tuntia näyttelytöissä. Taiteilijoiden arvio on yli viisinkertainen gallerioiden arvioon nähden. Kun taiteilijoiden arvioista poistetaan työmäärä, mitä galleriat eivät arvioineet, eli valvonta, jonka vastanneet galleriat hoitivat, sekä matkustaminen ja teosten huoltotyöt, jää taiteilijoiden arvioksi työmäärästä 23 tuntia näyttelyä kohden. Tästä laskeen, jos galleria järjestää 12 näyttelyä kertyy tuntimäärästä lähes 37 työpäivää (á 7,5 h) vuodessa. Taiteilijavastaajien työmäärän arvion mukaan gallerioissa ei hahmoteta kaikilta osin taiteilijan näyttelyn eteen tekemän työn määrää.

Yhdistykset eivät täysin erittele avustusta hakiessaan taiteilijoiden näyttelyn eteen tekemän työn ja jäsenten tekemän työn osuutta rahoituksesta. Vain kaksi gallerioista kertoi erittelevänsä ne hakemuksiinsa osittain.

Taiteilijat arvioivat myös taiteellisen työskentelyn viemää aikaa, kun näyttelyteoksia valmistettiin. Taiteilijoiden mukaan uusia teoksia näyttelyissä oli keskimäärin 75,5 %. Taiteilijat arvioi-

vat työskennelleensä teosten eteen keskimäärin 15 kuukautta. Nuorin ikäryhmä oli työskennellyt keskimäärin 7 kuukautta ja kolmen vanhemman ikäryhmän työskentelyaika liikkui 14–18 kuukauden välillä.

#### 7.1.4 Näyttelypalkkiokäytäntö

Kaikkien vastanneiden gallerioiden mielestä taiteilijalle kuuluisi maksaa palkkio näyttelyyn liittyvistä työtehtävistä. Avovastaksen mukaan ensin kuitenkin olisi päästävä tarjoamaan taiteilijoille maksuttomat näyttelyajat ja saatava rahoitus siihen. Taiteilijoista 83 % oli sitä mieltä, että palkkioita näyttelyyn liittyvistä tehtävistä tulisi maksaa.

Kokemusta näyttelytehtävien palkkiosta oli harvalla taiteilijalla (8 %). Kaksi palkkion saaneista olivat performanssitaiteilijoita ja toisen heistä mukaan performansseista yleensä maksetaan.

#### 7.1.5 Tekijänoikeuskorvaukset

Pitäisikö tekijänoikeuskorvauksia maksaa taiteilijoille, ei suurimmassa osaa gallerioissa osattu arvioida (5/7). Yksi seitsemästä oli sitä mieltä, että näyttelyyn liittyviä tekijänoikeuskorvauksia tulisi maksaa taiteilijoille. Yksi puolestaan oli sitä mieltä, että gallerianäyttelyistä ei pitäisi tekijänoikeuskorvauksia maksaa. Syyksi nostettiin esille, että taiteilijavetoisten gallerioiden näyttely on taiteilijälähtöinen omatuotanto, eikä siksi tekijänoikeuskorvauksia tulisi maksaa.

Taiteilijoista tekijänoikeuskorvauksien maksamista gallerianäyttelyistä ei osannut arvioida liki kaksi viidestä vastaajaa (43 %). Tekijänoikeuskorvauksien maksamisen kannalla oli kaksi viidesosaa vastanneista (40 %), eniten nuorin ikäryhmä. Vajaa viidesosa taiteilijoista ei kannattanut tekijänoikeuskorvauksien maksamista gallerianäyttelyistä (18 %).

Enemmistöllä taiteilijoita ei ollut kokemusta gallerioiden maksamista tekijänoikeuskorvauksista, 48 vastaajista ei ollut saanut sellaisia korvauksia (80 %). 25 taiteilijaa oli joskus saanut tekijänoikeudellisen näyttelykorvauksen museonäyttelystä tai muusta pääsymaksullisesta näyttelystä. Seitsemällä heistä oli kokemus näyttelykorvauksen saamisesta muista gallerianäyttelyistä ja viisi oli saanut myös muita tekijänoikeuskorvauksia.

## 7.2 Kyselytutkimuksen arviointi

Molempien kyselyiden vastaajamäärät jäivät pieniksi. Vastauksista ei saa tarkkaa kuvaa taiteilijavetoisten yhdistysten näyttelytoiminnasta.

Osassa kysymyksiä oli kysyttävään asiaan sopimaton kysymyksen asettelu. Kaikista vastauksista ei voi laskea tarkkaa lukua, joten tulokset ovat suuntaa antavia, ne kertovat mikä seikka painottuu eniten.

Galleriakysely oli runsas ja työläs vastata, mistä kaksi vastaajista myös huomautti. Tiivistettympi kysely olisi voinut kerätä enemmän vastauksia. Vastaamattomuus kielii ehkä resurssipuutusta: tehtäviä pidetään tärkeysjärjestyksessä, eikä opinnäytetyönä suoritettavan kyselyn huomioiminen pääse tehtäväliselle.

Taiteilijoiden vastauksia tuli 60. Heidän vastauksensa koskien yksityisnäyttelyä taiteilijayhteisön galleriassa, ovat pitkältä ajalta ja ne koskivat monenlaisia yhteisöjä, myös muita kuin Taiken tukemia. Koitin tavoitella lähivuosien näyttelykokemuksia, mutta kaikilta osin niin ei käynyt. Syynä voi olla epämääräisesti asetettu kysymys ja ettei taiteilijavetoisten gallerioiden toiminnasta kaikilla vastaajilla ollut lähivuosien kokemusta. Taiteilijoiden vastaukset ovat pitkältä ajalta ja osin muistin varaisesti annettu. Kysely julkaistiin avoimena verkkolinkkinä. Verkkolinkki ei herätä luottamusta tai kiinnostusta vastata. Henkilökohtainen sähköpostilinkki tavoittaa paremmin vastaajia ja antaa tehokkaamman lähestymiskeinon vastausten keräämiseksi. Myös taiteilijoille laadittu kysely oli pitkä ja siihen vastaamista pidettiin raskaana. Avoimesta verkkolinkistä ja työläästä kyselystä huomautettiin. Vastauksiin ei myöskään voinut palata, mikä olisi helpottanut kyselyn hahmottamisessa.

### **7.3 Päätelmät esikuva-analysista**

Mediakunnan toimintarakente on osuuskunnan jäsenen kannalta turvallinen, kun taustalla toimii ammattiyhdistys. Osuuskuntalainen voi luottaa saavansa lainmukaista ja asiallista kohtelua. Parhaimmillaan työosuuskunnan kautta työskentely mahdollistaa prekaarin työntekijän aseman sujuvan vaihtelun töiden ja satunnaisten työttömyysjaksojen välillä ja mahdollistaa työttömyysturvan työttömyysjaksoilta. Palkkatyöntekijälle kertyy eläkettä ja muuta sosiaaliturvaa. Työosuuskuntamuotoinen yhtiö tarjoaa kuvataiteilijalle monta mahdollisuutta työllistyä palkkatyössä. Osuuskunta voi tarjota taiteilijan ammattitaitoa sopiviin työtehtäviin, mutta myös myydä taiteilijan teoksia ja taiteilijalle teosmyynti tilitytys palkkatulona. Lukukeskuksen mukainen taiteilijoiden välitystoimisto tarjoaa mahdollisuuden edistää kuvataiteen tunnettuutta ja tarjota ammattitaiteilijan palveluja esiintymistehtäviin. Lukukeskuksella on järjestelmällinen tuotantotoimisto kirjailijoiden keikkavälitykselle. OKM tukee Lukukeskuksen toimintaa runsaasti monin eri avustuksin.

Mediakunnan ja Lukukeskuksen toimintamalleja yhdistelemällä ja soveltamalla on löydettävissä keinoja yhdistyksen omarahoituksen hankkimiseen ja kuvataiteilijoiden toimeentulon kehittämiseen.

## 7.4 Kehittämissuhteet

### 7.4.1 Näyttelymaksuton galleria ja taiteilijoiden palkkaus näyttelytyössä

Näyttelymaksusta luopuminen vaatii tämän tutkimuksen mukaan yhteisöissä noin kolmasosan näyttelytoiminnan rahoituksen korvaamista. Edistääkseen käytäntöä yhdistykset hakevat rahoitusta valtion avustuksista ja haetun rahan tarve kasvaa. Taiken tuki toimintaan voi olla enimmillään 80 prosenttia kuluista. Yhdistysten käyttivät saamistaan toiminta-avustuksista näyttelytoimintaan keskimäärin 64 % ja niiden järjestämä omarahoitusosuus oli keskimäärin 36 %. Toiminta-avustuksella voidaan kustantaa myös yhdistyksen muuta toimintaa, kuin pelkästään näyttelytoimintaa. Yhtenä vähiten rahoitettuna taiteenaloista ja kuvataiteilijoiden köyhyyden johdosta on perusteltua, että valtion rahoitusosuutta ammattimaisesti hoidettujen näyttelytilojen kohdalla kasvatetaan. Galleriaverkosto on maan kattava ja edistää taiteilijoiden työllistymistä läpi maakuntien. Kuvataiteilijoiden tulopuolta on kehitettävä julkisen tuen turvin.

Valtion ja kunnan tuen määrää kasvattamalla päästään kohti palkkiokäytäntöjä. Kunta hyötyy vapaan kentän taiteesta ja pääsee tarjoamaan sivistystä asukkailleen ammattitaiteilijoiden näyttelyiden ansiosta. Gallerianäyttelyt ovat maksuttomia kävijöille ja siinä mielessä tasavertaisesti saatavilla. OKM voi halutessaan kehittää rahoitusmallin tai sen kokeilun, jossa kunta saa valtiolta korvamerkittyä avustusta kunnan tuen myötäisesti vapaa kentän galleriatoiminnan avustamiseen taiteilijapalkkioiden maksamiseksi. Prosenttitaidehankkeiden edistämiseksi käytetään jo tämän suuntaista rahoitusta, joka on haettavissa Taiken kautta. Malli edistäisi OKM:n strategisia tavoitteita ja pyrkisi edistämään kuvataiteilijoiden toimeentuloa ja samalla sitouttaisi kuntia vahvistamaan paikallisen kuvataidekentän elinvoimaa. Rahoitustapa vastaisi valtionosuusjärjestelmää henkilötyövuosia laskettaessa, mutta olisi määrätty käytettäväksi kuvataiteilijoiden työllistämiseen.

Yhdistysten tulisi laskea taiteilijoiden suorittamat näyttelytyötehtävät henkilötyövuosiksi ja huomioida määrä mukaan gallerian määräaikaiseen henkilöstöön ja budjetoida meno. Galleriassa näyttelyn eteen tehtävä valmistelu- ja rakentamistyö on selkeästi määritettävissä. Ko-

konaisuudelle on määriteltävissä hinta, STS:n palkkiotaulukko on jo avuksi, ja tehtävistä palkkioineen voidaan sopia näyttelysopimuksessa. Todentuneet työtunnit voidaan kerätä taiteilijoilta vuosittain budjetin määrittelyn avuksi. Gallerioissa on varattuna tietty aika näyttelyn rakentamiseen ja purkamiseen, mikä auttaa työmäärän laskemisessa. Varauduttava olisi myös ripustusavun kuluihin, jos taiteilija joutuu hankkimaan sellaisen itse. Työaika on seurattava ja sitä varten on hyvä luoda käytäntö. Huomioitava on kaikki näyttelyt, mitä yhdistys tarjoaa: myös nimikkogallerian ulkopuoliset näyttelyt, jotka on usein jäsenien näyttelytoimintaa varten varattuja. Muut tuotannon kulut, joita näyttelystä syntyy, kuuluvat myös taiteilijalle korvattaviin menoihin muiden maiden palkkiomalleissa. Esimerkiksi taitelijan esityskaluston käyttö korvataan taiteilijalle. Gallerian kuuluisi kustantaa esityskalusto samoin kuin seinät ja lattia, silloin kun kalusto ei ole taideteoksen kiinteä osa.

Taiteilijan omalähtöinen taiteellinen työskentely näyttelyn valmistamiseksi on monimutkainen hinnoiteltava mm. taiteilijoiden käyttämien erilaisten tekniikkojen ja niiden tarpeiden takia. Lisäksi taiteilijalla on mahdollisuus saada apurahaa työskentelyynsä ja samoja teoksia voi esittää eri näyttelyissä. Tilaustyötä tehdessä työn määrää ja hintaa voi kuitenkin määrittellä ja niin jo tehdäänkin. Myös näyttelyihin tilattavat teokset ovat hinnoiteltavissa julkisten teoshankintojen mukaisesti.

Todentunut rahantarve taiteilijoiden työllistämiseksi tuodaan selkeästi esille budjetissa ja esitetään rahoitushaussa. Taikea tieto auttaa sen perustellessa lisärahoitusta kuvataiteen jako-osuuteen. Yhteisöt eivät vielä tuo tätä rahoitustarvetta täysin esiin.

#### 7.4.2 Korvaus näyttelyn esittämisestä, näyttelykorvaus

Taiteilijalla on lainmukainen oikeus saada omistamansa teoksen julkisesta näyttämisestä tekijänoikeuskorvauksena näyttelykorvaus. Kuvataiteilija saa näyttelykorvauksen valtion tai kunnan järjestämästä näyttelystä ja pääsymaksullisista näyttelyistä sekä esim. festivaalien yhteydessä.

Tekijänoikeuskorvausten maksaminen taiteilijavetoisten yhteisöjen gallerioissa näyttelytoiminnasta ei kaikilta osin ole Kuvaston hallinnan alla. Kuvasto ei valvo taiteilijan itsensä kustantamaa teosten näyttöä. Hallinnan alasta päättää Kuvaston vuosikokous, eli kuvataiteilijat itse voivat vaikuttaa asiaan Kuvaston jäsenjärjestöjen kautta.

Ulkomailla käytössä olevissa näyttelykorvaustaulukoissa on jaettu erilaisia luokkia esim. näyttelyjärjestäjän budjetin mukaan. Kuvaston näyttelykorvaustaulukko on kehitettävissä näiden mallien tavoin. Jos taiteilija hallinnoi ja neuvottelee itse tekijänoikeuskorvauksensa, voi hän koittaa vedota muiden maiden käytäntöihin. Vaikuttavinta olisi, kun Kuvasto määrittäisi korvaushinnaston kansainvälisiä käytäntöjä seuraten.

Joissakin maissa eri palkkiokäytäntöjä ajetaan laajasti kaikkiin gallerioihin, myös yritysvetosiin gallerioihin. Käytännöstä on hyvä olla tietoinen ja työskennellä sen eteen, jotta eri maiden välinen eriarvoinen kohtelu ei kasva tai kuvataiteilijat joukoin hakeudu ulkomaille.

### 7.4.3 Tarkemmat nimitykset eri palkkioille

Käytössä olevat palkkiotermit ja -käytännöt vaatisivat osuvammat nimitykset. Käytetyt nimitykset, näyttelykorvaus ja näyttelypalkkio, sekoittuvat helposti.

Vakiintuneessa käytössä on jo tekijänoikeudellinen näyttelykorvaus teosten julkisesta esittämisestä. Tekijänoikeudelliset korvaukset ovat käyttökorvauksia. Taiteilijan omistuksessa olevan taideteoksen käyttökorvaus eli näyttelykorvaus, on veronalaista ansiotuloa, josta korvauksen maksaja huolehtii työnantajavelvollisuudet samoin kuin työkorvauksista, eli pidättää veron ja ilmoittaa palkkion tulorekisteriin. Jos teoksen tekijänoikeus on siirtynyt esimerkiksi perittyinä tai ostettuna, teoksen esittämisestä saatu käyttökorvaus on veronalaista pääomatuloa.

Eri työtehtävistä maksettavia palkkiota on kutsuttu museopalkkiokokeilun yhteydessä näyttelypalkkioksi. Pohjoinen valokuvakeskus käyttää myös termiä näyttelypalkkio, mutta ajatus sen takana on maksaa korvausta siitä, että teos on tehty näytettäväksi.

Näyttelytyökorvaus tai näyttelytyöpalkka ovat täsmällisemmät nimet työtehtävälle ja siitä maksetulle korvaukselle. Pienituloinen kuvataiteilija käsitykseni mukaan toivoo tällaiset korvaukset maksettavaksi palkkana ja yrityspohjalta toimiva taiteilija laskutettavana yritystulona, työkorvauksena.

Kun pääsymaksuton galleria päättää maksaa kuvataiteilijalle korvauksen taideteosten esittämisestä julkisesti, voisi käytäntöä mielestäni nimittää oma-aloitteiseksi näyttelykorvaukseksi.

#### 7.4.4 Yhdistyksen elinkeinotoiminta

Yhdistysten on järjestettävä omarahoitusta. Yhdistys voi harjoittaa elinkeinotoimintaa. Elinkeinotoiminta ei tee kaikesta yhdistyksen toiminnasta veronalaista. Yhdistyksen elinkeinotoiminta voi olla varainhankintaa, jonka tuotto käytetään yleishyödylliseen toimintaan. Yhdistyksen ei ole viisasta karttaa liiketoimintaa, jos sen turvin saa rahoitusta toiminnan kuluihin. Moni taiteilijayhdistys harjoittaa jo teoslainausta ja taiteen välitysmyyntiä. Taiteilijoiden ammattitaidon välittämällä on mahdollista saada välityspalkkiota, myös muita kuin teosmyyntiprovisioita.

Yhdistyksen järjestämät oman gallerian ulkopuoliset jäsenten näyttelyt eri yhteisöjen ja yritysten tiloissa voi muuttaa yhdistyksen maksulliseksi palveluksi. Yhdistys voi veloittaa yhteisöltä asiamukaiset korvaukset järjestelytyöstä itselleen ja taiteilijalle tilitettäväksi näyttelyn esilläolosta sekä taiteilijan työn kuluista.

Vastuullinen liiketoiminta merkitsee tapaa toimia laaja-alaisesti siten, että organisaation kaikessa käytännön työssä huolehditaan parhaalla mahdollisella tavalla elämisen ja työnteon sosiaalisesta, kulttuurisesta, ekologisesta ja taloudellisesta kestävydestä. Vastuullisesti toimiva organisaatio pyrkii huomioimaan läpi toimintakenttensä ihmisten perustarpeet, yhdenvertaisuuden ja kulttuuriset arvot sekä ympäristöarvot, luonnonvarojen kohtuukäytön ja minimoimaan jätteiden synnyn. Tällainen yritystoiminta edistää kestävästä kehitystä. Liikevoiton voi suunnata toiminnan kehittämiseen. Vastuullisen liiketoiminnan idea vaikuttaa toimintamuodolta, jonka taiteilijatkin voivat yhdistykselleen hyväksyä liiketoiminnan harjoittamiseksi. Yritystoiminnan ylläpito vaati kuitenkin osaamista mitä kaikilla yhdistyksillä ei vielä ole. Henkilöstöresursseja tarvitaan taas.

Yhdistysten on hyvä käydä läpi oman toimintansa sellaiset käytänteet, jotka toteutetaan taiteilijan palkattomalla työllä ja varoin, ja muutettava toimintaansa niiden suhteen.

#### 7.4.5 Kuvataiteilijoita työllistävä verkosto

Galleriatyön kautta yhdistyksissä tunnetaan hyvin kotimaiset kuvataiteilijat ja heidän työskentelytapansa ja taiteellinen tuotanto.



Perustettavissa on taiteilijayhteisöjen ja kuvataiteilijoiden yhteisessä käytössä oleva osuuskuntamuotoinen valtakunnallisesti ylläpidetty taiteilijapankki. Portaalin kautta taiteilijayhteisö voi välittää taiteilijalle työtä ja asiakkaille taidetta ja taiteilijan palveluja.

Yhdistykset laajasti yhdessä toimisivat taiteen välittäjäverkostona ja ylläpitäisivät yhteistä palvelualustaa. Portaaliin voi rakentaa taiteilijapankit julkisten teosten hankintaa auttamaan, tarjota taiteen hyvinvointipalveluja, myydä perinteisiä taidekappaleita ja taiteilijoiden julkaisuja. Yhdistys saa palvelumaksun taiteilijan työn välityksestä. Portaali tarjoaisi työosuuskunnan palvelut ja edut taiteilijoille ja osuuskunnan hyödyt yhteisöille. Portaalissa olisi taloushallinnon palvelut, jonka kautta palkat ja viranomaisilmoitukset sekä laskutukset kulkisivat. Kun tietokannat ovat koottuna keskitetysti säästyy yhdistyksiltä tietokantaresursseja. Yhteisesti ylläpidetyssä portaalissa tietokannat on helpompi pitää ajan tasalla ja lainmukaisina.

Valmis valtakunnallinen galleriaverkosto työllistää viikoittain monta taitelijaa. Taidegalleriati- lasto 2019 mukaan taiteilijavetoisten toimijoiden gallerioissa näyttelyitä oli järjestetty lähes tu- hat. Tämän päälle on yhteisöjen ylläpitämät muut näyttelyt oman gallerian ulkopuolisissa ti- loissa, joita ei liene tarkkaan laskettu. Viikkokin palkallista työtä näyttelyn rakentamisen pa- rissa tällä määrällä näyttelyitä tuo jonkinlaista toimeentuloa taiteilijoille.

Viikko työtä vuodessa voi kuulostaa pieneltä määrältä, mutta pienituloiselle kaikki tulot ovat merkityksellisiä. Rahapalkkion lisäksi palkkiossa on kyse arvostuksen osoittamisesta kuvatai- telijan työlle. Yhteensä vuonna 2019 järjestetyt 980 näyttelyä työllistivät taiteilijoita, taiteilijoi- den arvion mukaan, kun valvontatunnit oli poistettu, 12 henkilövuotta [muu henkilöstö vuosi- työtunnit 1 860: (980 näyttelyä x 23 h rakennustunnit)]. Gallerioiden arvion mukaan 7,4 henki- lötyövuotta.

Kun taiteilijan ei tarvitse käyttää kohdeapurahaa näyttelyn kuluihin, taiteilijalle jää mahdolli- sista apurahoista enemmän lyhyen jakson taiteelliseen työskentelyyn ja sen kuluihin. Koh- deapurahalla voi valmistaa näyttelyä ja gallerian palkalla voi rakentaa esityksen. TE-toimistolle pätkätyötä selitettäessä selkeä näyttelyprojekti osin palkkatyösuhteessa voi olla peruste saada työttömyysturvaa töiden päättyä. Työttömyysturvan tukipäätös tosin perustuu TE-keskuksen virkailijan harkintaan ja päätökseen vaikuttaa monet seikat.

#### 7.4.6 Tarkka selvitystyö galleriakentän palkattomasta työstä

Palkattoman työn määrä ja arvo kuvataideyhteisöissä on vielä mittaamatta.

## 7.5 Pohdintaa

Taiteilijan luova työ on koko näyttelytoiminnan perusta, riippumatta siitä mikä taho näyttelyitä järjestää. Taiteilijat ovat sisällöntuottajia ja heidän työnsä tuloksella rakennetaan ohjelmat eri näyttelyareenoille. Näyttelymaksuton galleria on ensimmäinen askel siirryttäessä kohti palkkiomaksukäytäntöä. Vasta palkkiomaksukäytännön voimassa ollessa taitelijalle myös todellisesti korvataan hänen suorittamansa näyttelytyötehtävät ja niihin liittyvät kulut. Kuvataiteilijoilla ei ole näyttelytyössä työllistävää rakennetta muualla kuin museoissa. Valmisteilla oleva museopalkkiokäytäntö taitelijoiden työskentelykuluihin on askel kohti kuvataiteilijan palkkatyötä. Käytännön odotetaan leviävän gallerianäyttelysektorille.

Taiteilijavetoisten toimijoiden näyttelytoimintaa kehittämällä on mahdollista luoda palkkatyötä kuvataiteilijoille. Taiteilijaseurat ja muut taiteilijavetoiset galleriat muodostavat jo nyt alueellisia ja paikallisia taidekeskuksia, jotka voidaan nähdä kuvataiteilijoiden työpaikkana: näyttelyiden ohessa niissä järjestetään monenlaista taiteilijaa sitovaa ohjelmaa. Myös pienemmät yhdistykset ja vapaat taiteilijaryhmät takaavat monimuotoisen taiteen esiin pääsyn, esittäen usein ensimmäisenä alakulttuurissa tai marginaalissa toimivia taiteilijoita. Kuvataiteilijoille nämä vertaisyhteisöt ovat tärkeitä ja niissä työskentely koetaan mielekkääksi. Työllistävän rakenteen pohja on jo toimintavalmis ja tunnettakin, mutta ei vielä ole päässyt kehittymään vahvaksi. Yhdenvertaisuuden, työhyvinvoinnin ja tasa-arvon edistämiseksi tässä kohtaa on nyt paljon epäkohtia, mutta parempi toimintatapa on mahdollinen ja siihen voi ohjata.

Isoin ongelma on, että taiteilijavetoisista yhdistysgallerioissa on paljon potentiaalia kehittää toimintaa, mutta resurssit ovat valmiiksi riittämättömät. Ammattimainen taidenäyttelytoiminta vaatii tukea, joten kunnan ja valtion avustuksia tarvitaan toiminnan ylläpitoon. Kolmannen ja neljännen sektorin näyttelytoiminta on osa valtion ja kunnan sivistystä. Nykytaiteen uudet ilmiöt esiintyvät ensimmäiseksi taitelijoiden omissa yhteisöissä ja uudet taiteen muodot lähtevät leviämään tätä kautta.

Galleria ei, jatkaakseen toimintaansa, voi päästää irti näyttelymaksusta, jos tilalle ei tule muuta rahoitusta. Gallerioiden on valmistauduttava muuttuvaan rahoitusrakenteeseensa ja varauduttava omarahoitusosuutensa kartuttamiseen uusien keinoin ja julkisen tuen hakemusten yksityiskohtaisempaan perustelemiseen sen saamiseksi. Yritysyhteistyösopimuksia tai muita palveluita tarjotaan satunnaisemmin omarahoituksen hankkimiseksi yhdistyksissä, osuuskunnissa ja taiteilijakollektiivien gallerioissa.

Taiteilijan näkökulmasta palkkiot työtehtävistä ja tehtäviin liittyvät kulukorvaukset ovat osoitus yhdenvertaisesta kohtelusta ja työn arvostuksesta. Pienituloiselle taiteilijalle kaikki tulot ovat merkityksellisiä. Taiteilijan työhyvinvoinnin voi olettaa vahvistuvan, kun palkkiokäytäntö etenee. Kohdeapurahat voi suunnata haettavaksi teosten tuotantokuluihin ja lyhytaikaisiin työskentelyjaksoihin, kun on varmaa, että kulukorvaukset näyttelyn teosten siirtämiseksi ja rakentamiseksi korvataan. Prekaariuden mukana kulkevia ongelmia satunnainen palkka ei poista, vaan voi jopa vaikeuttaa taiteilijan tilannetta, jos hänen on selvitettävä esim. työttömyysturvaa saadakseen, missä vaiheessa näyttelyn teokset on tehty.

Kevään kehysriihessä on päätetty, että OKM tulee leikkaamaan budjettiaan. Veikkausvoittovarat ovat pienentyneet yli 400 miljoonaa euroa vuodesta 2019. Tästä johtuen hallitus tulee leikkaamaan taiteiden budjettiosuudesta 17,5 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 23 miljoonaa euroa vuonna 2023. Veikkausvoittovarojen vähentymisen lisäksi budjettia leikataan tulevina vuosina 35 miljoonaa euroa, vuodesta 2023 lähtien. Leikkausten kohdentumista ei vielä tiedetä. (Aromaa 2021.) Vuonna 2019 kulttuuriammateissa toimi lähes 140 000 henkilöä, ja heistä työllistyi 119 000 henkilöä. Kaikista työttömistä työnhakijoista taidealan ammattilaisia oli 2,5 prosenttia, josta kaksi viidesosaa oli yksin kuvataiteilijoita. (Suomen virallinen tilasto 2021.)

Jos budjettileikkaukset kohdistuvat kuvataiteen vapaalle kentälle, on päätös epäreilu. Kuvataiteenala on jo nyt heikoimmin rahoitettu. Kuvataiteilijoiden turvaverkko on heikko ja taiteilijoiden kurjuus tulisi kasvamaan leikkausten mukana. Mahdollisimman suora tuki taiteilijoille on taidetta tuottavin avustuskeino.

## 8 LÄHTEET

- Arene ry (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Arene. Viitattu 4.1.2021. <http://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>
- Aromaa Jonni 2021. Uutinen: "Hallituksen terveiset taiteilijoille: Koronan kurittamalle kulttuurialalle jopa kymmeniä miljoonia vähemmän rahaa tulevana vuosina". Yle uutiset 30.4.2021. Viitattu 6.5.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11910378>
- a-n (The Artists Information Company) 2021. Viitattu 3.3.202. <https://www.a-n.co.uk/about/about-a-n/>
- Eurostat 2020. Köyhyysriskiraja. Viitattu 1.4.2021. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income\\_poverty\\_statistics/fi#K.C3.B6yhyysriskiaste\\_ja\\_k.C3.B6yhyysriskiraja](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income_poverty_statistics/fi#K.C3.B6yhyysriskiaste_ja_k.C3.B6yhyysriskiraja)
- CARFAC (Canadian Artists' Representation - Le Front des artistes canadiens) 2021a. Viitattu 25.4.2021. <https://www.carfac.ca/about/carfac-history/>
- CARFAC (Canadian Artists' Representation - Le Front des artistes canadiens) 2021b. Viitattu 25.4.2021. <https://www.carfac.ca/tools/fees/>
- CARFAC-RAAV (Canadian Artists' Representation - Le Regroupment des artistes en visuels du Quebec) 2021a. Minimum Recommended Fee Schedule. Viitattu 24.4.2021. <https://carfac-raav.ca/about/>
- CARFAC-RAAV (Canadian Artists' Representaation - Regroupment des artistes en visuels du Quebec) 2021b. Minimum Recommended Fee Schedule. Exhibition and Screening Royalty Schedule. Viitattu 24.4.2021. <https://carfac-raav.ca/2021-en/2021-en-1/>
- CARFAC-RAAV e (Canadian Artists' Representation - Le Regroupment des artistes en visuels du Quebec) 2021c. Minimum Recommended Fee Schedule. Reproduction Royalty Schedules. Viitattu 24.4.2021. <https://carfac-raav.ca/2021-en/2021-en-2/>, <https://carfac-raav.ca/2021-en/2021-en-3/>
- CARFAC-RAAV f (Canadian Artists' Representation - Le Regroupment des artistes en visuels du Quebec) 2021d. Minimum Recommended Fee Schedule. Artist Professional Services Fee Schedule. Viitattu 24.4.2021. <https://carfac-raav.ca/2021-en/2021-en-4/>
- CARFAC-RAAV (Canadian Artists' Representation - Le Regroupment des artistes en visuels du Quebec) 2021e. Viitattu 24.4.202. <https://carfac-raav.ca/2021-en/>
- Hirvi-Ijäs Maria, Sokka Sakarias, Rensujeff Kaija, Kautio Tiina & Kurlin Ari 2020a. Taiteen ja kulttuurin barometri 2019. Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot. Cuporen verkkojulkaisuja 57. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus.
- Hirvi-Ijäs Maria & Sokka Sakari 2020b. Suomen taide- ja taiteilijapolitiikka. Helsinki: Cuporen tietovihko 2. 2020. (21.09.2020)
- Heikkinen Julia 2020. Taiteilija ei maksa. YAMK opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. (2.3.2021)

- IAA (International Association of Art Europe) 2015. <https://www.iaa-europe.eu/images/sampled/iaacontent/Conference-Status-of-the-Artist-Pilsen-2015.pdf>
- IAA (International Association of Art Europe) 2018. Viitattu 3.3.2021. <https://www.iaa-europe.eu/images/ExhibitionRemuneration/Program-Symposium-on-exhibition-remuneration-in-Europe.pdf>
- Journalistiliitto 2020. Vuosikertomus 2019. Viitattu 22.2.2021. <https://tapahtumat.journalistiliitto.fi/kevatvaltuusto>
- Journalistiliitto 2021. Journalistiliiton vuosikertomus 2020 ja Mediakunta tilinpäätös 2020. Viitattu 24.5.2021. <https://tapahtumat.journalistiliitto.fi/event/mRzNM>
- Jäkkö Emmi 2021. Lukukeskuksen toiminnasta. Sähköposti 18.5.2021. Tekijän hallussa.
- Kaukonen Hertta-Mari 2018. Verkkajulkaisu 19.07.2018. ”Hätkähdyttävä tulos: Lähes 500 000 suomalaista tekee ilmaista työtä”. Seura-lehti. Viitattu 15.4.2021 <https://seura.fi/asiat/ajankohtaista/yli-500000-suomalaista-tekee-ilmaista-tyota/>
- Kielitoimiston sanakirja 2021. Viitattu 4.4.2021. <https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston-sanakirja>
- Kokkonen Hanna 2021. Mediakunnan toiminnanjohtajan tehtävät. Sähköposti 17.5.2021. Tekijän hallussa.
- Konstnärernas Riksorganisation 2016.
- Konstnärernas Riksorganisation 2019. MU - ett statligt ramavtal för konstnärers medverkan och ersättning vid utställning. Viitattu 2.5.2021. <http://www.kro.se/mu-och-avtal#medverkan>
- Konstnärernas Riksorganisation 2020. Medverkans-och utställningavtalet. Viitattu 25.5.2020. <http://www.kro.se/content/utbildning-om-mu-%E2%80%93-medverkans-och-utst%C3%A4llningsavtalet>
- Konstnärernas Riksorganisation 2021. Vanliga frågor och svar om MU-avtalet. Viitattu 3.5.2021. <http://kro.se/mufragorsvar>
- Kuopion Kuvataiteilijat ry 2021 a. Viitattu 5.3.2021. <https://arslibera.com/>
- Kuopion Kuvataiteilijat ry 2021 b. Toimintakertomus 2019.
- Kuosmanen, Rosa 2019. Uutinen ”Taiken tuki yhteisögallerioille kasvoi, miten se näkyy näyttelyvuokrissa?”. Taiteilijalehti 28.3.2019. Viitattu 29.5.2020. [www.taiteilijalehti.fi](http://www.taiteilijalehti.fi)
- Kuvasto 2021. Näyttelykorvaus. Viitattu 28.3.2021. <https://kuvasto.fi/nayttelykorvaus/>
- Kuvasto 2021. Hinnasto. Viitattu 2.5.2021. <https://kuvasto.fi/hinnasto/>
- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (29.12.2009/1704).
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019).
- Lukukeskus 2021a. Verkkosivut. Viitattu 24.2.2021. <https://lukukeskus.fi/lukukeskus/>

- Lukukeskus 2021b. Toimintakertomus 2020. Viitattu 24.5.2021. <https://lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2021/03/Toimintakertomus-2020-FINAL.pdf>
- Mediakunta 2021. Viitattu 22.2.2021. <https://mediakunta.fi/>
- Museolaki (314/2019/2021).
- Museoliitto 2020. Taidemuseot. Viitattu 25.9.2020. <https://www.museoliitto.fi/mikamuseo/taidemuseot>
- Näyttelypalkkio 2021. Mikä näyttelypalkkio on. Viitattu 27.3.2021. <https://www.nayttelypalkkio.fi/mika-nayttelypalkkio-on>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020a. Tiedote 18.12.2020. ”Työryhmä valmistelee näyttelypalkkiomallin käyttöönottoa”. Viitattu 18.12.2020. <https://minedu.fi/-/tyoryhma-valmistelee-nayttelypalkkiomallin-kayttoonottoa>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020b. Tiedote: ”Tulokset näyttelypalkkiokokeilusta myönteisiä, vakinaistamista suositellaan”. Julkaistu 26.5.2020. Viitattu 8.3.2021. <https://minedu.fi/-/tulokset-nayttelypalkkiokokeilusta-myonteisia-vakinaistamista-suositellaan>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2019. Kulttuurin ja taiteen rahoitus ja ohjaus. Viitattu 25.5.2020. <https://minedu.fi/kulttuuri/ohjaus-ja-rahoitus>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2016. Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:4. (29.5.2020)
- Ojala Satu, Nätti Jouko & Kauhanen Merja 2015. Työn laatu ja myöhempi työura osa- ja määräaikaisessa työssä, Työsuojelurahaston tutkimushanke 2013–2014 loppuraportti. (01.10.2020)
- Ojasalo Katri, Moilanen Teemu & Ritalahti Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro.
- Oksasenkatu 11 2021. Viitattu 5.3.2021. <https://oksasenkatu11.fi>
- Paying Artists 2021. Viitattu 2.3.2021. <http://www.payingartists.org.uk>
- Paying Artists Exhibition Payment Guide For artists and exhibiting organisations (1st edition) 2016. Viitattu 25.2.2021. <http://www.payingartists.org.uk/wp-content/uploads/2016/10/Paying-Artists-Exhibition-Payment-Guide.pdf>
- Perustuslaki (11.6.1999/731).
- Pohjoinen valokuvakeskus 2020. Viitattu 2.3.2021. <http://www.photonorth.fi/fi/yhdistys/>
- Pöyry Lasse ja Maliranta Mika 2021. ”Rahapelipoliittisen ohjausjärjestelmän nykytila ja muutos – tavoitteiden asettamisesta toteutukseen ja seurantaan”. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 3/2021. (20.4.2021)
- Rauma Johanna 2016. Kuvataiteilijan asema työoikeudessa, vero-oikeudessa ja työttömyysturvassa. Oikeustieteen maisteritutkielma. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. (25.5.2020)

- Rautiainen Pauli 2014. Verkkoartikkeli 31.12.2014: ”Taiteilijan ilmaisuvapaus oikeudellistuneessa maailmassa”. Viestintäoikeus nyt – Viestintäoikeuden vuosikirja 2014, 68–72. Edilex. Viitattu 3.4.2021. <https://www.edilex.fi/viestintaoikeus/17001.pdf>
- Rensujeff Kaija 2003. Taiteilijan asema. Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja 27. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Rensujeff Kaija 2014. Taiteilijan asema 2010 – Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. (2.10.2020)
- Roiha Taija, Rautiainen Pauli & Rensujeff Kaija 2015. Taiteilijan asema ja sukupuoli. Helsinki: Cuporen verkkojulkaisu 31. (2.10.2020)
- Ruusuvirta Minna, Lahtinen Emmi, Rensujeff Kaija & Kurlin Niiniaho Ari 2021. Taiteen ja kulttuurin barometri 2020. Taiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus. Helsinki: Cuporen verkkojulkaisuja 67. (15.4.2021)
- Sokka Sakarias, Jakonen Olli, Oksanen-Särelä Katja, Kurlin Niiniaho Ari 2021. Valtion rahoitus kulttuurille Suomessa. Cuporen työpapereilta 13. Helsinki: Cupore. (17.5.2021)
- Sokka Sakarias & Jakonen Olli 2020. Taidepolitiikan kepit ja porkkanat - Taiteen edistämiskeskuksen toiminta-avustukset taiteenalojen yhteisöille 2013–2019. Helsinki: Cuporen verkkojulkaisu 58. (24.3.2021)
- Schuppert Mirjami 2021. Sähköposti 23.3.2021. Tekijän hallussa.
- Suomen asiakastieto 2021. Viitattu 22.2.2021. <https://www.asiakastieto.fi/yritykset>.
- Suomen virallinen tilasto 2021. Kulttuuri. Kulttuurityövoima Suomessa 2019. Verkkojulkaisu. [http://www.stat.fi/til/klt/2019/01/klt\\_2019\\_01\\_2020-06-10\\_tie\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/klt/2019/01/klt_2019_01_2020-06-10_tie_001_fi.html). Viitattu: 10.5.2021. Helsinki: Tilastokeskus.
- SKR (Suomen Kulttuurirahasto) 2015. Verkkojulkaisu. Rahan kosketus. Miten taidetta Suomessa rahoitetaan? Viitattu 19.4.2021. [https://skr.fi/sites/default/files/skr7/tiedostot/Rahan\\_kosketus.pdf](https://skr.fi/sites/default/files/skr7/tiedostot/Rahan_kosketus.pdf)
- STG (Suomen Taidegraafikot ry) 2020. Toimintakertomus 2019. Verkkojulkaisu. Viitattu 27.3.2021. <https://www.taidegraafikot.fi/stg/wp-content/uploads/2020/05/Toimintakertomus-2019.pdf>
- STS (Suomen Taiteilijaseura) 2017. Verkkojulkaisu. Vuosikertomus 2016. Viitattu 3.12.2020. [https://issuu.com/suomentaiteilijaseura/docs/final\\_sts\\_vuosikertomus\\_2016](https://issuu.com/suomentaiteilijaseura/docs/final_sts_vuosikertomus_2016)
- STS (Suomen Taiteilijaseura) 2020. Näyttelypalkkio. Viitattu 3.12.2020. <https://artists.fi/ajankohtaista/nayttelypalkkiosopimus/> Wayback Machine: <https://web.archive.org/web/20201203005454/https://www.artists.fi/ajankohtaista/nayttelypalkkiosopimus/>
- STS (Suomen taiteilijaseura) 2020. Verkkojulkaisu 2020. Kuvataiteen palkkio-ohjeistus. Viitattu 18.4.2021. [https://www.artists.fi/sites/default/files/inline-files/2021-03/kuvataiteen\\_palkkio\\_ohjeistus.pdf](https://www.artists.fi/sites/default/files/inline-files/2021-03/kuvataiteen_palkkio_ohjeistus.pdf)
- STS (Suomen Taiteilijaseura) 2021. Jäsenjärjestöt. Viitattu 27.3.2021. <https://www.artists.fi/fi/info/seura>

- STS (Suomen Taiteilijaseura) 2021. Kuinka elää kuvataiteella. Yleistietoa apurahoista. Viitattu 29.3.2021. <https://www.artists.fi/fi/taiteilijalle/kuinka-elaa-kuvataiteella/yleistietoa-apurahoista>
- Taidegalleriatilasto 2019. Verkkojulkaisu 2020. Salmenoja, Katri (toim.). Helsinki. Frame Contemporary Art Finland. Viitattu 7.3.2021. <https://frame-finland.fi/wp-content/uploads/2020/09/Taidegalleriatilasto-2019.pdf>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2019. Taike-esite 13.02.2019. Viitattu 25.5.2020. <https://www.taike.fi/documents/1215167/0/taike-esite-FIN-2019-02-13.pdf/c164d8d1-a2e4-bb0b-aaaf-7a4957be3242>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2019. Tiedote 21.02.2019: ”Taike jakoi eri taiteenaloille toiminta-avustuksia 9,6 miljoonaa euroa”. Viitattu 25.4.2021. <https://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/1259306>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2021. Apurahat ja avustukset. Viitattu 29.3.2021. <https://www.taike.fi/fi/apurahat-ja-avustukset>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2021. Taiken tuki taiteen ja kulttuurin edistämiseen 2019. Datatiedosto. Viitattu 29.3.2021. <https://www.taike.fi/fi/apurahatilastot>
- Taiteilijalehti. Verkkojulkaisu. Mieli-pide 15.3.2018: ”Taiteilijajärjestöt: Taiken linjamuutokset eriarvoistavat kuvataiteen kenttää merkittävästi”. Viitattu 27.3.2021. <https://taiteilijalehti.fi/taiteilijajarjestot-taiken-linjamuutokset-eriarvoistavat-kuvataiteen-kenttaa-merkittavasti>
- Tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404).
- Tilastokeskus 2021. Käsitteet: Pienituloisuus. Viitattu 1.4.2021. <http://tilastokeskus.fi/meta/kas/pienituloisuus.html>
- Tieteen termipankki 2021. Itsensä kehittämisen mahdollisuus (perusoikeutena) (Oikeustiede). Viitattu 4.4.2021. [https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:itsens%C3%A4\\_kehitt%C3%A4misen\\_mahdollisuus\\_\(perusoikeutena\)](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:itsens%C3%A4_kehitt%C3%A4misen_mahdollisuus_(perusoikeutena))
- Arte ry 2021. <http://www.titanik.fi/>. Viitattu 5.3.2021.
- TML (Taidemaalariiliitto) 2021. Tiedote 5.2.202. ”tm-galleria ei peri näyttelyvuokraa taiteilijoilta”. Viitattu 5.2.2021. <https://www.painters.fi/tm-galleria-ei-peri-nayttelyvuokraa-taiteilijoilta/>
- Toivonen Saara 2021. Tilitoverit. Mikä on henkilökohtainen luentopalkkio. Sähköposti. 24.5.2021. Tekijän hallussa.
- Tuomi Jouni & Saarijärvi Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Turun Taidehalli 2021. Tiedote: ”Turun Taidehallin avoimeen hakuun saapui 539 näyttelyehdotusta!!”. Viitattu 14.5.2021. <https://turuntaidehalli.fi/turun-taidehallin-avoimeen-hakuun-saapui-539-nayttelyehdotusta/>
- Tuominen Kari. Benchmarking pähkinässä 2011. E-kirja. Benchmarking Ltd oy. (6.5.2021)



- TENK (Tutkimuseettinen neuvottelukunta) 2019. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 12.2.2021. [https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK\\_ohje\\_2012.pdf](https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf)
- Työ- ja elinkeinopalvelut 2020. Vapaaehtoistyö ja talkootyö. Viitattu 3.1.2020. [https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos\\_jaat\\_tyottomaksi/tyottomyysturva/vapaaehtoisty\\_talkoot\\_yo/index.html](https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos_jaat_tyottomaksi/tyottomyysturva/vapaaehtoisty_talkoot_yo/index.html)
- Uusikylä Petri, Lintinen Urho, Jaakkola Suvi 2020. Taide Maksaa - Taiteilijoiden näyttelypalkkiokokeilun arviointi. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:19. (25.5.2020.)
- VVM (Valtiovarainministeriö) 2015. Kuntien itsehallinnollisettehtävät ja niiden laajuus. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisu 40/2015. (11.5.2021).
- Vehkalahti Kimmo 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Wikipedia 2021a. Prekaari, prekariaatti. Viitattu 25.5.2020. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Prekariaatti>
- Wikipedia 2021b. Canadian Artists' Representation v National Gallery of Canada. Viitattu 25.4.2021. [https://en.wikipedia.org/wiki/Canadian\\_Artists%27\\_Representation\\_v\\_National\\_Gallery\\_of\\_Canada](https://en.wikipedia.org/wiki/Canadian_Artists%27_Representation_v_National_Gallery_of_Canada)

## 9 LIITTEET

Liite 1 Kyselytutkimusten purku

Liite 2 Kysely gallerioille

Liite 3 Kysely kuvataiteilijoille